

Prima pars: De ratione qua nomina Spiritui Sancto accommodantur.

Secunda pars: De nominibus Spiritus Sancti.

PRIMA PARS.

De ratione qua nomina Spiritui Sancto accommodantur.

1. Nomina essentialia non sunt propria personarum, sed loco propriorum ponuntur ea que ad originem eorum spectantim pertinent. S. Thom.

Nomina essentialia, que sunt tribus personis communia, aliquando ob causam originis aut processionis, singulis personis coaptantur; non quod sint propria singularum, sed quia loco propriorum ponuntur ea que ad originem earum personarum pertinent speciatim. De hac autem re agit D. Thom. 1. p. q. 39. art. 7. & 8. & in 1. dist. 31. q. 1. art. 2. Adscribitur ergo Patri potentia, quia est principium utriusque originis; Filio sapientia, quia est Verbum procedens; Spiritui Sancto bonitas, quia est amor, & amor est terminus dilectionis, & quedam complacentia in bono, ut diximus lib. 2.

Lib. 2. c. 6. n. 17 & cap. 13.

2. Usurpantur sic a Patribus, & Scriptura, ad indicandas personarum differentias. S. Thom. Exemplando vestigijs Trinitatis.

Hec nomina, & alia similia usurpantur a Patribus, & in sacris literis traduntur, ad indicandas differentias personarum, ut docet D. Thom. sicut per vestigia Trinitatis capimus notionem eius. Quare sicut vestigia non indicant Trinitatem, ita ut ad notitiam eius ducant, sed accepta iam fide, rem aliquatenus elucidant: ita nomina hec personis accommodata, cum sint essentialia, & attributa nature, non possunt deducere contemplantem ad cognitionem Trinitatis; sed credentibus iam Trinitatem personarum, suo modo declarant illarum proprietates: de qua re Magister d. 21. & 24. Alex. Alens. 1. q. 67. per totum. Alrifiod. 1. lib. suarum. cap. 8. Henric. Gand. in sum. art. 72. q. 3.

Magist. Alens. Alrifiod. Gand.

3. Opposita Abailardi heresis. Eam refert D. Bernard.

Contra hanc doctrinam Orthodoxam, orta est heresis cuiusdam Abailardi in Gallia, temporibus D. Bernardi, quam ipse refert, & confutat Epist. 190. ad Innocentium: Qui ita tribuit Patri potentiam, Filio sapientiam, Spiritui Sancto benignitatem, ut illa asserat singularum personarum esse propria, & non tribus communia.

4. Confutatur breviter.

Quod portentum opinionis longa confutatione non indiget. Nam dum hec facit propria, que singulis tribuit, a-

fert alijs, ut ait S. Bernardus. Vel enim Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus non sunt res tres, sed una, ut impius Sabellius dixit: vel, si sunt res tres, & tria hec attributa propria sunt singulorum, solus Pater potentiam præditus est, solus Filius sapientiam, solus Spiritus Sanctus bonitate: neque Pater est Deus, siquidem non habet sapientiam, neque Filius, siquidem non habet potentiam, neque Spiritus Sanctus, quandoquidem potentia & sapientia expers est. Et cum hec sint essentialia, erit divisio in essentia, & erunt essentia tres, ut Arius voluit. Imò nulla essentia illarum erit divina, siquidem singulari imperfectæ erunt.

Aliud est, quod accedit ad eandem insaniam, quod ipse Abailardus existimavit, Patrem esse omnipotentiam, Filium verò quandam potentiam, scilicet iudicandi, que potentia sapientia est & ita Patrem, & Filium ita coniungit, ut genus & speciem (quo delirio nihil potuit amentius excogitari) Spiritum verò Sanctum dixit nullam esse potentiam, ita ut omnino faceret extraneum, non de substantia Patris & Filij. Ita vir apprime dialecticus ob studium novitatis, ut ait D. Bernardus, in tot stultitias & hereses præcipitem se coniecit. Habemus inquit, in Gallia novum ex veteri magistro Theologum, qui ab ineunte aetate sua usque ad senium in arte dialectica lufit, & nunc in scripturis sanctis insanit.

Hoc igitur loco observandum est, quod licet D. August. 6. de Trinitat. cap. 10. appellet hec nomina propria, & Magist. d. 31. vocet proprietates; melius tamè dicuntur appropriata, quod est nomen usu Theologorum tritum, ut testis est S. Thom. 1. p. Nam ut caueamus ab heresi Abailardi, neque propria neque proprietates fas est dicere, cum sint attributa essentialia & communia; sed bene appropriata, que scilicet sunt accommodata & coaptata relatiuis proprietatibus personarum. Admonet etiam S. Thom. 1. p. q. 39. art. 7. ad tertium, appropriata, esse posteriora proprijs; prius enim intelligimus personas cum suis proprietatibus personalibus, quam eis attribuamus nomina appropriata: ipsa itaque nomina essentialia absolute sunt priora personalibus; sed prout sunt appropriata, sunt posteriora; quia perspectis prius notioni-

D. Bernardus Vel est heresis Sabelliana vel Ariana.

5. Alia insaniam Abailardi.

D. Bernardus

6. Prædicta nomina dicuntur propria S. August. Proprietates Magister Melius dicuntur appropriata. D. Thom.

Idem. Appropriata ut sic, sunt posteriora proprijs.

Gr... d... priat... S. T... Nom... pro... mod... sonis... titudi... ob di... né ad... tas, id... gruer... cong... 1. Exe... S. Hi... Appro... ob sim... Patri... finitas... Rati... 10... Filijapp... nom... dies, h... pulchri... Tria ne... spectati... formæ, i... ras, prop... claritas... S. T bon... in imag... telligibi... omnia i... cur.

notionibus personarum, hæc vni, illa alteri personæ attribuuntur per appropriationem, sine qua sunt tribus personis communia.

7. Ordo recensendi nomina Sp. Sancto appropriata.

8. S. Thom. Nomina appropriata accommodantur personis ob similitudinem & ob dissimilitudinem ad res creatas, id est, ob congruentiam & non congruentiam.

9. Exemplum ex S. Hilar. Appropriata ob similitudinem.

Patris sunt infinitas, & æternitas. Ratio.

10. Filij appropriatum nomen species, hoc est, pulchritudo. Tria necessaria spectatissimæ formæ, integritas, proportio, claritas.

S. Thom. In imagine intelligibili hæc omnia inveniuntur.

Nos verò nomina Spiritus Sancti appropriata breuiter perstringentes, vt omnia tamen complectamur, prius quidem ea recensebimus, quibus cum Patre & Filio communicatur; deinde illa, quæ separatim tribuuntur Spiritui Sancto.

Et est illud aduertendum cū D. Thom. quòd hæc nomina appropriata personis accommodantur propter similitudinē, & dissimilitudinē. Ob similitudinē intelligit, id est, ob congruentiam cum rebus creatis, quia congruunt tali origini siue processioni diuinæ. Propter dissimilitudinē, quia non congruunt rebus creatis, sed diuinis: pertinet enim ad perfectionem & excellentiam deitatis, vt ex processiones in Deo dissimiles sint creatis processionibus & imperfectis.

Est ergo primum exemplum eorum nominum, quæ appropriata dicuntur apud S. Hilarium initio lib. 2. de Trinitate. *Nec deesse quicquam, inquit, tanta rei consummationi reperietur, in qua sit in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, infinitas in æterno, species in imagine, vsus in munere.* Quibus verbis D. Hilar. duo appropriata ascribit Patri, scilicet infinitatem & æternitatem; nam & infinitas potentiam, & æternitas designat principium: est autem Pater principium sine principio; quare & infinitum, & æternum, rectè sunt illi appropriata.

Filij verò nomen non appropriatum sed proprium est Imago: species autem, hoc est pulchritudo, appropriatum est, cum aliàs sit essentialē & commune; imagini autem per accommodationem congruit pulchritudo, & ea quæ in pulchritudine expetuntur, imagini quæ est Filius Dei, sumopere quadrant; necessaria enim tria sunt spectatissimæ formæ, integritas, proportio, & nitor siue claritas: integritas, vt nulla pars desit; proportio, vt omnes partes cōsentiant; claritas, vt totum sit conspicabile & lucidum. Hoc de pulchro ex S. Thom. In imagine autem intelligibili, maximè in diuino Verbo, hæc omnia absolutissima sunt: in Verbo enim totus Archetypus cernitur; & est adæquatio verbi ad rem cuius est imago, & lux etiam, quæ in sub

A stantia spirituali pertinet ad intellectū. Nam & Plato in Phædro 9. & Plotinus in 1. lib. 6. cap. 1. in cogitatione siue mente pulchritudinem suam esse pluribus commonstrat, cuius corporea pulchritudo sola sit vmbra, & exiguum de lineamētū, vt in fabula Narcissi cōtineri Poetæ crediderunt, qui vmbra sui in aqua deperijt. Rectè ergo Filio, qui est imago, assignatur nomen appropriatū species, id est pulchritudo.

Sed Spiritus Sancti nomen proprium est donum siue munus, vt loquitur D. Hilarius; vsus verò pro fruitione sumitur, vt vult D. August. 6. de Trinitate. cap. 10. & D. Thom. 1. p. q. 39. artic. 8.

B Gaudium ergo, siue frutio aliquid essentialē est & commune, sed appropriatum rectè est Spiritui Sancto, siquidem illis rebus fruimur, quas diligimus. Ergo, cū Spiritus Sanctus sit amor amorū, scilicet Patris & Filij, dicitur per appropriationem vsus, hoc est frutio, & gaudium. Ita commentatur S. Augustinus, & D. Thom. At verò non abs re poterimus, quoad hoc vltimum aliter interpretari D. Hilarium, vt vsus refreamus, nō ad personas diuinas, sed ad rationales creaturas, quibus hoc donum fruendum datur. Nam Pater & Filius non fruuntur munere, siue dono, quasi fruuntur dato; quia neque Pater dat Filio Spiritum Sanctum, neque Filius Patri, vt dicemus. Vsus autem in munere hoc videtur significare, vt munere ipso quispiam fruatur. Et ita vsus erit quidē nomē appropriatum, quod scilicet significet effectū fruitionis; fruimur enim Deitate & tribus personis, sed per appropriationem fruimur Spiritu Sancto, vt amore diuino, quo voluntas nostra copulatur diuinæ, & copulatione beatissima fruuntur: quod confirmant verba antecedentia, D. Hilar. *Vnus spiritus donum in omnibus.* Et iterum, *Perfecta spei munus vnum;* spes autē in nobis est, & post spē vsus, hoc est frutio. Sed in hac acceptione dicitur Spiritus Sanctus vsus, id est res vsuaria, siue fruibilis: & ita non est attributum essentialē, sed relatiuum

C nomen ad creaturas, quæ illo fruuntur, & relatio ea est rationis; & dicimus nō esse essentialē quasi attributum diuinū, sed est nomen temporariū significans relationē ad creaturas, quæ illo fruuntur, & appropriatū Sp. Sancto, vt explicatū est.

D In hac acceptione vsus nō est attributum essentialē, sed relatiuum rationis ad creaturas, & temporarium. Et

Plato. Plotinus. Postea de fabula Narcissi.

11. Sp. Sancti appropriatū nomen, vsus, hoc est frutio, & gaudium. S. Hilar. S. August. S. Thom. Ratio referens vsus ad diuinas personas.

Alia ratio referens vsus ad rationales creaturas.

S. Hilar.

12. Appropriata ob dissimilitudinem eadem nomina.

Appropriatur Filio pulchritudo.

Sp. Scto vsus

13. Exemplum ex D. August. de unitate, & qualitate, & concordia. D. Thom. notat hanc tria indicare unitatem.

Pater est simplex unitas, seu prima. Filij est aequalitas.

Sp. Sancti est concordia, seu unitas voluntatum. S. Thom.

14. S. August. 1. Veritas est nomen personale Filij, pro ut est relatio conformitatis ad principium seu exemplar.

Et hęc quidem sunt appropriata ob similitudinem: contra verò propter dissimilitudinem ad res creatas hoc modo; quoniam, quos habemus patres aliorum patrum filios agnoscimus, & virtute deficere: dissimile est ergo, quod de Patre divino credimus, scilicet eternum qui à nullo alio est, & infinitum cuius virtus infinita. Et quia res de formes suas habent etiam imagines; contra certè diuinitatis imago, quę est Filius, pulcherrima est. Et quia sæpe in donis nõ est vsus, sed nocentiam, iuxta illud quod munera hostium periculosa sunt; In Spiritu Sancto quod est donum, vtilitas bonorum imò felicitas reperitur; & idcirco est vsus in munere.

Secundum exemplum est S. August. 1. lib. de doctrin. Christiana. In Patre, inquit, est unitas, in Filio aequalitas, in Spiritu Sancto unitatis, aequalitatisque concordia. Bene notat S. Thom. hęc tria nomina indicare unitatem, licet diuersimode. Nam, quia vnum sequitur ens, sicut proprietates personales distincte sunt, ita & earum unitates. Patris ergo est simplex unitas, quę scilicet omnem aliam unitatem antecedit, cum sit prima: Filij est aequalitas, quę est unitas vnus ad alterum, & hęc consequitur primam unitatem; est enim inter duas res, & exigit binarium: sed persona Filij ordine originis est, quę statuit primum binarium, scilicet Patris & Filij: ergo Filio rectè est appropriata aequalitas. Concordia autem est unitas voluntatum inter plures, & connexio est unitas alicuius rei, quę est media inter plures. Bene ergo adscribitur hęc unitas Spiritui Sancto, qui est nexus inter Patrem & Filium; quia concordia est unitas voluntatis. Et amor quid est nisi unitas, vt egregiè disputat S. Thom. 1. 2. Nomina ergo hęc quę communia sunt tribus personis, ob causas assignatas fecit D. August. appropriata.

Subtiliùs philosophandum est de eo, quod ait S. August. lib. de vera Relig. cap. 26. ait enim veritatem primam esse summam similitudinẽ principij absq; vlla dissimilitudine; qua definitione explicauit ipsam conformitatem imaginis, quę est Filius Dei, cum suo exemplari quod est Pater, quę confirmitas dicitur veritas. Et in ea acceptione veritas prima, idest, prima & summa cõfor-

A mitas, erit nomen personale Filij: siquidem est propria imaginis diuinę quę est Filius Dei. Veritas autem prima seu cõformitas est ipsa identitas intellectus diuini cù re intellecta, quę est ipse Deus; quę etiam est nomen essenziale commune tribus personis & per appropriationem attributum Verbo diuino, sicut sapientia. Sed tamen veritas prima, vt significat relationem conformitatis ad principium, quemadmodum Augustinus accepit, est propria diuinę imaginis, & non est nomen essenziale, sed personale. Et similiter prima bonitas, vt significat conuenientiam voluntatis cum re dilecta, quę est diuina essentia, quę conuenientia est ipsa identitas voluntatis diuinę cum essentia, est nomen essenziale, & per appropriationem attribuitur Spiritui Sancto: sed vt significat relationem conuenientię amoris procedentis ad suum principium, erit similiter propria ipsius amoris procedentis, & non erit nomen essenziale, sed personale Spiritus Sancti, quia significat relationem conuenientię amoris procedentis ad suum principium à quo procedit.

B Illud verò, quod ait S. Augustinus, tria esse vnum propter Patrem, aequalia propter Filium, connexa propter Spiritum Sanctum, explicandum est, vt facit D. Thom. neque enim Filius est Patri principium aequalitatis, aut Spiritus Sanctus Patri & Filio est principium concordie: sed solum indicatur appellationis deriuatio, quia unitas primum inuenitur in Patre, aequalitas in Filio, concordia in Spiritu Sancto, secundum processionem amoris, quę est connexio. Neque inde sequitur analogia nominis: nam sicut homo prius significauit priuscos homines, quam posteros; & tamen omnes vniuocè: ita vnum, aequale, concors, de personis dicitur vniuocè; et si ordine originis prius vnum dicatur de Patre, aequalitas de Filio, concordia amoris secundum originem, de Spiritu Sancto. D. Augustinus dixit connexa esse propter Spiritum Sanctum, quod nomen connexum notionale est, quasi dicas diligentes se amore procedente, qui amor est nexus, quo coanxi sunt, & quomodo explicandum hoc sit lib. 2. docuimus.

D Tertium exemplum est initio huius capituli commemoratum eiusdem D. Augusti-

Est essenziale appropriatum prout est ipsa identitas intellectus diuini cum re intellecta.

1. Bonitas vt nomen essenziale.

Item vt personale.

15. S. August. explicatur.

S. Thom. Ordine originis prius vnum dicitur de Patre, aequalitas de Filio, concordia amoris secundum originem de Sp. Scto.

S. August.

Lib. 2. cap. 6. 14. & cap. 14. num. 13. 16.

3. Exemplum vt n. 1. & 12. S. August.

S. T. Ex. S. A. D. Pater omni. Filium omni. Sp. Scto quo o. Symb. Obim. ne app. nom. minus. ficans. De no. domi. Voluntate. tali sum. tis no. domini. tu actio. D. Br.

S. Thom.

Augustini apud S. Thom. ibidem, ut Patri tribuatur potentia, Filio sapientia, Sp. Sancto bonitas, siue benignitas: quod exemplum iam est superius explicatum.

17. Exemplum S. August. D. Thom.

Quartum exemplum à D. Augustino etiam de promptum esse, ait S. Thomas ex lib. 6. de Trinitate, ad finem, ut Pater sit ex quo omnia, Filius per què omnia, Spiritus Sanctus in quo omnia. Nam & hæc communia sunt. Ex Deitatis enim natura, & per eandem, & in eadem omnia sunt, & constant. Sed quia præpositio, ex, designat causam efficientem, quæ est prima, Patri tribuitur ut principio primo, quòd ex illo fiat omnia. Et quia præpositio, per, designat formam operandi, ut artem in artifice, de Filio dicitur quòd per illum sunt omnia, quia sapientia & ars sunt Verbo diuino appropriata. Et quoniam præpositio, in, significat aliquid in alio, quo pacto lapis est in centro per desiderium, siue appetitionem centri, in Spiritu Sancto dicitur esse omnia, quia est omnium rerum finis & bonitas, in quo reperitur id, quod omnia appetunt, scilicet finis & bonum. Et hæc quidem dicta sint de nominibus Trinitati beatissimæ attributis.

omnia in Pater ex quo omnia.

Filius per què omnia.

Sp. Sanctus in quo omnia.

SECUNDA PARS.

De nominibus Spiritus Sancti à Patribus usurpatis.

1. Symb. fidei. Ob similitudine appropriata nomina, Dominus & viuificans.

P Lura sunt alia nomina, quæ à patribus & Ecclesia tribuuntur Spiritui Sancto. Initiu nobis sit ab illis, quæ decantat Ecclesia in symbolo Fidei. *Credo in Spiritum Sanctum Dominum, & viuificantem.* Egregie quidè hæc duo nomina Dominum & viuificantem Ecclesia Spiritui Sancto attribuit. Et quidem ob similitudinem rectè dicitur Spiritus Sanctus, Dominus & viuificans: Dominus quidem, quia dominatus ad amorè pertinet; est enim dominium, ut aiunt, facultas vtèdi rebus suis. Vtus autè operatio est voluntatis, quæ mediâ ad finem admoemur. Sumus ergo domini rerum, quæ in nostra potestate sūt, hoc est in nostra volutate, atq; ideo nihil tam nostru est, quàm propria voluntas, ob quæ dicuntur nostra ea, quibus possumus vtè, aut frui, prout volumus; & ea est libertas naturalis, quæ sumus iuris nostri & Dni nostrarum actionum. Vnde illa pia precatio D. Bernardi in Purificat. B. Mariæ de oblat. pueri, *Nolo, inquit, Domine iuris*

De nomine dominus.

Voluntatis libertate naturalis sumus iuris nostri, & dominus nostra actionum.

D. Bernard

A esse mei, sed iuris tui: nolo esse liber meus, sed tuus: Potius mihi est ut offerar tibi, quàm ut desinar mihi. Sapienter optabat Bernard. ius libertatis suæ à Deo, siue ab Sp. Sancto possideri iuxta illud, *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas*; & ibi sane est veru dominium. Est ergo nomen Domini, per accommodatone propriu Spir. Sancti, quia ipse est amor vtens omni creatura pro sua potestate ut vult; quod dixit Apostolus de eodè Spir. Sancto, *Diuidens singulis, prout vult*, quia operationu quæ sunt ad finè principium est amor, & ita accommodatissimè nomen Domini attribuitur Spir. Sancto, qui est diuinus amor procedens à Patre & Filio.

2. Corinth. 3. Sp. Sanctus est amor vtens omni creatura pro sua potestate ut vult. 1. Cor. 12.

B Est etiam spiritus viuificans; quia et si operatio intelligibilis sit prima vitalis, vnde dicitur apud Ioan. *In ipso*, scilicet in Verbo, *vita erat*: tamen principium vitæ, quæ in creaturas fluit & deriuatur, est Spir. Sanctus; quia in Deo operatio voluntatis est origo omniu operationu externarum, qualis est animorum viuificatio. Et idcirco Spiritus Sanctus dicitur viuificans, & spiritus vitæ, & ipse spiritus vita. Quare elegantissimè D. Greg. vocat Spir. Sanctu animam Ecclesie Comete, in Ps. 4. *Pœnit. Sicut, inquit, una anima, qua diuersa corporis membra viuificat; ita tota simul Ecclesiam vnus Spir. Sanctus vegetat, & illustrat: sicut nauque Christus, qui est caput Ecclesie, de Spir. Sancto conceptus est; sic sancta Ecclesia, que corpus eius est, eodè Spir. Sancto repletur, ut viuat.* Ex quo loco videtur S. Thom. collegisse sent. ut Spir. Sanctu in hoc Ecclesie corpore diceret esse cor, Christu verò caput. S. verò Greg. animam appellauit: sed anima & cor principium sunt vitæ. Et D. Ioan. Chrylost. hom. 13 ad Rom. in illa verba, *Corpus mortuum propter peccatu. Spiritu verò viuus propter iustificatione*, obseruat Spir. Sanctu non viuentem, sed vitam dici; quoniam quod capit viuificat & conseruat: & ita relicto corpore morti suæ, in quam incidit per peccatum Adæ, animus à spiritu qui est vita, perpetuo conseruatur.

2. De nomine viuificantis. Ioan. 1. In Deo operatio voluntatis est origo omniu operationu externarum qualis est animarum viuificatio. S. Greg.

C At verò ob dissimilitudinem, non minus aptè dicitur Spiritus Sanctus Dominus & viuificans: quia amor libidinis, quæ cupidinè dicunt, tyrannus est, & lethalis; at verò Spiritus Sanctus valde dissimilis, quia suavis est Dominus & viuificans. Et quidem quòd tyrannus sit

S. Thom. Sp. Sanctus cor Ecclesie, Christus caput. S. Chrysoft.

3. Etia ob dissimilitudine dicitur Sp. Sanctus Dominus & viuificans.

Hhh amor

Amor seculi tyrannus. S. Thom.

Amor seculi seruos nos facit. Aristot.

Idem.

Plato.

S. Ambrosius.

4. Amor seculi seruilis est.

Marfil.

Plinius.

Sophocles.

Cicero. Valer.

Amor seculi lethalis est.

5. De nomine septiformis.

6.

amor seculi, ex eo liquet quia passiones sensibilis appetitus, quarum princeps est amor, naturā seruiunt rationi, seruitute tamen politica, vt docet D. Thom. Quare dum rationem sibi subiiciunt, tyrannidem exercent. Præterea amor seculi & præcipue libidinosus, seruos nos facit, dum facit peccatis similes in appetitione. Quare Arist. lib. 3. Moral. cap. 10. vocat voluptates bellinas, vt Patres sileant. Idem Philosophus lib. 7. Ethic. cap. 9. voluptates ait esse impedimento prudentiæ. Est autem Platoni epigramma apud Laertium in vita ipsius, in quo inducit Minervam, cum Venus minaretur armaturam se cupidinem suum nisi Musæ, quibus Dea præerat, festum suum celebrarent, responderet, Musas suas non timere iacula cupidinis, scilicet quia armis scientiæ essent instructæ. Vbi ergo est defectus rationis & prudentiæ, ibi est seruitus necessaria, vt D. Ambrosius lib. 6. de Noe & Arca cap. 32. notauit in filijs Noe, quia nepti Chanaan iussam est filijs Noe seruire, ob facinus in Patrem aduersum, cum madum irrisisset, quia vbi deest propria ratio, opus est dirigi ratione aliena. Amor ergo seculi facit nos seruos, & ipse tyrannus est. Spiritus autem Sæctus, dñs est & viuificas. Præterea amor seculi seruilis est, quia est amor concupiscentiæ omnia pacifcens causā mercedis. Amor autē perfectus liber est, etiam ab omni concupiscentiā; quod pulchrè Marfilus Ficinus scripsit in conuiuium Platonis de amore cap. 8. vsque adeo amorem esse liberum pretiosumque, vt nec velit, nec possit alio vendi, aut emi pretio, quā se ipso. Et Plinius in Panægyrico eum esse erectū & liberum, & dominationis impatientem. Amor autem libidinosus abiectionis seruit. Meritoque Sophocles libidinem appellat agrestem furiosumque dominū, vt auctor est Cicero de Senectute, & Valerius lib. 4. cap. 5. Lethalis etiā is amor est, qui multorum populorum, & gentium internicionem sæpius inuexit, infinitasq; arūnas hominibus importat. Est ergo infinita quadā dissimilitudine diuinus amor, qui est Spir. Sæctus Dominus & viuificas, nō tyrannus, sed Dominus, qui ē seruis liberos nos reddit, quia vbi spiritus Dñi ibi libertas; nō lethalis neq; eternofus, sed Spiritus vitæ & gratiæ. Canit etiam Ecclesia in hymnis Spir.

AA Sæctus septiformis aduereimam et si ipse spiritus sic in unum unus, siue donum septem tamen fortibus ad nos scaturit & dignatur, quæ sunt donis Spiritus Sancti septem. Nec præter eundem est, quod amet diuinus spiritus numerū septenarium, quod etiam testatur in. eligens donum numero quinquagesenario, qui cōplet hebdomadas septem dierum, & in hebdomadis dies septem. De quo numero postea aliqua dicemus. Dicitur ergo Spiritus Sanctus septiformis propter dona septem, quæ nobis conferuntur in ambrū nostrum ornamenta. Verum obseruandum est quod hæc nomina Spiritus Sancti temporaria sunt, vt potè illi attributa propter beneficia in nos collata temporibus nostris, & circo enim dicitur dominus, quia nos seruituti illius felicissime sumus addicti; & viuificans, quia vitā nobis confert. Et alijs similiter nominibus temporarijs appellatur. Numeranda igitur nomina talia Spiritus Sancti designantia beneficia in nos collata; & illa imprimis, quæ ipsam diuinū donū, nō vt æternū, sed vt collatū seculis nostris designat. Illud imprimis quod appellatur Spiritus Sanctus pignus; dū enim per gratiā sanctificantem, qua acceptamur ad æternam beatitudinē, Sp. Sæctus nobis illabitur, fit ipse nobis pignus promissæ beatitudinis. Et ita fit, vt sit & dominus per amorē, cuius nos sumus, libertatem nostram diuino amore mancipantes; & simul pignus nostrū, iuxta commentarium Gregor. hom. 14. in illud Pauli, Si quis spiritum Christi nō habet, hic non est eius. Possidet ergo nos Deus titulo quodam amoris, & ipse spiritus Dominus noster fit pignus nostrū. At verò Ioannes Chrysost. hom. 2. ad Ephes. nō legit pignus, sed arrham, quod magis cōgruum est, vt eo loco S. Thom. obseruat. Nam pignus est res quæ non semper venit in vsum eius cui obsignatur; arrha verò est pars mercedis reddendæ. Et quia Spiritus Sanctus, qui nobis datur in hac vita fruendus per fidem & spem, ipse est præmium beatū in patria, rectè arrha dicitur. Quare, inquit, Chrysostomus, nō datur totū, sed pars? Quia. Responder ipse, neque nos totum peregrimus. Ergo Spiritus Sæctus dicitur donum, quod est nomen personale, & æternum; dicitur pignus quod est nomen secundum tempus, pignus enim est non quod

In numero quinquagesimo hebdomada 7. in hebdomada dies 7.

Hæc Sp. Sæcti nomina temporaria sunt.

8. De nomine pignoris.

S. Gregor. Rom. 8.

9. S. Chrysost. Magis cōgruum nomen arrhæ S. Thom.

Arrha est pars mercedis reddendæ.

Idem.

mon
No
ris
pr
S
In
Voc
tusp
nis.
Eph
De
nacu
Eph
1, Ex
aliqu
Reije
2. p. 1.
2. Ex
S. T
Cha
signa
qui D
Ioan.

quod potest dari ut donū, sed quod actu datur in tempore. Et quia etiam pignus datur, dari autem proprietate quadam Spiritui Sancto conuenit ex modo processione, ut diximus, recte nomen pignoris siue arrhæ proprium est Spiritus Sancti. Præterea quia hoc pignus non nisi per charitatem habemus, qua assimilamur ipsi Spiritui Sancto, etiam hac ratione nomen, pignus, aliquo modo est proprium Sp. Sancti: non tamen personale, quia non significat proprietatem personalem, scilicet relationem realem ad Patrem, sed relationem rationis ad creaturas. Vocatur etiam eodem loco, scilicet Ephes. 1. Spiritus promissionis, quia ob ipsam promissionem & pignus est & arrha. Promissus autem est non solum oraculo Christi Domini, sed longe antea per prophetas, ut videre est in Ezechiele cap. 17. & apud Ioel, & in alijs prophetis: promittebatur autem dandus nobis. Dicitur etiam Spiritus promissionis, quia datur cum quadam pollicitatione futuræ beatitudinis, cuius est pignus. Addit S. Hieronymus, dici Spiritum promissionis quia est auctor, ut & nos meliora polliceamur.

Eodem loco Ephes. 1. vocatur signaculum, ut exprimitur illis verbis, *Signati estis spiritu promissionis sancto*. Est ergo Spiritus Sanctus signaculum. Aliqui Patres explicant Spiritum Sanctum esse signaculum, quæ est imago Dei, & conformatur nos Deo. Sed iam docuimus Spiritum Sanctum proprie non esse imaginem; hac autem ratione nomen signaculi potius tribuendum esset Filio, qui est figura substantiæ eius. Rectius ergo D. Thom. eo loco, ait Spiritum Sanctum dici signaculum, quia charitas signum est distinguens eos qui sunt Dei, à cæteris qui Dei non sunt. Itaque sicut in lege scripta circumcisio carnis erat signum populi fidelis; ita in lege gratiæ signum eorum, qui legem acceperunt, est ipsa charitas, nam & lex charitas est, iuxta illud. *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem*. Lex enim disciplina quædam est; discipuli verò sunt qui capeunt disciplinam: lex & doctrina Christi charitatis præceptum fuit; & ita discipuli eius signantur Spiritu Sancto, qui & ipse est charitas increata. Caue autem, ne dicas charitatem esse signum populi fidelis, nam

A etiam sine charitate fideles sunt. Sed verè discipuli, hoc est, boni discipuli sunt, qui amare Deum, & fratres didicere, charitate Spiritus Sancti signati. Theodoret. exponit, *Signaculum spiritus donum accepistis: Quasi dicat, Obsignati estis, quæ admodum tabula obsignatur in pactis: Nam Christus Dominus certam aliquam notam significationem dedit, certioresque nos effecit, quod verè pertineatis ad populum suum; præsertim verò hoc significauit dum visibili specie effudit super vos, & in corda vestra spiritum suum*. Eleganter equidem Theodor. dixit Apostolos quasi tabulas pacti, seu fæderis, legendas populis destinatos, Spiritu Sancto visibili specie apparente obsignatos.

B Notissimum verò illius est nomen Paracleti. Et quidè S. Hieronymus Epist. Abdix. missa q. 9. non solum Spiritum Sanctum dici Paracletum ait, sed & Filium, qui de se ipso id significauit, cum dixit. *Alium Paracletum dabit vobis*. Nam & ipse Paracletus erat. Sed nihilominus hoc nomen Spiritui Sancto ascriptum fuit ab ipso domino, qui misit. Neque Christus unquam vocatus est Paracletus, quod est consolator, etiam & ad hoc missus fuerit, ut mederetur contritis corde. Assignanda ergo est ratio, quare Spir. Sanctus nominatim dicatur Paracletus: & illa occurrit, quia viris iustis vna & altera tristitia est, scilicet vel ex peccato, vel ex exilio: est autem peccatis Sp. Sanctus Paracletus, quia remissio peccatorum est ex gratia Dei, scilicet ex dilectione gratuita & liberali. Nec abs re est quod D. Hieron. Rom. 15. Deum patientiæ & solatiij interpretetur Spir. Sanctum, quia cum ipse sit criminum condonator, ut amor Patris & Filij, quo se diligentes nobis parcunt, rectè dicitur idem Spiritus Deus patientiæ, & Deus solatiij. Exules autem idem Paracletus consolatur, non solum quia Spir. Sanctus est pignus hereditatis, sed quia charitas spiritus ipsam excitat, iuxta illud, *Spes nobis confudit, quia charitas diffusa est in cordibus nostris*, Rom. 5. Qua fiducia affectus erat Apostolus, cum diceret. *Ipsa autem spiritus testimonium perhibet spiritui nostro*, Rom. 8. scilicet propter infusam charitatem, nam per Spir. Sanctum dicimus *Abba* (Pater) habentes spiritum Patris in nobis, quæ est fiducia filialis, eaq; summa. Rectè igitur perinde Spiritus Sanctus consolator exulium est; nam gaudium

D

3. Expositio Theodor.

11. Denomine Paracleti. S. Hieron.

Ioan. 4.

Spir. Sanctus nominatur Paracletus id est consolator peccatorum & exulium.

Ex S. Hier. Dicitur Deus patientiæ, & solatiij, quia est amor Patris & Filij quo se diligentes nobis parcunt.

Charitas spem excitat. Rom. 5.

Rom. 8.

12. De nomine Spiritus Sancti.

Nomen pignoris, siue arrhæ proprium est Sp. Sancti.

Vocatur spiritus promissionis. Ephes. 1.

01 De nomine signaculi. Ephes. 1. 1. Expositio aliquorum.

Reijcitur ex c. 2. p. 1. num. 10.

2. Expositio S. Thom. Charitas est signum eorum, qui Dei sunt.

Ioan. 13.

S. Thom.

infortū, teste S. Thom. hac sola ex parte non impletur, quod eum de Deo, quem diligunt, omnino gaudeant absque metu & solitudine diuisi boni, quod est immutabile; de se tamen adhuc tristitiā afficiuntur prae metu & cura, ut ad patriam perueniant. Quod S. Augustinus dixit. *Et quomodo habemus unde gaudeamus, nisi adhuc esset unde gemamus?* Et huius tristitiæ diuinus amor consolator est. Et ad hoc potest quoque reuocari elegantissimus commentarius S.

S. August.

Ioannis Chrysof. in illud Pauli Rom. 8. *Quis me separabit a charitate Dei quae est in Christo Iesu?* scilicet ab illa charitate, non qua Deum diligo, sed qua ipse me diligit, quae est in Christo Iesu, mihi satis significata; ergo Spiritus Sanctus, qui est ipsa charitas, Paracletus est à quo nunquam ferendum, aut permitendum sit, ut diuellamur; si enim ipse amor Dei Paracletus est, id est consolator, quid desiderari potest in solatio?

S. Chrysof. Ad Rom. 8.

Vide Didimum apud Hieronym. tom. 6. fol. 225. Iansen. in cōcord. cap. 134. fol. 939.

Didim. Iansen.

Qua in re illud considerandum est Spiritum Sanctum dici consolatorem, quia dolorem vitæ præsens & ærumnas non tollit, sed leuat. De quo argumento multa S. Gregorius hom. 10. in Ezech. ad ad finem. *In huius vitæ exilio*, inquit, *nil ei plus, quam sua amaritudo placet.* Et ita explicat verba prophetæ. *Abij amar in indignatione spiritus mei.* Non ergo liberat omnino à mærore, sed in mærore solatur, & idcirco Paracletus dicitur. Maximum verò solatium est in laboribus immensis, conscientia cui Spiritus Sanctus testimonium perhibet, ut diximus. Idcirco enim Iob consolatores onerosos vocat duros amicos, qui eius ærumnas ei tribuebāt crimini; tantū enim aberant ut afferret leuamen, quod potius rapiebant e manibus Iob solatiū vnicū, dum conscius sibi erat quod sine crimine pateretur tantam iacturā. Et hoc est iustorum solatiū. Nam ut S. Ioan. Chrysof. ait. *Iusti ob virtutes puniuntur, ut Ioannes propter assertionem veritatis.* Sic Iob ob probitatem, persecutionem à Demone sustinebat.

Sp. Sanctus dolere vitæ præsens non omnino tollit, sed leuat. S. Gregor. Ezech. 3.

S. Bernardus non solum Paracletum sed aduocatū audeo Spiritum Sanctū nuncupare, eò quod dixit Apostolus, ipsum postulare pro nobis gemitibus in-

S. Greg.

enarrabilibus. *Aduocatus*, inquit, *nofter ad Patrem in cordibus nostris, Dominus nofter in corde Patris: ipse ergo Dominus, qui aduocatus; quod magnum solatium est.* Et rectè quidem S. Bernardus ait aduocatū in cordibus nostris, ut in-

Maximū solatium in laboribus bona conscientia. Iob.

finuet Spiritum Sanctum non fundere preces, quod est serui, sed ad hoc excitare corda nostra, ut precemur. Et idcirco dicitur *Spiritus precum*, Zachar. 12. Sed metaphoricè potest dici etiam in corde Patris aduocatus, dū ad hoc propendit, ut ignoscat, quo loquendi tropo vsus S. Petrus Chrysol. dixit. *Est apud Patrem proprius, qui intercedat affectus*: ut supra exposuimus. Et hoc etiā quod Spiritus Sanctus excitat nos ad preces, solatium non paruum impendit: statim enim firmissimam spem impetrādi concipimus; quod sæpius in clamat Psaltes. *Exaudi me Domine, quoniam clamaui ad te*, quasi ius sit in precibus. Et Anna mater Samuelis filium precās à Domino, cum largissimè preces effudisset, solatium statim cepit, ita ut vultus eius non ampliùs immutati fuerint, pulsā tristitiā, & repulso timore. Itaque etiam quoad nostras preces in quibus est aduocatus, Paracletus quoque est, id est, consolator. Videndus pro intelligentia huius loci Rom. 8. D. August. lib. 2. contra serm. Arian. cap. 25. & lib. 2. contra Maxim. cap. 9. & lib. 1. de Gen. contra Manich. cap. 22. & cap. 121. & de orando Deum. Et Asprobo cap. 15. & D. Gregor. libr. 2. Moral. cap. 22. & item homil. 34.

S. Chrysof.

Nuncupant etiam Patres Spiritum Sanctum omnibus nominibus attributorum, nulla habita ratione accommodationis, quā Theologi dicimus appropriationem, scilicet ut ostendant eum verū esse Deum.

D. Bernard. De nomine aduocati. Rom. 8.

DE MISSIONE SPIRITUS SANCTI AGENDŪ iam est. Et antea tractauimus, quo modo nobis detur; mittitur enim Spir. Sanctus, ut donū siue datū; & dare est quid simplicius quā mittere, ut differendo elucidabimus. Quare hinc nobis initium erit; exordiendum enim à simplicioribus.

A

B

C

D

enarrabilibus. *Aduocatus*, inquit, *nofter ad Patrem in cordibus nostris, Dominus nofter in corde Patris: ipse ergo Dominus, qui aduocatus; quod magnum solatium est.* Et rectè quidem S. Bernardus ait aduocatū in cordibus nostris, ut in-

Sp. Sanctus excitat corda nostra, ut precemur.

Zachar. 12.

Sp. Sanctus propendit ad ignoscendum. Chrysol.

Psalms. 81.

1. Reg. 1.

D. August.

S. Greg.

De nominibus attributorum.

CAPVT IIII.

Spiritus Sanctus datur à Patre & Filio, & dat se ipsum.

DE MISSIONE SPIRITUS SANCTI AGENDŪ iam est. Et antea tractauimus, quo modo nobis detur; mittitur enim Spir. Sanctus, ut donū siue datū; & dare est quid simplicius quā mittere, ut differendo elucidabimus. Quare hinc nobis initium erit; exordiendum enim à simplicioribus.

Dare

2. Dare accidit per naturam, & per voluntatem: de ijs quæ dantur per voluntatem deliberantem agendum erit secundo loco. Ea autem quæ dantur per naturam, accipiuntur, siue recipiuntur in re illa cui dantur, siue communicantur. Datur autem per naturam id quod commune est danti, & accipienti; & quia in actione naturæ hypostasis non est communis, sed sola forma operandi, idcirco in ea actione naturali, hypostasis nõ datur, sed natura: verbi gratia, ignis non dat ignem, sed calorem; neque dat se, sed suum calorem, aut formam, siue speciem suam, siue naturam. Quare similia de rebus diuinis pronunciata sunt: Pater enim omnia dedit Filio, sed se ipsum non dicitur dedisse, neque Spiritui Sancto dedit Filiũ suum, aut illos sibi dedit, sed naturã suã dedit Filio, & Spir. Sãcto.

3. Datur autem aliquid etiam voluntatis arbitrio, & hoc ipsũ quod datur, aut est natura, aut aliquid vtendum, siue fruendum. Illud igitur quod datur ad perficiendam naturam accipientis, similiter nõ est hypostasis, sed forma siue natura. Probatur, quia id quod naturam perficit aut exornat, inest hypostasi, siue est in hypostasi, vt in Petro est corpus, & anima, & musica; hypostasis autem non est in hypostasi: igitur quicquid datur & accipitur perficiens naturam, non est hypostasis, sed forma, siue natura hypostasis. Quamobrem Deus optimus dedit hypostasibus creatis voluntate libera quæcunque dare libuit; hypostases ipsas creatas nõ dedit, sed creauit, quia illa sunt prima, quibus cætera dantur. Sed neque generans etiam voluntate libera, dat hypostasim suam genito, aut diuinæ personæ hoc pacto dant se, quasi ipsæ sint formæ perficientes res creatas.

Colligitur ergo quod datũ omne actione naturali, & ipsum datum quod ad naturam spectat, & ipsam perficit, etiam si liberè detur, non est hypostasis, sed forma siue natura.

4. Est autem aliud genus dati, & accepti liberum quidem, sed extra nos; scilicet, cum illa accipimus, quæ nobis non insunt, neque in nobis sũt, sed nobis dantur aut vtenda, aut fruenda. Quo quidem pacto hypostasis ipsa siue persona datur, & accipitur; vtimur enim non equina natura, sed ipso equo, & hypostases rerum habemus in potestate & di-

5. tione, vt aurum & argentum; persona etiam, quæ est rationalis hypostasis, datur & accipitur, quia personis vtimur & fruimur vt seruis & amicis. Post hæc, conditiones dantis, & accipientis vnã, & alterã notabimus. Primã, vt id, quod datur sit dantis, damus enim nostra; nostra autem dicimus non sola bona externa, sed ea etiam, quæ in nobis sũt: & nos ipsi nostri sumus, siquidem iuris alterius non sumus, vt sũt serui. Quare qui liberi sũt, sua omnia, & se ipsos possunt dare: hæc autem legibus civilibus præscripta sũt, de quibus nihil est ad rem: satis enim nobis est philosophari, quid sit dare, siue per naturam, siue per liberã voluntatem, vt hæc ipsa ad res diuinas aptemus. Secunda conditio in accipiente est, vt sit compos vtendi & fruendi: irrationabilia quippe quæ deliberatione carent, nihil accipiunt vtendum, aut fruendum. Quæ libera verò voluntate accipiuntur, & acceptari dicuntur, si veniant in potestatem domini, vtenda sũt; si verò duntaxat fruitione tenentur, vt amici, ad dominum non pertinent. Et in hoc quoque à legum præscriptionibus abstinemus, quæ nobis non seruiunt.

6. Denique obseruãdum est, quod licet verè asseramus, ea quæ extra nos sita accipimus, inter fruenda aut vtenda numerari: non tamen opinamur, quibuscũque vtimur & fruimur, extra nos esse: nam habitibus vtimur, & operatione nostra fruimur, quæ in nobis ipsis sũt; sed quæ nostra sũt & extra nos, illa animus aut vsui nostro, aut delectationi & fruitioni inserviunt.

7. Est autem addẽdum ijs quæ dicta sũt, illud etiam quod Aristoteles docet 4. Top. cap. 4. donũ esse dationẽ irreddibilem: dationẽ verò vsurpat, non pro actione dandi, sed pro ea re, quæ possit dari, vt idẽ sit, quod donũ irreddibile verò dicit gratuitam, vt interpretatur D. Thom. art. 2. Gratuitum autẽ est quod non datur causa retributionis; retributione enim non est dare sed reddere, donũ autẽ est irreddibile, id est quod nõ redditur, neq; cõpensatur. Et hoc adhuc dilatandũ est: quod enim datur sine respectu cõpensationis, neq; datur quasi debitum, neq; datur vt pro eo nobis aliquid reddatur. Vtrõque enim modo si in da-

8. tione

9. tione

10. tione

5. Cõditiones dantis & accipientis.

Prima indã te, vt illius sit id quod datur.

Secunda in accipiente, vt sit cõpos vtendi, & fruendi.

7. Aduert. Etiam in ijs quæ intra nos sũt, vtimur, vt habitibus, & operatione nostra fruimur.

7. Aristotel. Donũ est datione irreddibilis: Explicatur.

tione inueniatur redditio, siue cōpēsatio, iam non est gratuita. Quare cum initio primi libri commonstratum sit gratiam iustificantem gratis prorsus nobis conferri, rectē Spiritus Sanctus dicitur donum, quia datur omninō gratis, vt auctor gratiæ ipsius prorsus gratuita.

Præterea aduertendum est quōd D. Thomas 1. p. q. 38. art. 1. ad primum, proponit tres modos quibus donum est ipsius dantis, seu donantis, scilicet per identitatem, possessionem & originem. Per identitatem, quia est in ipso donante: per possessionem, quia possidetur à donante, etiam si sit extra ipsum: per originem, quia procedit ab illo. Et similiter dicendum de accipiente donum, quia donum est accipientis iisdem tribus modis; per identitatem, possessionem, & originem. Per identitatem, quia donum est in ipso accipiente: per possessionem, quia possidetur ab accipiente, quamuis sit extra ipsum: per originem, quia accipiens accipit donum procedens ab alio. In diuina igitur processione Deitas, quæ datur & accipitur, nō est proprie donum, quia non datur per liberam voluntatem. Est autem dantis & accipientis duobus modis, scilicet per identitatem & originem; non verò per possessionem, quia non dicimur proprie possidere, nisi ea quorum habemus dominium. In diuinis autem non est dominium nisi respectu creaturarū, non verò respectu diuinarum personarum, quia nulla ab alia possidetur. Si verò in dono cōsideretur relatio ad donantem, quasi inter res distinctas, hac ratione essentia diuina non est donum, cum non distinguatur re ipsa à dante siue ab accipiente; sed bene Spiritus Sanctus est donum quod refertur ad Patrem & Filium dantes, & est res distincta ab illis.

Ex quibus deducere, quæ hoc loco tractanda sunt, operosum non erit. Illud enim primum consequitur quōd persona diuina non solum dat nobis suam Deitatem, sed se ipsam; quia in hoc genere dandi & accipiendi etiam hypostases, siue personæ dantur: sed qui fruuntur Deitate fruuntur personis diuinis: ergo non sola Deitas datur fruenda, sed personæ ipsæ. Quod etiam confirmatur, quia ea est conditio dantis, vt quisque det quod suum est, & se ipsum, si sui iuris est: sed

A personæ diuinæ singulæ sunt sui iuris, cum prima dominatio in singulis sit: ergo possunt se ipsas dare. Et hoc est quod ait Augustinus tract. 44. in Ioan. *Quid tam tuum quam tu?* Et 15. de Trinitate cap. 19. ait Spiritum Sanctum ita esse donum, vt etiam se ipsum det.

B Secundum consecutarium est, quōd Pater dat nobis Filium, iuxta illud Ioan. cap. 3. *Sic Deus dilexit mundum, &c.* & Filius dat Spiritum Sanctum iuxta illud Ioan. 14. *alium Paracletum dabo uobis.* Probat, quia Filius accepit à Patre Deitatem: ergo Filius est Patris, vt is, qui accepit ab illo; ergo Pater dat Filium: & Filius cum Patre eandem ob causam dat nobis spiritum suum: Filius verò non dat Patrem, quia Pater ab illo non accipit.

C Tertium quod consequitur est, si in re danda significetur quædam distinctio dantis & dati, vt non idem sit is qui dat, & id quod datur, nulla persona dat se ipsam, sed illam quæ à se procedit, quæ est datum suum; est enim Filius Patris, quia accepit omnia ab illo, & Spiritus Sanctus identidem est vtriusque.

D Quod si quæras, vtrum vna persona diuina intra Deum, det alteram personam à se procedentē alteri diuinæ personæ, vt fruendam? Respondetur negando, quia diuina persona intra essentiam, non dat per liberam voluntatem, sed per naturam; & ideo non dat hypostasim, sed naturam: ideo neque dat se, neque aliam personam; sed dat naturam, etiā vt fruendam.

Ultimum quod arguendo conficitur est, Deus dat se nobis per solam gratiā iustificantem. Probat, quoniam in hoc genere dandi, aut vsus est, aut fructio: Deus autem, cum sit Dominus, nullo modo est res vtenda, aut quæ veniat in potestatem & ius nostrum, vt ipsi simus Domini rerum diuinarum, aut ipsius Deitatis: fruimur autem Deitate per visionem beatam, quæ est gratia cōsummata, cuius semen siue inchoatio est gratia sanctificans, siue iustificans: ergo sola ista gratia efficit, vt Deum in hac vita habeamus per quandam inchoationem, scilicet cum spe fruendi in patria. Et hæc est concors doctorum sententia cum S. Thoma 1. p. q. 38. art. 1. & q. 43. art. 3.

Quod si obijcias, nos non frui plenē, & perfe-

Lib. 1. cap. 2. n. 7. cap. 3.

8. S. Thom. Donum, est dantis per identitatem, possessionem, & originem.

Iisdem modis est accipiētis.

In diuina processione Deitas nō est proprie donum. Est dantis & accipientis per identitatem, & originem; non verò per possessionem.

Diuinarū personarū nulla ab alia possidetur.

9. Consecutaria ex dictis. 1. Consect. Persona diuina dat nobis Deitatem. Probat.

Confirm.

S. August.

10. 2. Consect. Pater dat nobis Filium. Ioan. 3. Ioan. 14.

Ratio.

11. 3. Consect.

12. Quæstum. Detne ad intra vna persona alteram fruendam? Relol. neg. Ratio.

13. Vltimū cōsect. Deus dat se nobis solā gratiā iustificantem. Probat.

Gratia iustificans est semen siue inchoatio gratiæ cōsummatæ, sc. visionis, qua Deo fruimur.

S. Thom.

14. Obiectio.

Vi
merc
num
respe
foru

Ad

Inter
& d
1. Di
Donu
quod
n-ri
Datu
actu

Con
Filiu
non do

Cap. 2. p
D. A

Idem
explicat
16
2. Dis
Datum
ture, do
beræ v
tis.
Con
In diuin
cessione
tas don
est.

& perfectè divinâ naturâ, nisi per beatâ visionem, quæ non datur gratis, sed per merita de condigno; Id autem, quod de natur, gratis donatur, quia est datio irre dibilis, vt docuimus, id est gratiosa; & ideò non propriè donari beatam visionem, siquidem redditur, vt merces me ritorum de condigno. Respondetur, nos hæcenus non disputasse de libera da tione, sed de libera voluntate Dei, qua liberè facit, quæcûque facit. Et ita etiã si reddat mercedem, liberè facit. Ad propositam verò obiectionem respon detur, etiam ipsam visionem Dei esse donum Dei: nam si conferatur cum no stris meritis, est verè merces de condig no: sed si conferatur cum voluntate Dei nos prædestinantis ad beatam visionẽ; ipsa visio Dei est donum gratuitum, quia voluntas prædestinantis Dei antecedit omne meritum nostrum; & ideò dicitur *Gratia Dei vita æterna*, quia necesse est vt vita æterna, quæ est ipsa visio Dei, & merces meritorum fundetur in prima gratia Dei, quæ gratis datur, & in diuina prædestinatione, quæ antecedit meritũ.

Reliquum est, vt datum à dono dis cernamus. Ea quidem differentia no tissima est, quòd donum est id, quod po test donari; datum autem quod datur. Quare donum est nomen æternum, da tum verò temporarium est; quia tunc Deus datur cum accipitur, accipitur au tem per gratiam iustificantem, quæ hoc, aut illo tempore iustis infunditur. Vn dè etiam colligimus, Filium non esse donum, sed datum: nam ad hoc, vt de tur, satis est, quòd sit Patris, & in tem pore detur: ad hoc verò, vt sit donum, opus est, quòd æterna processione hoc habeat, qua Filius nullo modo est donũ, vt superiùs docuimus. Approbat hoc S. Augustinus 7. de Trinitate, cap. 15. do cēs quòd donatum dicitur id quod actu donatur; donum autem dicitur id quod destinatum est, vt donetur. Quod autem ait libr. eodem, cap. 19. scilicet, aliquid esse donum, in quantum donatur, expli candum est in quantum est destinatum, siue aptum, vt donetur.

Alterum est discrimen perspicuum: quia datum significat id etiam, quod natura dat; donum autem est quod libe ra volutate donatur, vt Philosophus ait. Quamobrè in diuina processione Dei tas donum non est, & S. Hilarius minùs

propriè locutus videtur fuisse, dum ait, Patrem dedisse Filio donum Deitatis: Deitas enim in Filio non donum est, sed natura. Datur ergo in diuina processio ne Deitas, sed nõ donatur, quia datur na turali operatione; donari autem perti net ad liberam voluntatem. Persona autem diuina dat naturam suam alteri personæ, voluntariè quidè, sed non li berè, imò naturaliter. Ideò rectè Magi ster in 1. dist. 15. docet, quòd donare in Deo significat operationem ad extra, quæ scilicet est per liberam voluntatem Dei.

Differunt etiã datum & donum, quia donum est quid distinctum à donante; quod cernitur in ipso nominis vsu; vo camus enim donum siue munus, quod manu gerimus, siue porrigimus. Quam obrem in diuina processione Deitas nõ est donum; quia non distinguitur à do nante: & ob eandem rationem, persona diuina non donat se; solùm ergo potest dici diuina persona donum, quia dona tur ab alia persona distincta à qua pro cedit. At verò diuina persona dat se ip sam, & suam essentiam, & ita perspicuè differunt datum, & donum.

Explicandum tamen est id quod S. Thomas ait, omnia nobis dari per hoc donum, quod est Spiritus Sanctus. Ra tio est, quia Pater, & Filius libera sua vo luntate nobis dant, quæcunque dant. Et ita omnia data emanant à diuina dile ctione; diligunt autem nos Spiritu San cto; quia est amor procedens à dilectio ne diuina, & eo ipso Spiritus Sanctus est donum primum, quod nobis donatur: ergo cætera omnia data ab hoc dono emanant. Ipse etiam Filius quatenus datus est nobis per carnem assumptam, est datum quoddam emanãs ab illo pri mo dono, quod est Spiritus Sanctus, vt colligitur ex verbis ipsius Domini, *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum unigenitum daret.*

CAP. V. V.
Spiritus Sanctus mittitur à Patre, & Filio, sed non mittit se ipsum.

De hac inscriptione D. Thom. 1. p. q. 43. art. 4. & in 1. d. 15. q. 2. artic. vnico. Caput secamus in partes duas.

S. Hilarij
opposita loquutio minùs, p-
pria.
In diuina pro
cessione Deitas
datur.

Magist.

17.
3. Discrimen
Donum est di
stinctum à do
nante.
Datum non
id exigit.
Consect.
Etiam ob hoc,
Deitas non est
donum, sed da
tum.

De persona di
uina quid di
cendum.

18.
S. Thoma
dictum
Omnia nobis
dantur per hoc
donum, quod
est Spiritus Sa
ctus.
Ratio.

Ioan. 3.

D. Thom.

Responsio.

Visio Dei est
merces, & do
num gratuitũ
respectu diuer
forum.

Ad Rom. 6.

15.
Inter donum,
& datum,
1. Discrimen.
Donum est id
quod potest do
nari.
Datum est quò
actu datur.

Consect.
Filius datum,
non donum.

Cap. 2. p. 2. n. 3.
D. August.

Idem
explicatur.

16.
2. Discrimen
Datum est na
turæ, donum li
beræ voluata
tis.

Consect.
In diuina pro
cessione Dei
tas donum nõ
est.

Prima pars: *Quid sit missio diuina persona?*

Secunda pars: *Persona diuina non mittitur, nisi ab ea à qua procedit.*

PRIMA PARS.

Quid sit missio diuina persona.

1. Aduert. Mittere significat 1. legare.

Significat 2. emittere, quod est proferre, siue edere.

S. Thom.

2. Significatio non est missio nisi diuina congrua.

S. Thom.

Filius Dei, quatenus homo, post carnem assumptam potest dici legatus.

Vt homo, si ret missus est, sed non legatus.

In 2. signific. persona diuina dicitur missa, quasi emissa siue procedens.

D. Thom.

Mittere latinum verbum est, quod maximè significat legare, & legatum destinare: nam & seruum mittimus, & per seruum epistolam; epistola quippe non legatur, sed datur legato deferenda ad alium. Personæ igitur in rebus creatis dicuntur missæ, quasi legatæ alicuius imperio. Sed est alia nominis significatio: quandoque enim mittere dicitur quasi emittere, quod est proferre, siue edere, aut etiam conijcere, vt spiculum mittimus; & vocem emittimus, hoc est eijcimus, & arbor mittit flores. Quæ ambiguitas significationis S. Thomam non latuit, 1. p. q. 43. ar. 1. affirmat enim rem quampiam mitti aut imperio alicuius, aut nature origine, quod est emitti, vt arbor mittit flores.

Si igitur nomen hoc velimus personis diuinis coaptare; prima significatio non est rei congrua: persona enim diuina non mittitur imperio alicuius, nisi pro imperio auctoritatem originis interpretaris, quod S. Thom. in 1. sent. dist. 15. videtur insinuare. Sed hoc est nominis significationem immutare: dicuntur enim personæ apud nos missæ, hoc est legatæ; legatio autem imperio alterius, consilioque suscipitur, quod non cadit in diuinas personas; neque enim Spiritus Sanctus fuit legatus ad nos; Filius verò quatenus homo, potest dici legatus, scilicet post assumptam carnem; sed non quatenus missus ad ipsam carnis vnionem; quia ante vnionem Filius Dei, cum esset in forma Deitatis, nullam missionem, aut legationem potuit accipere à Patre. Quatenus ergo missus est, vt homo fieret, missus quidem est, sed non legatus. Reliquum est igitur, vt persona diuina dicatur missa, quasi emissa, siue procedens. Quod S. Thomas non obscure docet 1. p. q. 43. ar. 1. vbi, cum notasset discrimen inter ea, quæ imperio, aut consilio mittuntur, & quæ nature origine mittuntur, siue emittuntur, colligit diuinam missionem intelligi posteriori modo, vt

A dicatur missa quasi emissa per originem. Et per hæc refutatur hæreticorum verusutia, qui arguebant personam missam non esse verè Deum; siquidem obediabat alterius imperio: satis autem explicatum est, quòd hæc missio non sit ex imperio, sed ex auctoritate mittentis. Refutat illos S. Athanasius orat. *Deus de Deo.* & S. August. 2. de Trinit. cap. 5. & alij Patres.

B Sed obseruandum est, quòd ea, quæ nature origine mittuntur, siue emittuntur, non dicuntur mitti ad terminum extraneum, sed missio terminatur ad naturam; vt arbor emittit flores, hoc est producit, siue gignit flores, cuius missionis terminus est ipsa natura floris. Verum est, quòd verbum hoc, mittere, adsignificat effectum aliquem extra re, à qua aliquis mittitur, quasi mittere sit extra se proferre, etiamsi sit missio per naturalem originem, vt arbor mittit flores, & lux radios: & ob hanc rationem, non potest propriè usurpari, quòd persona diuina mittatur scilicet extra Deum, nisi addito aliquo effectu extra Deum, ratione cuius persona, quæ procedit intra naturam Deitatis, dicatur mitti scilicet ad talem effectum. Quamobrem diuina persona, licet ab æterno procedit ab alia, non tamen potest dici missa ab æterno; quia non procedit ab æterno ad effectum extra Deum: sed in tempore dicitur missa ad talem effectum, vt postea exponemus.

C Dicendum igitur est missionem diuinæ personæ non habere exemplum in rebus creatis, sed esse tertium genus missionis, quod complectitur vtrumque assignatum. Prima enim missio, quæ est legatio, destinatur ad aliquem effectum extraneum, imperio, aut consilio alicuius. Secunda autem missio naturalis non contigit, imperio, aut consilio, sed origine; est tamen naturalis processio, cuius terminus est natura. Missio autem diuinæ personæ est quidem nature origine, vt secunda missio; & est simul ex consilio, & deliberatione diuina ad effectum extraneum, vt prima missio: ita enim à Patribus usurpatur.

D Cuius rei non inconcinna ratio designari potest. Nam in rebus corporeis, quia gignuntur cum aliqua mutatione loci, vt flores pullulant ex arboribus, & fetus ex utero, propriè dicuntur mitti siue

Personæ diuinæ missio est ex auctoritate originis, seu mittentis. S. Athan. S. August.

3. Aduert. Quæ nature origine mittitur, non dicitur mitti ad terminum extraneum.

Hæc missio ad effectum aliquem extra à qua est missio.

Diuina persona non potest dici missa ab æterno.

4. Assertio. Missio diuinæ personæ non habet exemplum in rebus creatis.

Hæc missio est nature origine, vt missio in 2. significatione, & simul ex consilio, vt in 1. signific.

5. Ratio assertio nis.

In missione creata etiam illa cuius terminus

nu
cus
& fi
fica
tio

S. T
Miss
dicit
& ter
Ra

Inclu
proce

Collig
ferent
proced
ti, mit
De pr
lib. 2.

De dar
4.

S. T bon

7.
Pro dub
ti prano

Missio si
et relati
realem, &
tionem
nis,

8.

nus non est locus, inuenitur & simul significatur mutatio localis.

sive emitti, etiamsi generationis terminus non sit locus, sed natura geniti; significatur enim simul mutatio localis. Quare in ea significatione nomen non quadrat diuinae processioni, quae est loci experta, & est intra diuinam essentiam. Et quia persona diuina procedens origine naturae, procedit ultra ad effectum extraneum, eius processio dicitur missio, addita processione alia ad effectus extraneos. Idcirco S. Thom. ar. 2. ad 3. ait processione diuinæ personæ dici æternam, & temporariam; quia includit duplicem terminum processions, scilicet alterum, qui est natura, & alterum extraneum, qui est effectus, ad quem ultra procedit diuina persona: imò includit duas processiones, ut dicemus, & postea etiam declarabimus.

S. Thom. Missio diuina dicitur æterna & temporaria. Ratio.

Includit duas processiones.

6. Colligitur differentia inter procedere, dari, mitti. De procedere lib. 2. c. 8.

De dare hic c.

S. Thom.

7. Pro dub. sequenti prænotandum.

Missio significat relationem realem, & relationem rationis.

8.

Ex his colligenda est differentia, quæ hæc in Deo discernamus, procedere, dari, mitti: procedere enim absolute dictum significat aliquid æternum in Deo, de quo dictum est lib. 2. Dari significat relationem rationis, quæ res diuina in tempore dicitur data, secundum effectum, quem Deus in nobis operatur, ut cap. antecedente docuimus. Præterea dari non significat in Deo relationem originis, nisi forte aliqua adiectione apposita. Pater enim dat se, cum tamen non procedat à se, & Deitas ipsa dat se. Cum verò dicitur Pater dat Filium suum, etiam origo siue processio indicatur; dat enim Filium, quasi aliquid sui, quia à se procedit, & hoc dicit S. Thom. Procedere autem, & mitti significant relationem originis, ut parte 2. capituli ostendendum erit, & simul processione ad effectum extraneum.

Verum hoc loco dubium obuiat non leue. Nam quia processio est motus ad terminum, sumitque speciem ab illo, processio ad effectum in Deo est ratio rationis, processio autem ad naturam est ratio realis. Quare videtur impossibile quod missio diuinæ personæ sit ipsa processio realis, quæ persona procedit, & simul sit processio ad effectum, quæ est ratio rationis; esset enim nomen hoc, missio, æquiuocum, quod simul significaret relationem realem, & rationis. Et saltem necesse est, ut alteram significet directe, siue in recto & principaliter, alteram indirecte, & in obliquo.

Queritur ergo hoc nomen, missio,

A quid significet directe, formaliter, & principaliter? An relationem realem processions, quæ persona missa procedit à mittente. An verò relationem rationis, quæ ipsa persona diuina missa procedit ad effectum extra Deum? Neque enim unum nomen potest significare has duas relationes, ex æquo, ac principaliter & directe. Videtur autem formaliter & directe, & principaliter significare relationem realem ipsius processions, quæ persona missa procedit à mittente. Nam S. Doctor cum 1. parte proposuisset duo genera missionis, scilicet alteram à consilio, alteram à natura: ad hoc secundum

B reuocauit missionem diuinæ personæ, scilicet, secundum originem naturæ, quæ arbor dicitur mittere flores. Et ita videtur sensisse S. Gregor. hom. 26. de Spiritu Sancto. *Eius missio*, inquit, *ipsa processio est*. Et ibidem dixerat Filium mitti secundum naturam Deitatis, quia committitur quo generatur. Quæ verba intelligenda sunt in sensu causali, hoc est, idcirco Filius dicitur mitti secundum humanitatem, quia secundum Deitatem generatur: scilicet, quia generatur, potest mitti, ut explicat S. Thom. q. 33. in 1. p. art. 2. ad 3. Aliàs si non gigneretur, non diceretur mitti; quia si Pater fieret homo non posset dici missus, quia non procedit ab aliquo. Similiter loquitur S. Hilarius 8. de Trinit. *Missio eius à Deo absoluta natiuitas est*, id est, perfecta. Et hoc idem videtur suaderi ratione: si enim dicamus, Filius à Patre procedit ad nos, sanè illud verbum procedit, videtur significare ipsam processione realem, quæ Filius à Patre procedit, addita relatione rationis ad nos, iuxta verba Sancti Thomæ eodem loco.

C *Missio*, inquit, *includit processione æternam, & aliquid addit ad effectum temporalem*. Similiter ergo, cum dicimus, Filius mittitur à Patre ad nos, verbum, mittitur, significat principaliter ipsam diuinam processione, quæ Filius procedit à Patre.

D Pro aduersis partibus occurrit ipsa ratio formalis missionis, quæ in Deo est temporaria, & non æterna; diuina autem processio æterna est: ergo missio non significat directe processione illam æternam, sed potius processione temporariam ad creaturas. Præterea in missione præcipua ratio est progressio diuinæ

Dub. utram relationem significet hoc nomen, missio, directe, formaliter, & principaliter?

Pro relatione reali, locus D. Thomæ.

D. Gregor.

Explicatur à D. Thom. Si Pater fieret homo, non posset dici missus S. Hilari.

Ratio.

S. Thom.

Pro relatione rationis f. Ratio.

2. Ratio.

divinae personae ad effectum extra Deum: ergo ista progressio directe & precipue significatur, quae est relatio quaedam rationis.

Quaestionem libenter dirimimus per doctrinam sapientissimi Torres, & de schola S. Thomae meritisimi: ait ille quod nihil aliud est mittere, nisi dare alicui potestatem ad aliquid operandum; & mitti est potestatem accipere: igitur optimè dicimus in Deo, quod Pater mittit Filium, data potestate ad faciendam opera; & mitti est accipere illam potestatem: nihil sanè clarius. Cum igitur dare, & accipere in Deo, sint actus originis, illi sunt qui directe significantur, quando dicuntur divinae personae mitti ad nos, addita relatione rationis ad nos, siue ad opera, ad quae mittuntur. Et quamvis S. Doctor in sententijs videatur constituere missionem precipue in essentialibus, vel propter potestatem datam à mittente, quae est divina essentia, vel propter relationem rationis ad opera externa, quae prius pertinet ad essentiam, quam ad personas: Tamen 1. parte in declaranda divinae personae missione, solum meminit divinae processiois, qua persona missa procedit ab alia: & illa sane est, quae directe significatur per nomen missionis.

Quae autem obijciuntur facilia sunt solutione. Quamvis enim missio divinae personae directe sit ipsa processio; tamen propter relationem additam ad opera extra Deum, quae relatio est rationis, & temporaria, dicitur missio non aeterna, sed temporaria; sicut actio Dei, qua res creat est ipsa divina essentia, & tamen non est actio aeterna, sed temporaria propter relationem additam ad res creatas in tempore. Fatemur etiam pro secunda obiectione, istam relationem rationis ad opera externa, esse precipuam rationem missionis divinae personae: sed non est consequens, ut significetur directe, & in recto per nomen missionis; sed satis est, quod ea relatio rationis significetur in obliquo. Sicut etiam actio creandi precipue significat relationem ad creaturam, quae est formalis ratio actionis; & tamen non significat illam in recto, sed in obliquo: divinam autem essentiam significat in recto, quia ipsa actio creandi est divina essentia. Egregie igitur didicimus cum Episcopo doctissimo Tor-

res, quod in missione divinae personae, mittere est dare potestatem ad opera efficienda, & mitti est accipere: ergo missio activa est origo in ipsa persona mittente: missio passiva est processio in persona missa, addita relatione rationis ad ea opera efficienda, ad quae divinae personae mittuntur.

SECUNDA PARS.

Persona divina non mittitur, nisi ab ea à qua procedit.

B **Q**UERITUR iam utrum persona mittatur ab ea à qua non procedit. S. Thomas de hac re differit 1. p. q. 43. art. ult. & in 1. dist. 15. q. 3. Et quidem in 1. sent. affirmat, quod etiam servata sermonis proprietate Spiritus Sanctus mittitur à se ipso, & Filius à se ipso; quod probat auctoritate S. Augustini 15. de Trinit. cap. 19. ubi docet Spiritum Sanctum mittere se ipsum. Et 2. de Trinit. cap. 5. concedit Filium à se ipso missum: solum autem Patrem nunquam legi missum. Cui sententiae Magister addicitur. At verò S. Thom. in sent. eam ut elucidet, observat ea quae fiunt, si concreta sint ex duobus, non oportere ut utrumque simul fiat, sed alterum; verbi gratia, quidam homo facit parietem album, non est opus, ut faciat parietem, sed satis est, quod efficiat albedinem, ut dicatur facere parietem album. Ita, inquit, ut persona divina dicatur missa, necesse est ut persona sit procedens ab alia ad aliquem effectum; sed ut ipsa dicatur se mittere non est necesse quod procedat à se, sed quod ipsa persona procedens ab alia, à se habeat ut effectum attingat. Et ita, inquit, simpliciter & proprie se mittit, quia cum alias procedat ab alio, à se habet simpliciter, & proprie, ut effectum attingat, quo dicitur missa. S. Bonaventura in eadem est sententia ob aliam rationem, ex S. Augustino acceptam 4. de Trinit. cap. 20. ubi ait quod mittere est facere cognoscere quod una persona procedat ab alia; & quia tota Trinitas facit hoc cognoscere, consequens est, ut tota Trinitas mittat personam illam procedentem ab alia. Et haec ratio recidit in eandem iam allegatam ex S. Thoma in sententijs. Nihilominus non est credendum S. Augustinum voluisse illis ver-

1. Sent. tribus opposita.

S. Tho. in 1. citans loca D. August.

Magist. 1. Ratio S. Thom. Ut quis dicatur concreta ex duobus facere, v. c. parietem album, satis est ut alterum faciat.

Sic iuxta hanc sent. ut persona dicatur se mittere, satis est, ut ipsa procedens ab alia à se habeat ut effectum attingat.

2. Ratio in 1. recidens. S. Bonavent. ex S. August.

S. August. explicatur.

Resolutio ex Torres pro relatione reali

Probatur. Mittere, & mitti in Deo est dare, & accipere potestatem ad opera externa. Hi sunt actus originis.

S. Tho. in 1. pro relatione rationis.

Idem 1. p. pro relatione reali.

Ad 1. rationem pro relatione rationis. Missio divinae personae propter relationem additam dicitur temporaria.

Exemplum actionis creaturae.

Ad 2. rationem. Relatio rationis ad opera externa est propria & formalis ratio missionis.

Exemplum actionis creaturae.

Resolutio tradita ex Torres declaratur.

Notitia quod una persona procedat ab alia non est ipsa missio, sed inuenitur in missione non visibili.

Pro hac sententia Scotus, Marsilius, Caietanus, Ferrarius.

In hac re certum: Persona diuina mittuntur. Ioan. 10. Ioan. 6.

Ioan. 15.

Idem c. 16.

3. Certum: Persona, quae non procedit ab alia, non dicitur missa. S. Augustinus.

S. Thomae.

Ioan. 16.

S. Hilarius.

S. Gregorius.

bis definire missionem diuinae personae, sed solum explicauit id, quod semper inuenitur in tali missione visibili, in qua persona missa innotescit nobis; & haec notitia est a tota Trinitate, quae operatur ipsa signa, quibus persona cognoscitur, & ipsam fidem, qua eam cognoscimus, & quod procedat ab alia. Eandem tamen sententiam tenuerunt Scotus dist. 14. q. 11 & Marsilius q. 18. Caietanus etiam 1. p. q. 43. art. 16. & Ferrarius 4. contra gentes, cap. 23. meminerunt huius opinionis, quod mittere in diuinis sit manifestare personam procedentem, aiuntque hoc dictum etiam improprie.

Primum igitur in hac quaestione dicendum est, absque dubio personas diuinas mitti; nam & Filius missus est, & Spiritus Sanctus, ut liquet ex sacro eloquio. Nam Ioannis 10. de Filio dictum est, *Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum; & iterum cap. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum; & de Spiritu Sancto, cap. 15. Cum uenerit Paraclitus, quem Pater mittet uobis in nomine meo, & in alio loco, cap. 16. Si autem abiero, mittam eum ad uos.* Quas sententias Patres non metaphoricè usurpant, sed ueluti proprijs uerbis assertas, ad sensum tamen explanatum capite praecedenti, ut non significetur mutatio loci, sed effectus, ut persona missa sit in nobis per gratiam.

Illud secundum est sanè certissimè, quod persona, quae non procedit ab alia, non dicitur missa. Quam ob causam Pater nullo modo dicitur missus ad nos, non, inquam, missus à se, neque ab alio. Quae est S. Augustini doctrina certissima 4. de Trinitate cap. ultimo, & 2. de Trinitate cap. 5. ceteris Doctoribus cum S. Thoma, consentientibus 1. p. q. 43. ar. 4. Eadem est Patrum sententia, qui missionem diuinae personae non agnoscunt, nisi in processione eius, iuxta diuinum oraculum Christi Domini, *Exiui à Patre, & ueni in mundum.* In quo exitu significat processionem à Patre illius, qui erat in sinu Patris, ut Ioannes ait. Indè ergo exiuit, id est, ab ipsa essentia Patris. Et S. Hilarius 9. de Trinitate sic ait, *Missio eius à Deo, absoluta natiuitas est.* Loquebatur autem ibi Christus Dominus de sua missione, dicens, *Exiui à Patre.* Et S. Gregorius hom. 16. in Euang. sic ait,

A. *Eo ipso à Patre Filius missus dicitur, quo à Patre generatur.* Et de Spiritu Sancto sic ait, *Si mitti solum incarnari deberet intelligi, Sanctus proculdubio spiritus nullo modo diceretur missus, quia nequaquam incarnatus est; sed eius missio ipsa processio est, qua de Patre procedit & Filio.* & Beda lib. 2. homiliarum homil. 2. sic ait, *Cum gratia Spiritus Sancti datur hominibus, processio mittitur Spiritus Sanctus à Patre, & Filio; à Filio procedit, & à Patre, quia eius missio processio est.*

Disputatio ergo in hoc versatur, an persona diuina, quae ab alia procedit, mittatur etiam à se, vel ab illa, à qua non procedit, ut quod Filius mittat se, & Spiritus Sanctus se ipsum, & Spiritus Sanctus mittat Filium? Et quidem quod improprie loquendo persona procedens mittat se ipsam, non repugnamus, satis enim hoc suadet auctoritas S. Augustini 2. de Trinitate cap. 5. quae maxima est. Si uerò exquiratur propria loquendi norma, S. Thomas 1. p. q. 43. ar. ultimo, cum dixisset esse contrarias de hac re sententias Doctorum, ita eas concordauit, ut utraque asserat aliqua ex parte uerum dicere: obseruat enim missionem significare duo, scilicet relationem ad principium, & ad terminum. Si attendatur, inquit, relatio, quae est ad principium, falsò quis diceret personam mitti à se, cum non procedat à se: si uerò ea quae est ad terminum consideretur, falsò etiam quispiam assereret non mitti personam à se ipsa, cum ipsa persona missa sit principium cuiuscumque effectus. Cum igitur utraque pars quaestionis secundum aliquid & uera sit, & falsa; simpliciter & absolute quae uera sit, ex uerbis S. Doctoris potest constare. Nam absque dubio mutauit sententiam, quam posuerat in sententijs: cum enim doceat haud obscure, missionem diuinae personae includere originem, siue processionem ab alia, quae spectata negat personam mitti, nisi ab ea à qua procedit; absolute, & simpliciter negat personam mitti, nisi ab ea à qua procedit; siquidem mitti absolute & simpliciter, continet processionem ab alio: quod satis insinuat Dominus loquens de Spiritu Sancto, quem missurus erat, dum ait, *Nō à semetipso loquetur; sed quacumque audiet, loquetur,* scilicet scientiā, & potestate accepta per diuinā processio.

C. Quae sententias Patres non metaphoricè usurpant, sed ueluti proprijs uerbis assertas, ad sensum tamen explanatum capite praecedenti, ut non significetur mutatio loci, sed effectus, ut persona missa sit in nobis per gratiam.

D. Illud secundum est sanè certissimè, quod persona, quae non procedit ab alia, non dicitur missa. Quam ob causam Pater nullo modo dicitur missus ad nos, non, inquam, missus à se, neque ab alio. Quae est S. Augustini doctrina certissima 4. de Trinitate cap. ultimo, & 2. de Trinitate cap. 5. ceteris Doctoribus cum S. Thoma, consentientibus 1. p. q. 43. ar. 4. Eadem est Patrum sententia, qui missionem diuinae personae non agnoscunt, nisi in processione eius, iuxta diuinum oraculum Christi Domini, *Exiui à Patre, & ueni in mundum.* In quo exitu significat processionem à Patre illius, qui erat in sinu Patris, ut Ioannes ait. Indè ergo exiuit, id est, ab ipsa essentia Patris. Et S. Hilarius 9. de Trinitate sic ait, *Missio eius à Deo, absoluta natiuitas est.* Loquebatur autem ibi Christus Dominus de sua missione, dicens, *Exiui à Patre.* Et S. Gregorius hom. 16. in Euang. sic ait,

Beda.

4. Quae.

Assertio improprie loquendo: Persona procedens mittit se ipsam. Probatur ex S. Augustino 1.

De propria loquutione S. Thomae 1. Assertio: Utraque pars difficultatis secundum aliquid uera est, & falsa. Probatur.

2. Assertio: Pars in tit. asserta, simpliciter uera est. Probatur ex S. Thoma 1. p. ubi mutat opinionem, quam tenuerat in sententijs. S. Thomae opinio 1. p.

In missione includit processionem formaliter. Ioan. 16.

S. Thoma
opinio in sen-
tentijs oppo-
sita.

Firmat exem-
plo hominis,
qui facit parie-
tem album, ut
a. 1.

Ad exemplum
responsio exp.
2. n. 10.

2. Assertio est
consona sacris
litteris.

Item Patribus

S. August.
explicandus
iuxta 1. asser-
tionem.

processionem. At verò in sentent. dist. 15. q. 3. ar. 1. crediderat D. Thomas processionem non includi in missione, nisi fortè quasi subiectum missionis, eò quòd non accidat personam mitti, nisi procedat. Et hoc confirmatur exemplo eius. Nam, inquit, qui facit parietem album, non facit parietem, sed aliàs factum, al- bum facit; ita qui mittit personam, non producit illam, sed à quouis productam cum effectu coniungit. Et ita, etiam si cò- sideretur relatio personæ missæ ad suum principium, adhuc opinatur personam mitti à se ipsa; quia servata relatione processionis ab alio, à se habet, ut cum effectu copuletur, ut iam supra explica- vimus. At verò 1. parte loco còmemo- rato expressis verbis ait, si relatio missæ ad principium attendatur, personam non mitti à se ipsa, quia scilicet, mutatà sententià, existimavit S. Doct. verissimè, missionem includere processionem for- maliter, ut ab eo dicatur persona divina missa, à quo procedit. Et hoc ipsum con- firmatur. Nam in exemplo in sententijs allato hominis qui facit parietem albu, actio terminatur ad albedinem, ut ad terminum formalem, & non ad parietem; & est accidentaria, & non substantialis ullo modo. At verò missio divinæ per- sonæ est processio realis, quæ non ter- minatur ad solum effectum extraneum, sed ad naturam, ut supra probatum est: mitti enim est accipere formaliter; ac- cipere autè in divinis personis est pro- cedere naturæ originis; ergo, &c. Mitius ergo S. Thomas exponit S. Augustinum dicens, quòd utriusque auctores aliquid attigere veritatis. Hæc autem opinio, quam S. Thomas tradit in sua summa, maximè concordat cum sacris litteris, nusquam enim persona dicitur missa, nisi ab ea, à qua procedit. Imò Patribus consentanea est, quia frequenter pro- bant processionem divinæ personæ ab alia, per hoc quòd mittitur ab eadem, ut quòd Filius sit alius à Patre, quia mit- titur ab eo: quòd si potest mittere se ip- sum, non probatur eo argumento distin- ctio utriusque. At verò S. Augustinus, non loquutus est simpliciter, sed secun- dum quid: quod constat ex lib. 2. de Tri- nit. cap. 5. Fortè, inquit, aliquis cogat, ut dicamus etiam à se ipso missum esse Fi- lium, quia & Maria conceptus, & pa- tus operatio Trinitatis est: quasi dicat,

A cum Filius dicatur missus secundum quòd à Maria est conceptus, & genitus, cum huius operis sit ipse auctor, dicatur à se ipso missus. Spectavit ergo missionem secundum effectum, & non absolutè, & simpliciter, secundum quod est proces- sio.

B Non refugimus hoc loco novam for- tificam quæstionem Theologâ, utrum per- sona divina, quæ est principium alterius, communicet illi, non solum divinam na- turam, sed etiam liberas volitiones cõ- sequentes? Ex hac enim quæstione me- liùs intelligemus, quòd hac etiam ratio- ne, mittitur persona ab ea, à qua proce- dit.

C Ratio dubitandi in quæstione pro- posita ea est; quia divinæ processionis antecedunt ordine cognitionis, volitio- nes Dei liberas, ut Theologi cum S. Thoma consentiunt, & ratio ipsa ma- nifestat. At verò post divinas processio- nes, nulla est nova communicatio vnius personæ ad aliam, ut vna alteri commu- nicet volitiones suas liberas. Imò per naturalem processionem vna alteri cõ- municat, quidquid potest communica- re: aliàs si divina persona quæ procedit, post acceptam essentiam ab alia perso- na, aliquid acciperet, illud esset per ac- cidens; quod in Deo non reperitur: quid quid enim in Deo est, essentia est: ergo vna persona alteri non communicat vo- litiones liberas. Nihilominus contradi- ctoriam partem asserimus, scilicet quòd vna persona divina communicat alteri volitiones suas liberas. Probatur, quo- niam Filius habet easdem volitiones li- beras: si ergo eas non habet à Patre, ali- quid habet quod à Patre non habet. Et probatur adhuc manifestiore argu- mento, quoniam Filius verbi gratia, ha- bet volitiones liberas profectas à natu- rali libertate suæ voluntatis: sed hanc naturalem libertatem accepit à Patre secundum fidem Catholicam: ergo etiã liberas volitiones habet à Patre. Et cõ- firmatur, quia Filius per suam virtutem naturalem producit Spiritum Sanctum, sed quia hanc virtutem accepit à Patre, dicimus quòd per Patrem producit Spi- ritum Sanctum, tanquam per auctorem talis productionis: & ipsam productio- nem habet à Patre. Concedimus ergo quòd Pater communicat Filio omnes suas volitiones liberas: non tamen de novo aliquid communicat Filio, quia volitio

D Ratio dubitandi in quæstione pro- posita ea est; quia divinæ processionis antecedunt ordine cognitionis, volitio- nes Dei liberas, ut Theologi cum S. Thoma consentiunt, & ratio ipsa ma- nifestat. At verò post divinas processio- nes, nulla est nova communicatio vnius personæ ad aliam, ut vna alteri commu- nicet volitiones suas liberas. Imò per naturalem processionem vna alteri cõ- municat, quidquid potest communica- re: aliàs si divina persona quæ procedit, post acceptam essentiam ab alia perso- na, aliquid acciperet, illud esset per ac- cidens; quod in Deo non reperitur: quid quid enim in Deo est, essentia est: ergo vna persona alteri non communicat vo- litiones liberas. Nihilominus contradi- ctoriam partem asserimus, scilicet quòd vna persona divina communicat alteri volitiones suas liberas. Probatur, quo- niam Filius habet easdem volitiones li- beras: si ergo eas non habet à Patre, ali- quid habet quod à Patre non habet. Et probatur adhuc manifestiore argu- mento, quoniam Filius verbi gratia, ha- bet volitiones liberas profectas à natu- rali libertate suæ voluntatis: sed hanc naturalem libertatem accepit à Patre secundum fidem Catholicam: ergo etiã liberas volitiones habet à Patre. Et cõ- firmatur, quia Filius per suam virtutem naturalem producit Spiritum Sanctum, sed quia hanc virtutem accepit à Patre, dicimus quòd per Patrem producit Spi- ritum Sanctum, tanquam per auctorem talis productionis: & ipsam productio- nem habet à Patre. Concedimus ergo quòd Pater communicat Filio omnes suas volitiones liberas: non tamen de novo aliquid communicat Filio, quia volitio

bouy anisov
q. anolroqum
suis de zeter
lum alqi stoc
-msuni bel, ol
-ojalim oi to
-illidivov

S.
1. Dub.
Verum perso-
na divina, quæ
est principium
alterius, com-
municet illi li-
beras volitio-
nes?

Ratio dubi-
pro p. neg.
Processionis
divinæ antec-
dunt ordine co-
gnitionis vo-
litiones Dei
liberas.

S. Thom.

Pars asser-
ta eligatur.

Probatur 1.

Prob. 2. evi-
dentiis.

Filius habet
volitiones li-
beras profectas
à naturali li-
bertate suæ vo-
luntatis.
Confirm.

Vo-
an I
voli
addi
latio
nis
Ad
dabit
Nostr
intell
post d
cessio
perfor
comu-
litione
ra, no
fed pr
ti con
cioria
tiz nat
2. D
Que
Filius
missus
tu Sacto
non pro
Isaia
S. Aug
S. An
Conc. T
Pro loco
duplex c
terius de
missio
nis homi

Volitio libera in Deo est ipsa volitio diuina addita sola relatione rationis.

Ad rationem dubitandi.

Nostro modo intelligendi post diuinas processiones vna persona alteri comunicat volitiones libera, non noua sed precedenti communicatione essentiali naturali.

6. 2. Dub. Quomodo Filius dicatur missus a Spiritu Sancto, a quo non procedit? *Isaia. 48. S. August. S. Ambros. Conc. Tol. 1.*

Pro loco Isaia duplex commentarius de Filio missus quatenus homo.

volitio libera in Deo non est aliqua perfectio addita ad naturam diuinam; sed est ipsa voluntas diuina addita sola relatione rationis ad voluntatem, siue ad volitionem diuinam; qua relatione rationis refertur ad res volitas. Et ita opinamur quod persona diuina missa ad nos, ipsam volitionem liberam qua vult venire ad nos, accipit a persona a qua mittitur; qua ratione Verbum propriissimè dicitur missum. Ad argumentum autem respondetur concedendo, quod processiones diuinae antecedunt volitiones Dei liberas, & quod post processiones nihil de nouo comunicatur in Deo; & nihilominus nostro modo intelligendi post diuinas processiones vna persona alteri comunicat volitiones libera, non noua communicatione; sed ipsa communicatione essentiali per naturalem processionem, ob quam volitiones liberae dicuntur comunicari, non noua communicatione, sed ipsa communicatione precedenti; quia iuxta rationem philosophicam volitio libera personae procedentis attribuitur personae a qua procedit, tanquam naturali principio.

Illud verò reliquum est explicandum, quomodo Filius dicatur missus ab Spiritu Sancto, a quo non procedit: habemus enim verba Isaia 48. de Christo Domino. *Et nunc misit me Dominus, & spiritus eius.* Quod idè approbatur a S. August. & a S. Ambrosio lib. 3. de Spiritu Sancto, cap. 2. & Concil. Toletanum 1. in Confessio. fidei, idem testatur confitendum ex loco Isaia allegato. Huius tamen loci duplex est commentarius: primus, quod Filius Dei, quatenus homo, missus est a Spiritu Sancto, quia accepit ab eo dona gratiae, cum quibus ad nos venit. Secundus commentarius est, quod quatenus homo, fuit seruus Spiritus Sancti, & accepit ab eo praecepta, & voluntati Spiritus Sancti obsecutus est, & missus etiam est ad praedicandum. Et in vtraque explicatione nulla processio significatur. Et ita quatenus homo etiam a se ipso proprie est missus, sicut quatenus homo, fuit seruus sui, secundum quod Deus erat. Nam & Pater si assumeret humanitatem, secundum quod homo diceretur missus a tota Trinitate, quia ab illa acciperet dona gratiae, & praecepta: ad hanc enim mis-

A sionem non est necesse, ut persona procedat ab alia; quia ista missio non est diuina processio, sed est missio hominis, id est, secundum quod homo; vtrūque genus missionis insinuat S. Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 42. de vera diuinae personae procedentis missione loquens. *Non, inquit, seruilis est ista missio, quamuis ita dici possit, quia formam serui accepit:* significat S. Cyrillus Filium Dei ut hominè, esse seruum scilicet totius Trinitatis; & ita, ut hominem, missum fuisse ex imperio, & praecepto: & ita subdit, *Sed mittitur, ut Verbum ex mente, & splendor ex sole.* Quae est missio propria diuinae

B personae ad opera extra Deum. Et idem significat S. Augustinus 4. de Trinit. cap. 20. Quando igitur idem Augustinus 2. de Trinit. cap. 5. & Concilium Toletanum 1. in Confessio. fidei, & Papa Hyginus epist. 1. decret. aiunt, Verbum ipsum se mittere, intelligendum est secundum carnem, quatenus Verbum factum caro formam serui accepit, secundum quam mittitur ex imperio totius Trinitatis ut seruus.

Nos verò loquimur de missione, quae est diuina processio. S. Thom. in 1. dist. 15. q. 3. art. 2. iuxta id, quod dixerat de missione, affirmat Filium mitti ab Spiritu Sancto, etiam in carnem, scilicet mitti ad hoc ut homo sit. Quod non potest intelligi nisi de missione, quae est diuina processio: Nam, ut homo est, suscipiens dona Spiritus Sancti, & praecepta, non mittitur in carnem, sed consideratur assumpta iam carne. At verò 1. p. q. 43. art. 7. aperte docet intelligendum esse de Christo, misso non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem, scilicet de Christo facto homine, & misso ad praedicandum. Dicimus igitur eam loquutionem, qua Filius dicitur missus in carnem ab Spiritu Sancto, etiam impropriam & secundum aliquid, scilicet secundum effectum, ut explicatum est. Et ita S. August. & S. Ambrosium interpretamur.

D Observanda ergo sunt haec diuina nomina mittere, dare, & venire. Nam mittere significat processionem; ideo Pater nullo modo mittitur, neque persona diuina mittit se ipsam, neque aliam, quae ab ipsa non procedit. Dare, significat auctoritatem dantis, ideo Pater dat se ipsum, & dat etiam Filium, & Spiritum

S. Cyrillus.

S. August.

Sic explicatur Idem. Conc. Tolet. Hygin. Pap.

7. Hec, Filius missus est ab Spir. Sancto in carnem, seu ut homo sit, a S. Tho. in 1 simpliciter conceditur consonè sibi ibidem, ut n. 1. & 4. eam intelligendo de missione, quae est diuina processio.

Idem 1. p. aliter eam intelligit.

Ea loquutio est impropria, & secundum aliquid.

8. Aduert. Mittere significat processionem.

Dare significat auctoritatem dantis.

Venire significat solum effectum, & ideo est commune toti Trinitati.

Ioan. 14. S. Athan.

Sanctum: sed Filius non dat Patre, dat tamen Spiritum Sanctum; Spiritus Sanctus se solum dat, non autem Patrem, aut Filium. Venire autem neque significat processionem, neque auctoritatem dantis; sed solum significat effectum, ad quem Deus venit: & ideo est nomen commune toti Trinitati, iuxta verbum Domini, *Ad eum veniemus, &c.* Ideoque recte obseruat S. Athanasius nunquam venire vnam personam diuinā sine alijs, nisi addas aliquid ad ipsum venire: quia solus Filius venit in carne, & solus Spiritus Sanctus in specie columbz.

CAPVT VI.

Spiritus Sanctus mittitur, ut sit in nobis.

Deinceps de termino, siue effectu missionis.

Cum de principio missionis diuinę personę disputatū sit, de termino, siue effectu erit iam nobis differendum. Caput autē in partes duas distribuimus. Prima pars: *Quonam modo Deus sit in rebus omnibus creatis?* Secunda pars: *Quomodo Deus sit in iustis?*

PRIMA PARS.

Quonam modo Deus sit in rebus omnibus creatis.

1.

Pronunciatū D. Thomę.

Deus est in omnibus rebus, per potentiam, presentiam, & essentiam.

Glossa in Cant. 5.

S. Thom. ait his tribus nominibus tres hereses refutari.

1. est Manicheorum.

IN principio capitis duntaxat tractandus est modus ille communis, quo Deus est in rebus omnibus, vt auctor naturę. Affirmat autem S. Thomas, tota schola consentiēte, Deum esse in omnibus rebus, per potentiam, presentiam, & essentiam, quod accepit a glossa Cant. 5. vbi Deus dicitur esse in rebus potentiam, presentiam, & substantiam, hoc est, essentiam. Itaque modus ille communis, quo Deus est in rebus vniuersis, hęc tria continet, quod sit videlicet in illis, non solum potentiam, sed presentiam, & essentiam simul. Aitque S. Doctor his tribus nominibus tres hereses refutari, primam Manicheorum, qui non omnia a Deo effici affirmabant: quaedam enim detrahebant diuinę potentię; quaedam enim aiebant esse mala, quę Deus, cum sit bonus, non faceret, sed alium malum auctorem sortirentur; & hi subtrahebant mala naturę, diuinę potentię, vel etiam eas res, quas aiebant malas esse: & ita Deus non esset in omnibus rebus, scilicet in illis,

quas dicebant res malas esse; neque eę essent subditę diuinę naturę. Secunda heresis refellitur eorum, qui diuinam prouidentiam negant, nam vbi non est Dei prouidentia, non est Deus presentis. Tertius exploditur error Auicennę existimantis, Deum non operari inferiora per se ipsum, sed per primam intelligentiam, & ceteras causas medias; vbi autē Deus non operatur, nō est per essentiam. Dicendum igitur esset ex mente Auicennę Deū non esse in omnibus rebus per essentiam, quod est contra fidem.

Explicat igitur S. Thomas tria ista modo iam dicto, vt Deus dicatur esse in rebus per potentiam, quatenus per infinitam potentiam suam omnia operatur; per presentiam quatenus omnibus rebus presentis est, hoc est omnia sunt conspectui eius nuda, & aperta; per essentiam verò, quatenus eius essentia adest omnibus rebus, vt causa illarum.

Contra hęc, singula dubia occurrunt. Et primò contra id quod dicitur, Deum esse in rebus per potentiam: est enim Deus in rebus maximè per operationem: ergo potius dicendum est Deum esse in rebus per operationem, quàm per potentiam, quę est operationis principium. Ad hoc dicendum breuiter est, quod S. Thomas tradit hoc loco modos diuersos existendi in rebus; & quia existere per operationem, est existere per essentiam, vt declarabimus, idcirco hic modus existendi in alio per operationem prætermittendus fuit, & adiiciendus alius modus, scilicet per potentiam, eò quod potentia extenditur etiam ad ea, in quibus per essentiam nō sumus; sicut rex operatur, vbi non est, non immediate suppositi, sed virtutis, vt aiūt Physici. Vbi verò operatur agens immediate suppositi, existit per essentiam.

D

Contra secundum modum existendi per presentiam in rebus, oritur disputatio, quid nomine presentię intelligatur. Nam Sanctus Thomas in 1. sententiar. dist. 37. quęst. 2. artic. 2. exponit, Deum esse presentem per operationem. Et idem confirmat Durandus, quoniam res sunt presentes Deo per existentiam; existunt autem per operationem Dei. At verò Aureolus apud Ioannem Capreolum, loco eodem probat, Deum non esse presentem rebus per cognitionem, quia cognoscens non est in rebus cognitis

2. est negatiō diuinam prouidentiam.

3. est error Auicennę.

2. Declarat sum pronunciatū D. Thomę.

Illius 1. pars.

2. Pars.

3. Pars.

3. Singula dubia contra singulas partes. 1. Dub. contra 1. p. de potentia.

Resolut. Existere per operationem est existere per essentiam.

2. Dub. contra 2. p. de presentia; continetur tres quęstiones de triplici presentia 1. per operationem.

D. Thomę Durand. 1. d. 37. quęst. 2. per cognitionem.

Aureolus hanc presentiam negat.

3. sit. Sc. D. S. Pra. Pra. tur p. impr. Indist. ci, vel. tis pr. inpro. Prop. sentia. pr, se. cognit. ruitiu. S. TA. Cai. sent. pr. materia. le oper. formal. relatio. Refel. abutens. nibus. Ad 1. qu. eulam re. Deus n. presentis. per oper. nem. 7. Ad 2. que. relolu. Caiet.

3. per immen-
sitatem.
Scot.
D. August.
S. Hilari.

cognitis, sed illæ sunt in cognoscente. Ioannes Scotus adhuc in 2. distinct. 2. quæst. 5. subsecat præsentiam Dei in rebus, in eam quæ est per operationem, & eam quæ est per immensitatem, cuius mentionem videtur facere Sanctus Augustinus ad Dardanum epistol. 57. & in libro Confessionum, & S. Hilarius ante Sanctum Augustinum eleganter libro 8. de Trinitate. *Deus, inquit, immense virtutis viuens potestas, quæ nusquam non adsit, non desit usquam.* Quibus in verbis videtur reuocare existentiam Dei in rebus ad immensitatem diuinæ naturæ. Et hoc frequenter apud Patres licebit obseruare. Est ergo iuxta hæc placita triplex ipsa præsentia, scilicet per operationem, per cognitionem, & per immensitatem.

5.
Prænot.
Præsens dicitur propriè, & impropriè.

His quæstiunculis suo ordine satisfaciendum est: sed antea est aduertendum quod res quæpiam præsens dicitur vulgari quadam consuetudine loquendi, & impropriè; vel etiam philosophico, & proprio loquendi more, qui nobis obseruandus est. Dicuntur ergo nonnunquam res præsentis, quia loco non distant, & ita ignis est præsens lignis, quibus subijcitur. Quædam etiam dicuntur præsentia cum præteritis, & futuris collata; & illa est præsentia loci, ista temporis, vtraque autem significatio nominis impropriæ est. Nam propriè præsentia significat, quod res per suam existentiam, notitiæ alicuius subijciatur, vt S. Thomas 1. parte, quæst. 8. art. 3. scitè admodum docet. Thomas verò Caietanus artic. 1. rem alitèr exponit, nam præsentiam intelligit, quasi materialiter, vt aiunt, pro operatione, qua agens attingit effectum, & formaliter pro relatione, quæ inde oritur, siue in re, siue in mente. Sed videtur esse in ea expositione quidam nominum abusus: contactus enim actionis non est præsentia, sed vel præsentiam exigit, vel secum affert. Neque verò ea distinctio negotium hoc expedit, nam Caietanus rem aliam ibi agit cum Scoto.

Indistantia loci, vel temporis præsentia impropriæ.

Propriè præsentia est esse præ, seu ante, cognitione intuitiua.
S. Thom.

Caietani sent. præsentia materialiter esse operationem, formaliter esse relationem.

Refellitur vt abutens nominibus.

6.
Ad 1. quæstiunculam resol.
Deus non est præsens propriè per operationem.

7.
Ad 2. quæstiunculam resol.
Caiet.

Dicendum igitur est ad primam dubitationem Deum esse quidem in rebus per operationem: sed si propriè loquendum est, non esse præsentem per operationem, sed per notitiam, vt explanatum est.

Quæstioni sequenti respondet Tho-

A mas Caietanus cognoscentem esse in re cognita, quatenus eam penetrat perfectâ notitiâ, qualis est intuitiua: quod confirmatur, quia amans dicitur esse in re amata, quatenus in ea cogitando versatur; & omnis cognitio est quædam dilatatio virtutis ad rem cognitam. Ad verò S. Thomas art. 3. docet potius rem cognitam esse in cognoscente in quo est rei cognitæ similitudo, quàm cognoscentem in re cognita. Quare hoc pacto melius diceremus res cognitæ esse in Deo, quàm Deum esse in rebus cognitæ. Et præterea, cum notitia abstractiua penetrat etiam in res, quæ non sunt, diceretur Deus esse in rebus non existentibus, aut sanè per præsentiam, aut per alium modum prætermisum à Doctoribus, & S. Thomæ, quod tamen falsum est, neque enim Deus dicitur esse in rebus non existentibus.

B

Quarè videtur dicendum, quod hic modus existendi in aliquo per præsentiam, est proprius naturæ rationalis; & non significatur, quod cognoscentis absolute sit in re cognita, sed quod per præsentiam sit in illa. Aduertendū enim est nos loqui de rebus diuinis modo humano: dicimus autem homines esse præsentis ijs rebus, quæ in illorum prospectu sunt, aut notitiâ intuitiua, siue sensu percipiuntur. Quare ad hoc necesse est, & quod res existat, & quod sensui nostro sit subiecta; & quia intuitus diuinus peruat ad omnes res existentes, more hominum loquendi, dicitur Deus esse præsens in rebus omnibus.

C

Quod si perconteris, quæ causa aut ratio sit huiusmodi locutionis? Videtur profectò nulla alia fuisse, nisi quia, sicut homo ibi est, vbi operatur; ita ibi esse videtur modo peculiari, vbi intuitu & sensu potest res percipere, quasi sensu, & notitiâ illas contineat: quare est præsens in toto agro, quem prospicit, & coarctatur eius præsentia domo aut cellula, quia parietes obstant sensui; & ita est in domo non solum vt in loco, sed modo speciali secundum præsentiam: Deus autè est in omnibus rebus præsens, & ita dicitur præsens non ratione operationis, sed cognitionis intuitiue.

D

Ultima dubitatio facilè soluitur si mentem rei attendamus; immensitas enim non facit modum distinctum existendi in rebus, sed est in causa, vt natu-

Ait cognoscentem esse in re cognita ratione perfectæ cognitionis.

Arg. dicitur

Improbatur 1. ex S. Thom.

Potius res cognita est in cognoscente, in quo est rei similitudo, quàm e contra.

Improbatur 2. Deus non dicitur esse in rebus non existentibus.

8.

2. & vera resolutio.

Deus est in rebus omnibus per præsentiam, quia ad omnes peruat eius intuitus.

Ostenditur. Dicimus homines esse præsentis ijs rebus quas intuetur, aut sentiunt.

9.

Ratio talis locutionis.

10.

Homo est in domo non solum vt in loco, sed modo speciali secundum præsentiam ob cognitionem intuitiua.

Ad 3. quæstiunculam.

Natura immensa quo modo existit in rebus, eodem existit in omnibus, scilicet per immensitatem.

Sic de presentia per potentiam.

Item per scientiam visionis.

Item per essentiam.

11. 3. Dub. contra 3. p. de essentia Durandi arg. contra 3. sentent. que est D. Thomae.

12.

Hac sententia quoad 1. partem impugnatur. Coexistentia non est ratio quod unum in alio sit.

Quoad 2. p. impugnatur. Exhibere se quid sit?

Quoad 3. p. impugnatur.

13.

2. sententia Caiet. Deum esse in rebus per essentiam, id est, immediatam immediatione suppositi, idque ratione actionis.

ra immensa, quae existit in rebus, modo eodem existendi insit in omnibus, quia extra infinitum nihil est: quare Deus qui per potentiam est in rebus, per infinitam potentiam necesse est ut sit in omnibus; quia nulla res effugiet eius potentiam. Et quia in rebus est praesens per scientiam visionis; quia illa scientia est infinita, oportet, ut sit in omnibus rebus praesens, nullaque res latere eum possit. Et siquidem est in rebus per essentiam, quia essentia illa infinita est, necesse est ut eius essentia omnibus adsit, quod Sancti Patres merito affirmant.

Circa tertium modum, quo Deus existit in rebus per essentiam, Durandus occurrit. Nam si cum S. Doctore explanandum sit, quod Deus existat in rebus per essentiam, ut causa, videtur quod hic modus existendi coincidat cum primo modo existendi per potentiam: potentia enim quid est, nisi causa & principium rerum? Aliter ergo ipse modum istum exponit, scilicet quod Deus existat in rebus per essentiam, per hoc quod coexistit illis, vel simul existit cum illis, naturam suam exhibendo rebus ipsis secundum praesentiam substantialem.

Ista sententia Durandi magis indiget expositione, quam thesis ipsa de qua disputamus. Et illud primum falsum est quod Deus existat in rebus per essentiam, per hoc quod coexistit illis. Nam coexistentia, ut aiunt, necessaria est, ut unum in alio existat; si enim non simul existant, non erit unum in alio. Sed non est ea ratio, quod unum in alio sit; alias omnia quae simul sunt, erunt in se mutuo, quod est impossibile. Id autem quod adijcit Durandus, scilicet ut Deus exhibeat se rebus, involutum est & obscurum: exhibere enim est ostendere, siue praebere se, quod nihil ad rem significat. Praesentia autem substantialis (quae est ultima particula) minime declarat id quod declarandum erat. Nam hoc ipsum quaeritur, quid sit praesentia substantialis, siue essentialis.

Thomas Caietanus explicat, quod Deus est in rebus per essentiam, quatenus est agens immediatum immediatione suppositi, ita ut nullum suppositum sit medium inter Deum agentem, & effectum: quae disputatio alias nobis tractanda est, scilicet tomo 2. cum ea

etiam controversia, utrum operatio externa ostendat agens, & passum esse simul. Sed tamen neque hic commentarius rem elucidat: verum est enim, quod Deum esse in rebus per essentiam, est Deum esse in illis immediatione suppositi; neque hoc inficiatur Durandus; sed quod esse Deum per essentiam in illis, etiam immediatione suppositi, accidat ratione actionis, hoc ille impugnat, & Caietanus non ostendit, aut probat.

Ponderandum hic est Deum esse in rebus per id quod in illis operatur; quod enim Deus sit in rebus nihil in Deo est, sed est aliquid in rebus ipsis: agentia ergo creata, quia definita sunt, etiam quoad operationem extrinsecam definitur; agunt enim in subiectum definitum. Et cum agens & passum sint simul, necesse est ut agens creatum, si admoueat nono subiecto ad agendum, mutetur secundum locum: quare aliquid est in ipso agente creato, etiam incorporeo, quo formaliter est in loco, quae ratio locativa, ut aiunt, quae agens collocat in loco, mutato loco, cum novitate aliqua immutatur. Quare contingit, ut intelligentia movens caelum secundum virtutem sit in nobis, quia immediatione virtutis agit in nobis, & secundum essentiam longe sit a nobis, quia ratio eius locativa, quae simul est cum passo, definita est, & parti caeli quae movet, coniungit essentiam intelligentiae motricis.

Deinde advertendum est, quod, cum Deus sit infinitus, non ita est coniunctus uni subiecto operationis, ut non operetur in aliud, & idem omnibus simul adest: & cum non sit mutabilis, non est opus ponere in Deo rationem locativam, quod est accuratè cogitandum. Consequitur enim, ut neque virtus operandi, neque operatio interna divina collocet Deum in rebus, sed effectus ipse divinus, est causa, ut Deus sit in rebus, quia agens, & passum necessario sunt simul.

Ex quo in promptu est colligere responsionem ad argumenta Durandi. Nam Deum esse in rebus per virtutem, non est formaliter essentiam eius esse in rebus: nam Avicenna, qui existimavit Deum agere mediate per medias intelligentias, confiteretur Deum esse in rebus per virtutem, & negaret esse in rebus

Quoad hoc ultimum, impugnatur a Durando.

14. 3. & vera sententia Deus est in rebus per essentiam ut causa earum.

Declaratur. Agens creatum ob finitatem quoad operationem, & ob mutabilitatem in operatione locativa quae formaliter sit in loco

Intelligentia movens caelum secundum virtutem est in nobis, secundum essentiam per suam rationem locativam est in parte caeli, quod movet.

15. Non est opus ponere in Deo rationem locativam.

Consect. ut n. 6. Effectus ipse Dei est ratio & priori ut Deus sit in rebus, etiam immediatione suppositi, quia agens, & passum sunt simul.

16. Ex his ad arg. Durandi. Non idem est esse in rebus per virtutem, & esse in rebus per essentiam formaliter. Declaratur ex Avic. ut n. 1.

Fragmentary text from the adjacent page, including "2. R. lib. p. 1.", "3. R.", "3. An contr. sent. me.", "Ref.", "S. T. non d. hoc v."

per essentiam. Ostendendum ergo est Deum esse in rebus per essentiam, quia agens & passum sunt simul; & cum in Deo non sit ratio locatiua, ipse effectus est ratio, ut Deus sit in rebus etiam immediatione suppositi, quia in sua operatione non pendet ab alijs suppositis.

17. Aliud arg. contra 3. sent.

1. Respons. ex n. 14. & 15.

2. Respons. ex lib. 4. cap. 28. p. 1. n. 9.

3. Respons.

18. Arg. Scoti contra eadem sent. S. Thomae.

Respons.

S. Thomas non docet ad hoc ut Deus

Obijcies tamen, quod intelligentia mouens caelum operatur, ubi non est per essentiam: ergo effectus agentis superioris ostendit quidem illud esse agens immediatione virtutis, sed non immediatione suppositi: ergo effectus diuinae virtutis quando operatur per causas medias non est sufficiens causa, ut Deus sit in rebus immediatione suppositi. Respondetur, in intelligentia esse rationem locatiuam, qua finitur, quare hoc ipsum quod est illam esse definitam in caelo, ostendit non esse in terra immediatione suppositi: remota autem finitudine, siue finitate, & locatiua forma a primo agente infinito, necesse est primum agens esse simul cum passo, non solum immediatione virtutis, sed immediatione suppositi. Secundo respondetur, quod Deus non solum producit res creatas, sed etiam conseruat, quod non facit per aliquam causam mediam. Diuinae enim actionis conseruantis res, nulla causa creata est administra: quare ratione talis actionis conseruantis res, necesse est Deum esse in rebus conseruatis etiam immediatione suppositi; & hoc est essentiam Dei esse in rebus. Et adhuc adijcimus, quod etiam, dum Deus operatur per causas secundas medias mediatione suppositi (ut aiunt) simul etiam operatur per se ipsum immediatione suppositi; & hac etiam ratione est Deus per essentiam in rebus, quas operatur per causas secundas.

Deinde ruit discursus totus Ioannis Scoti contra S. Thomam; arguit enim Deum non esse in rebus, per hoc quod est causa; quia, inquit, si approximatio agentis, & passi est necessaria; prius erit Deus simul cum passo, & in passo, quam operetur. Et idcirco actio diuina non est causa, ut Deus sit in rebus, sed potius Deum esse in rebus necessarium est ad hoc, ut sit causa. Cui argumento, quod Thomistas, & Caietanum vexat, respondendum est, quod Sanctus Thomas non docet, ad hoc ut Deus operetur esse necessariam approximationem; id enim

accidit in agentibus creatis, in quibus est virtus locatiua, & virtus definita; prius enim opus est, quod sint simul cum passo, ut operentur: in Deo autem hoc non reperimus. Imo, cum in Deo non sit vlla ratio locatiua, effectus ipse est ratio, ut dicatur esse in loco; quod Caietanus dixit relativam praesentiam, consequi actionem diuinam. Est tamen argumentum, quod Deus sit in rebus, siquidem operatur in illis, ut docet art. 1. Imo est causa, & ratio a priori, quia cum in Deo non sit ratio locatiua, ipse effectus Dei est causa, & ratio, ut essentia diuina sit in rebus, quod est Deum esse in rebus per essentiam, ut S. Doctor exponit.

B

C

D

SECUNDA PARS.

Quomodo Deus sit in iustis.

Cum diuinae personae missio vtriusque designet, & processione eius, & terminum, ita ut ex parte termini dicatur missa, quasi ad locum, in quo non erat, aptissime hoc ipsum explicabimus, si ostenderimus Spiritum Sanctum mitti ad iustos viros siue ad iustificandos, ut sit in illis nouo quodam modo.

Docet igitur S. Thomas explicatissime in 1. sentent. dist. 37. q. 2. art. 2. tres esse modos, quibus Deus est in rebus, primus pertinet ad naturam rerum, de quo parte prima capituli dictum est, videlicet quod sit in rebus, per potentiam, praesentiam, & essentiam; duo posteriores pertinent ad gratiam, scilicet ad gratiam sanctificantem, & ad gratiam vnionis. De gratia ista vnionis inquit Paulus 2. Corinth. cap. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Deitas enim est in homine Christo secundum esse vnum & hypostasim vniam, ut docebimus tomo 3. Nunc igitur elucidandum est, quomodo Deus sit in hominibus per gratiam sanctificantem.

Fuit enim aliquorum sententia, scilicet Graecorum, ut refert Bellarminus lib. 2. de Christo, cap. 22. quod Deus siue Spiritus Sanctus sit quidem in nobis per dona gratiae suae, figurato quodam loquendi modo, ut ibi sunt dona eius, dicatur Deus esse: sicut cum dicimus, Habeo S. Thomam in meo cubiculo, hoc est librum S. Thomae; non vero, quod

operetur esse necessariam approximationem In creatis hae praequiruntur. Ipse effectus Dei est ratio a priori quod essentia diuina sit in rebus, ut n. 14. & 15. Sic ad 3. dub. D. Thom.

1. Tribus modis Deus est in rebus: primus continens tres, de quibus 1. p. n. 1 pertinet ad naturam, duo posteriores ad gratiam sanctificantem, & vnionis. 2. Cor. 5.

3. Sentent. Graecorum apud Bellarminum. Deum, siue Spiritum Sanctum per dona gratiae suae in iustis esse, sed figurate.

Refutatur à
S. Thoma vt
dissentanea sit
dei.

ipse auctor sit ibi. Hanc opinionem refutat Doctor Angelicus, vt dissentancā fidei: Deus enim datur iustis per gratiā; quod autem datur, habetur ab accipiente; frustra enim aliās daretur. Cum ergo Deus detur per gratiā, quæ nobis inest, necesse est, vt Deum habeamus in nobis; neque enim habemus Deum in scrinio, aut domo nostra, sed in nobis. Quā veritatem ad finem capituli confirmabimus.

4.
Conclusio
S. Thoma.
Deus est in iustis vt obiectū cognitum, & dilectum.

Ad eam elucidandam obiectio.

Respons.
Deus est in iustis quasi in loco tribus modis, de quibus 1. p. n. 1. vt continens locum.

Item 4. quodā modo speciali, sc. vt causa sanctificans, atq; adeo inhabitans iustos.
S. Thom.

Deus est in iustis tanquā in loco, nō tamē vt contentus loco.

Deus non est in iustis duntaxat vt obiectū sed vt causa operans in illis immediatione suppositi cognitionem, & amorem supernaturalem.

Modus hic existendi in viris iustis explicatur à Doctoribus cum principe Theologiae S. Thoma, quod sit Deus in illis, vt obiectum cognitum, & dilectū. Sed hæc doctrina opus est vt magis elucidetur: nam cognitum est in cognoscēte, & dilectum in diligente, vt obiectū, quod potest esse distans, & non coniunctum: nam & amicos cogitamus, & diligimus absentes: Deus verò est in suis amicis præsens, & inhabitans. Quæ dubitatio nonnullis visa est ardua, & difficilis. Sed videtur esse dicendum; imprimis Deum esse in viris iustis quasi in loco, sicut etiam in rebus alijs creatis est, quasi in loco, tribus modis iam enumeratis per præsentiam, essentiam, & potentiam: non vt circumdatus à loco, neque vt contentus in loco, sed potius vt continens rem ipsam corpoream, siue spiritualem, in qua dicitur esse quasi in loco. Eadem ergo ratione, quarto quodam modo speciali, dicitur esse in viris iustis tanquam in loco, imò tanquam in loco sancto, & templo sibi dedicato. Ideò S. Thomas 1. p. q. 43. art. 1. ait personam diuinam per suam missionem incipere esse, vbi non erat, vel incipere esse ibi nouo modo; esse autem vbi, aut ibi, significat esse in loco. Est ergo Deus hoc quarto modo in viris iustis, vt in loco, non vt contentus in loco, sed vt continens res ipsas in quibus est: scilicet, vt causa sanctificans viros iustos gratiā suā, propter quam illi dicuntur templum Dei, id est, locus sanctus à Deo inhabitatus. Itaque si Deus duntaxat esset in illis vt obiectum, & non operaretur in illis immediatione suppositi, ipsam cognitionem, & amorem, non esset in illis manens, & inhabitans, sicut amici non sunt in amicis, sed solum in cognitione amicorum sunt. Et etiam si vnus amicus esset causa cognitionis in altero, si tamen non operare-

atur illam cognitionem, immediatione suppositi, non esset in illo; Deus autem immediatione suppositi operatur cognitionem, & amorem, vt sit in iustis tanquam obiectum, & ita est in illis per essentiam nouo modo amicitiae, vt causa cognitionis, & dilectionis suæ, quæ est simul cum subiecto passo, siue recipiente eas operationes. Et hoc vult S. Thomas indicare 1. p. q. 43. art. 3. his verbis. *Igitur nullus alius effectus potest esse ratio, quod diuina persona sit nouo modo in rationali creatura, nisi gratia gratum faciens; à qua scilicet procedūt cognitio, & dilectio Dei.* Neque est necesse, vt sit actualis cognitio Dei, & amor in animis iustis, ad hoc vt Deus dicatur esse in illis amabili ratione; quia tunc cessantibus viris iustis ab actione cognoscendi, & diligendi Dei, non esset Deus in illis; quod est falsum: sed præcipue est in illis per gratiam habitualem, quæ est diuinæ cognitionis, & amoris principium, & ideò dicitur esse in illis vt obiectum cognitum, & dilectum, seu per modum amicitiae. Hunc ergo modum, quo Deus existit in viris iustis per gratiam sanctificantem explicauit S. Thomas per illa verba à Theologis approbata, quod Deus sit in illis vt obiectum cognitum, & dilectum, id est, nouo quodam amicitiae modo; & quia substantia spiritualis est in loco per operationem: Deus autem non ita, sed per operationis effectum, quia operatio Dei est ipse Deus; volens S. Thomas hoc ipsum significare dicit, Deum esse in nobis, vt obiectum nostrarum operationum, significans ipsas nostras operationes, quæ sunt à gratia sanctificante, quæ omnia Deus in nobis operatur, esse rationem ob quam Deus dicitur esse in nobis, vt obiectum cognitum, & dilectum per eas operationes: quia Deum esse in nobis, non est aliquid in Deo, sed in nobis.

Noua quæstio se ingerit hoc loco ab alia quæstione Theologica petenda, scilicet, vtrum sit possibile, Deum facere hominem sibi gratum, sine infusione gratiæ sanctificantis? Partem affirmantem tenet Gregorius in 1. dist. 14. q. 1. conc. 3. & alij. Quod si Deus hoc potest, tunc vterius queritur, vtrum Deus dicatur habitare in illo homine sibi grato sine gratia sanctificante?

S. Thom.

Deus est in iustis præcipue per gratiā habitualem, quæ est diuinæ cognitionis, & amoris principium.

Deus est in loco per operationis suæ effectum.

Quæst. præuis ad alteram de 4. modo.

Gregor. & alij tenent p. affirm.

Altera quæstio de 4. modo.

Ego

6. Pro. quest. 1. assertio. Non potest Deo facere hominem gratum sine gratia sanctificante. 2. Assertio. Non potest intelligi homo gratus quia nisi sit gratus; consequenter dicendum est, per illud ipsum, quo est gratus, habere etiam in se Deum inhabitantem, quia illud ipsum, quod loco gratiae sanctificantis reddit illum hominem gratum, erit principium supernaturalis cognitionis, & amoris: & ita erit Deus in illo homine, ut obiectum cognitum, & dilectum. At verò constanter aimus, nullo modo posse fieri hominem gratum, nisi aut per gratiam sanctificantem, aut per aliud aliquid reale superadditum naturae; non enim possumus intelligere aliquem hominem esse dilectum à Deo, ut amicum, & gratum nisi per effectum aliquem dilectionis Dei existentem in ipso homine. Et ratio est evidentissima, quia cum Deus amet hominem in tempore, verbi gratia heri non amabat, & hodie amat; & ipse Deus non mutetur; necesse omnino est ut in ipso homine sit aliqua mutatio realis siue per gratiam sanctificantem, siue per aliquid reale loco ipsius gratiae, ob quam mutationem dicatur, heri non dilectus & hodie dilectus. Ratio argumenti est S. Thom. à quo eam accepit Capreolus contra Gregorium eodem loco citato, ad argumenta Greg. contra 4. Conc.

Ego sane arbitror Deum non posse facere hominem sibi gratum sine gratia sanctificante, sicut neque album sine albedine: effectus enim formalis gratiae primarius est reddere gratum. Censeo etiam nullo modo posse intelligi hominem gratum, nisi per aliquid reale superadditum naturae. Si igitur fingamus hominem fieri gratum sine gratia sanctificante; sed loco talis gratiae habere illum aliquid reale inherens, quod sufficiat ut sit gratus; consequenter dicendum est, per illud ipsum, quo est gratus, habere etiam in se Deum inhabitantem, quia illud ipsum, quod loco gratiae sanctificantis reddit illum hominem gratum, erit principium supernaturalis cognitionis, & amoris: & ita erit Deus in illo homine, ut obiectum cognitum, & dilectum. At verò constanter aimus, nullo modo posse fieri hominem gratum, nisi aut per gratiam sanctificantem, aut per aliud aliquid reale superadditum naturae; non enim possumus intelligere aliquem hominem esse dilectum à Deo, ut amicum, & gratum nisi per effectum aliquem dilectionis Dei existentem in ipso homine. Et ratio est evidentissima, quia cum Deus amet hominem in tempore, verbi gratia heri non amabat, & hodie amat; & ipse Deus non mutetur; necesse omnino est ut in ipso homine sit aliqua mutatio realis siue per gratiam sanctificantem, siue per aliquid reale loco ipsius gratiae, ob quam mutationem dicatur, heri non dilectus & hodie dilectus. Ratio argumenti est S. Thom. à quo eam accepit Capreolus contra Gregorium eodem loco citato, ad argumenta Greg. contra 4. Conc.

A lectum cognitum & dilectum; quod requiritur, ut Deus sit in nobis quarto modo. Videndus S. Thomas 1. p. q. 8. art. 3. & q. 43. art. 3. & Alexand. Alenf. q. 73. memb. 4. art. 2. & 3. & S. Bonavent. in 1. dist. 14. art. 2. q. 1. S. Leo. serm. 2. Pent. & S. Ambrosii lib. 1. de Spiritu Sancto. Hinc emergit alia questio an Deus sit 4. modo in Philosophis ita ut denuò veniat ad illos & inhabitet illos, dum naturali cognitione & amore ab illis colitur, siquidem est in illis nouo modo, ut obiectum. Respondetur negando: cuius veritatis rationem elegantem S. doctor insinuat in sententijs; nam cognitione naturali intelligimus Deum, prout assimilamus illum per effecta, & ita Deus est in nostro intellectu per quandam similitudinem; & in ceteris rebus, in quibus est per potentiam, presentiam, & essentiam, etiam est secundum similitudinem in illis; quare ad idem genus haec omnia reuocantur; & similiter quod Deus sit in creatura rationali per prouidentiam. At verò modus, quo Deus est in iustis, cetera excedit: per fidem enim credimus ipsi Deo, prout in se est, & diligimus illum, prout in se est, & sumus per gratiam consortes diuinæ naturæ. Quare hic modus, quo Deus est in animis iustis distinctus à primo est, diuiniq; cuiusdam ordinis.

S. Thom. Alenf. S. Bonau. S. Leo. S. Ambros. Dub. de philosoph. sine Deo in illis 4. modo dum naturali cognitione, & amore ab illis colitur. Ratio dub. prop. affirm. Resolut. neg. Ratio S. Thom. Deus ut in intellectu taliu philosophoru ita in exte rebus in quibus est per potentiam, presentiam, & essentiam, etiam est per similitudinem.

Ex quibus deducimus, falso quosdam existimare, quod Deus dicatur venire ad nos eo modo loquendi, quo dicimus venire nobis in mentem id cuius recordamur. Nam, quod Deus veniat ad nos, indicat terminum aduentus eius esse coniunctionem cum Deo, ut agentis cum passio, ita ut si Deus esset mobilis motu locali, uenturus esset, ut verè in nobis esset. Quae autem veniunt in mentem, metaphorice dicuntur venire, quia dum erant in obliuione, quasi aberant, siue erant absentia. Cum autem Apostolus Ioan. dicit Epist. 1. c. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deo in eo, indicat quidem vtrumque manere in altero, ut mutuos amicos, cogitando, & diligendo se; sed praeterea significat coniunctionem, ita ut Deus amicum inhabitet. Et quia Deus inhabitat templum suum, non contentus in illo, sed continens illud, ipse homo, qui est templum, dicitur esse in Deo ut contentum in continente: quod S. Thom. alias observauit.

9. Illatum contra quosdam. Modus, quo Deus dicitur venire ad nos, diuersus est ab eo quod dicimus venire nobis in mentem id eius recordamur, sed duntaxat ut obiectum ostenditur. 1. Ioan. 4. Significat terminum aduentus se. coniunctio eum Deo, ita ut Deus amicum inhabitet, & sit in eo ut continens in contento. S. Thom.

S. Thom. Capreol. 7. Quorundam set. 2. assertioni opposita de homine in natura integra Refellit. Est ille homo possit à Deo acceptari ad beatitudinem, nihil superaddendo naturae: non tamen esset gratus: nec Deus diceretur in illo esse 4. modo.

Itaque si Deus esset in iustis duntaxat, ut obiectum, non inhabitaret illos, neque ipsa Deitas esset in illis; sed est in illis, ut causa modo speciali, cuius effectus est, ut sit in illis, tanquam obiectum cognitionis & amoris divini supernaturalis.

10. **Quaestio de parvulis.**

Resolutio.

Deo est in parvulis ut obiectum vel actus, vel potentia.

Aduert.

Gratia sanctificans attribuitur Spiritui Sancto, ut primo dono, per quam appropriacionem.

Ioan. 14.

12.

Personae divinae dantur nobis, ut in nobis existant.

Ioan. 3.

Ioan. 14.

Act. 8.

Rom. 5.

Quod vero de parvulis inquiritur quae circa Deum nullam habent operationem, cuius Deus sit obiectum. Respondetur facile, quod gratia sanctificans, quae est forma infusa mentibus puerorum, ut supra diximus, est primum principium operationum, quarum est Deus obiectum; & habent infusas alias virtutes, fidei, spei, charitatem; quae Deum respiciunt. Et idcirco hic modus existendi in illis per gratiam recte explicatur, ut sit in illis tanquam obiectum, vel actus, vel potentia, ut aiunt.

Aduertendum est tamen, quod gratia sanctificans attribuitur Spiritui Sancto, ut primo dono, unde cetera dona gratiae, & gratia ipsa emanat: non quod Spiritus Sanctus solus sit origo gratiae, cuius fons est tota Trinitas; nec vero quia Spiritus Sanctus magis ac praecipue haec in nobis operetur; sed duntaxat per quandam appropriationem, de qua supra dictum est. Et idcirco Spiritus Sanctus dicitur specialiter nobis datus, cum tota Trinitas data sit; & specialiter missus ad nos sanctificandos, cum & filius ad hoc mittatur, ut postea dicemus. Et similiter dicitur Spiritus Sanctus in nobis esse, cum Pater & Filius eodem prorsus modo in nobis sint, iuxta illud, *Ad nos veniemus, &c.*

Confirmatio.

Quod personae divinae mittantur ad nos ut in nobis sint, plurimis oraculis divinis constat. Primum enim personae divinae dantur iuxta illud, *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Ioan. 3. & iterum in cap. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Et Act. 8. *Cum vidisset Simon, quod per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus.* Et Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Quibus ex verbis liquet Spiritum Sanctum dari, & non sola dona eius: nam cum dixisset charitatem esse diffusam in cordibus, adiecit Spiritum Sanctum esse datum. Et idem

A firmat S. Augustinus 15. de Trinit. cap. 26. planissime. *Quomodo, inquit, Deus non est, qui dat Spiritum Sanctum? imo quantum Deus est, qui dat Deum.* Et S. Leo Papa in festo Pentecostes ait. *Spiritus Sanctus datur, non solum secundum virtutem & operationem, sed etiam secundum praesentiam Maiestatis.* Ex qua doctrina quae certissima est, & orthodoxa, conficitur argumentum a S. Thoma iam antea expositum: quod enim datur, habetur: habemus autem Spiritum Sanctum non extra nos: ergo in nobis, quod S. Leo observat affirmans dari secundum praesentiam Maiestatis. Ad hoc igitur ipse mittitur, ut in nobis sit.

B Confirmatur hoc ipsum, quia & in sacris literis reperimus Deum haberi a nobis, & Filium aut Spiritum Sanctum haberi, Rom. 8. *Vos in carne non estis sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis; si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius.* In quo loco aperte insinuat, illum habere spiritum Dei, siue Christi, in quo ipse spiritus habitat, quod est haberi ipsam personam divinam in se. Et 1. Corinth. 3. inquit Paulus. *Puto autem, quod & ego spiritum Dei habeam:* etsi verba ista placeat nonnullis interpretari de spiritu, hoc est, de dono prophetiae; sed melius exponuntur de Spiritu Sancto secundum donum prophetiae, ut supra docuimus, & paulo postea declarabimus. Et Ioannes in 2. Canon. *Omnis, inquit, qui credit & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet; qui permanet in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.* Non ait Apostolus, quod permanens in doctrina habeat Deum adiutorem, aut propitium, sed quod habeat Deum, & Patrem, & Filium, haud dubie in se ipso. Et Iudas Apostolus, *Animabus, inquit, spiritum non habetibus.* Quod eodem modo interpretandum est. Cum ergo persona divina dicitur mitti ad nos, proculdubio ad hoc mittitur, ut in nobis sit, ita enim datur & habetur ut sit in nobis, quod idem probatur verbis Domini, *Accipite Spiritum Sanctum.* Hoc enim de persona Spiritus Sancti intelligendum est. Et verbum accipiendi Spiritum Sanctum, alias etiam in sacris literis invenitur. Datur ergo, accipitur, & habetur, quatenus in nobis esse dicitur.

Post haec firmissimum argumentum est

D. August.

Leo Papa

D. Thom.

Leo Papa

13. Deus siue personae divinae habentur & accipiuntur a nobis Rom. 8.

1. Cor. 7.

Ioan. Epistola

Iudas Apost.

Ioan. 20.

14.

est

Personæ diuine dicuntur venire ad nos. Ioan. 14. Idem c. 15. Luca 1. Ioan. 1. Act. 1. Act. 10.

est existentis in nobis Deitatis per sanctificantem gratiam, quod Deus siue diuinæ personæ dicantur venire ad nos iuxta illud Ioan. 14. *Ad eum veniemus, & in cap. 15. Cum venerit Paracletus, quem mittet Pater.* Vbi significatur aduentus, quasi localis, siquidē dicitur spiritus missus aduenturos; & Luca. 1. *Sp. Sanctus superueniet in te.* Et Ioan. 1. *Super quem videris spiritum descēdētē.* Et in Actis Apostol. 1. *Accipietis virtutē superuenientis Spir. Sancti in vos.* Et alio in loco cap. 10. *Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus Sanctus super vos.* Vbi significatur improvus aduentus. Aduertendum est autem quod in sacris literis nonnunquam dicitur venire, siue descēdere, siue ambulare, per metaphoram: quia, cum sit in omni loco, & non possit mutare locum, non dicitur venire reali aduentu: sed ad iustos reali aduentu, & præsentia dicitur venire, quia venit ad eos per gratiam, in quibus sic non erat, vt declaratum iam est. Itaque si in aduentu significatur motus, Deus propriè non venit ad sanctificandos homines, sed indicatur solū noua realis præsentia, maxime.

Si in aduentu significat motus, Deus propriè non venit ad sanctificandos homines, sed indicatur solū noua realis præsentia, maxime.

2. Cor. 6. S. Thom. Magist. 16. Coroll.

Errabit contra fidem, qui negauerit personæ diuinæ secundum realem præsentiam existere in iustis

Denique hoc ipsum approbat vis significationis nominis, dum persona diuina dicatur mitti, quasi ad hoc, vt sit in illis, in quibus non erat illo modo nouo, quo adueniēs est in nobis, vt in templo rationali inhabitans per præsentiam realem. Nam in templo Salomonis aderat per solam ostensionem præsentia, vt precantibus in templo ostenderetur propitiior, cum non esset in illo nouo modo aut speciali, sed modo communi, vt in ceteris rebus. At verò in templo viuo, quod sumus nos, testante Paulo, habitat Deus, vt vitæ animæ nostræ; nouo quodam modo per essentiam, vt dictum est. Et huic doctrinæ cum S. Thoma, & Magistro in 1. sententiarum consentiunt omnes Doctores.

Ex quibus colligitur contra fidem erraturum illum, qui negaret personæ diuinæ secundum realem præsentiam existere in nobis, & ita dari, accipi, & haberi, vt in nobis existant. Et adhuc in eodem errore versaretur, qui negaret Filium, & Spiritum Sanctum mitti ad nos, vt in nobis secundum præsentiam realem inhabitent. Singulare est quod

A ait Plato apud Iustinum in dialogo cum Triphone pag. 37. *Ens illud solū pulchrū & bonum repētē in benè natis animis exoriri, propter cognationē & videndī cupidinem.* Quæ verba si à Christiano viro audiremus, non dubitaremus de inhabitatione diuinitatis in animis benè natis, id est, sanctificatis interpretari. Forsitan hausit hæc Plato à sacris literis.

Plato. 3. Pro titulo stat. S. 1 bono. Eū probat 1.

CAPVT VII.

Persona diuina non mittitur, nisi ad sanctificandam creaturam.

B C Vm ostensum sit Deū esse in Sanctis nouo modo per gratiam, explicandum adhuc est, quod nullo alio modo ad eos mittitur diuina persona, nisi vt per gratiam illos inhabitet. Quod tractat S. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. & in 1. dist. 24. q. 2. Et facile id cōmonstratum quia hic est nouus modus existendi in creatura rationali, in qua cum Deus sit per potentiam, præsentiam, & essentiam, vt auctor naturæ, nouo modo aduenit, vt auctor gratiæ, animos eorum sanctificans: quare ad solam creaturam rationalē persona diuina mittitur, quæ sola est capax gratiæ, vt S. Thomas ait in sentent. Tum etiam, quia soli iusti Deum habent, scilicet, vt Deo fruantur: perfecta enim Deitatis fruitio, quæ in patria beatis contingit, gratiæ sanctificantis fructus quidam est, quæ gratia prima sanctificans est pignus hereditatis, & prima forma, vnde emanant operationes supernaturales.

Inferitur ad solam creaturam rationale personam diuinam mittere. Idem.

D Declarandum nobis est quare, cum personæ diuinæ, scilicet Filius, & Spiritus Sanctus procedant à Patre ad res creandas, secundum hoc non dicantur missæ, sed solum secundum gratiam. Cui quæstioni, concessa propositione, quæ verissima est, multis rationibus videtur posse fieri satis. Primò, quia missio est ad aliquid veluti ad terminum, ita vt id ad quod est missio, antecēdat designatur enim quasi localis motus in missio: de, mittitur namque persona quouis ad locum præexistentem: quia igitur ante creationem res non existunt, persona diuina procedit quidem ad res creandas, vt causa ad effectum, sed nostro loquendi more non mittitur, nisi ad ea, quæ iam condita sunt, vt sit in illis nouo modo. Secundò, propter dignitatē gratiæ: nam

2. Quare, cū Filius, & Sp. Sanctus procedat à Patre, ad res creandas, non dicantur secundum hoc missæ, sed solum secundum gratiam. 1. Ratio, quia missio est ad locum præexistentem. 2. Ratio, propter dignitatem gratiæ.

caetera quidem ipse dixit, & facta sunt; ad sanctificandum verò Deus ipse dicitur venire, vel persona divina mitti. Tertiò, quia, ut obseruat S. Thomas in sentent. processio indicat relationem ad principium, missio autem ad finem: finis autem ultimus est ipse Deus, & primum principium; quare diuina persona quæ est principium & finis non dicitur mitti, nisi prout ita procedit, ut res conditas coniungat secum, ut cum fine ultimo; quod facit per gratiam sanctificantem. Et hæc coniunctio principij cum fine, ut res conditæ à Deo emanantes, cum Deo copulètur, ut sine ultimo, quo fruuntur, vocatur à Patribus circulus. Ita S. Dionys. de Diuinis nominibus cap. 4. & S. Augustinus lib. de vera Religione cap. 35. *Principium, inquit, ad quod recurrimus scilicet Patrem; & formam, quam sequimur scilicet Filium: per gratiam enim quasi orbem agentes redimus ad Patrem, qui est primum principium, conformantes nos imagini eius qui est Filius, quem sequimur.* Quod Dominus dixit per Ioan. 16. *Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Hæc enim est missio digna diuinâ personâ ut exeat à Patre rediturus ad illum, suosque secum renocans. Et idem sentit S. Hilarius, *Ad unum, inquit, initiabile omnium initium per Filium vniuersa referimus.* Hoc est, ad vnum principium sine principio, scilicet ad Patrem per Filium cū dicitur docentur. Et ad huc eundem circulum conficiendum, Filius & Spiritus Sanctus mittuntur. Sit ergo nobis lex & norma, & sententia, assertum illud S. Thom. art. 3. quod nullus alius effectus potest esse ratio, ob quam diuina persona possit dici esse nouo modo in creatura, nisi per gratiam sanctificantem. Et ideo solum secundum eam gratiam sanctificantem potest dici persona diuina mitti, aut temporaliter procedere ad nos. Et hoc idem probat S. Thomas alia ratione, quia persona diuina datur nobis, ut fruenda in nobis ipsis; sed persona diuina per solam gratiam sanctificantem datur nobis, ut fruenda: ergo per solam gratiam sanctificantem datur nobis, ut in nobis sit Deus: ergo per solam eam gratiam Deus venit ad nos, ut in nobis sit, & per eam solam gratiam ad nos mittitur diuina persona.

3. Ratio ex S. Thom. Cū missio indicet relationem ad finem, diuina persona nõ dicitur mitti nisi prout ita procedit ut res conditas coniungat secum ut cū fine ultimo. Hæc coniunctio principij cū fine dicitur circulus.

S. Dionys. D. August.

Ioan. 16.

S. Hilari.

S. Thom. art. 3.

Ratio S. Thom.

Persona diuina per solam gratiam sanctificantem datur nobis fruenda.

Ratio.

A Hic iam elucidandæ sunt quædam quæstiunculæ. Illa prima sit, Deus est in Sacramento sanctificans illa, & nouo quodam modo, ut auctor gratiæ: ergo nõ solum in creatura rationali est Deus nouo modo; sacramenta enim non sunt rationales creaturæ. Respondet S. Thomas in sentent. sacramenta esse sanctificata, hoc est, deputata vsui sancto, scilicet diuino cultui, sed non habere in se gratiam sanctificantem, cuius sola creatura rationalis est capax. Quod verò Deus ad sit sacramentis, ut auctor gratiæ, non dicitur esse in illis, sed adesse illis, ut causa mouens, quæ coniungitur cum instrumento; causa enim principalis nihil operatur in instrumeto, sed duntaxat mouet illud; quod aliàs tractabimus, S. Thomas 1. p. q. 43. art. 6. ad 4. aliter respondet, & elegantiùs quidem; ait enim gratiam esse in sacramentis sicut forma artefacti est in instrumento artis, scilicet per solam intentionem agentis; sed non formaliter, nec realiter. Persona autem diuina mittitur, non ut sit in sacramento, in quo gratia est solum secundum intentionem: sed mittitur ad operandam gratiam formaliter & realiter in hominibus iustis, ut per eandem gratiam eos inhabitet, & in illis sit. Similiter art. 8. ad 3. ait ministros sacramentorum non mittere Spiritum Sanctum, quia per sacramenta non sunt auctores gratiæ, sed solum ministri instrumentorum gratiæ, quæ sunt sacramenta. Faciliùs autem & clariùs dicere possumus ministros non mittere Spiritum Sanctum, quia Spiritus Sanctus non procedit ab eis. Quod si adhuc instes, quod saltem precibus possunt ministri mittere Spiritum Sanctum. Respondetur, quod mittere non est precari, imò precari est inferioris; mittere autem in Deo, etsi non sit superioris, est tamen habentis & comunicantis auctoritatem. Sed neque ministri precibus postulant missionem Spiritus Sancti, nisi solum quoad effectum, qui est gratia sanctificans.

D Quod etsi arguas hanc ipsam motionem diuinam, quæ est in instrumento esse effectum quendam supernaturalem ut Deus dicatur esse in illo nouo quodam modo supernaturali: Respondendum est, hoc loco non attendi an effectus diuinus sit naturalis, aut supernaturalis, sed quicumque effectus sit, hoc solum efficit,

3. Elucidantur quædam quæstiunculæ. 1. Quæst. de sacramentis.

Pro p. neg. respondet S. Thom.

Deus non dicitur esse in sacramentis nouo modo, sed adesse illis ut causa principis instrumentis, mouens illa. Idem.

Respondet elegantius. Gratia est in sacramentis forma artefacti est in instrumento artis, sc. per solam intentionem agentis, sed non formaliter nec realiter.

Idem. Similiter ait ministros sacramentorum nõ mittere Spiritum Sanctum.

1. Ratio.

2. Ratio clarior. Obiectio contra hoc.

Solutio. Ministri precibus nõ mittere Spiritum Sanctum, nõ postulant missionem, nisi quoad effectum.

4. Alia obiectio contra præcedentem responsum.

Dilutio.

officit, vt Deus sit in rebus per potenti- am, presentiam, & essentiam; sola autē gratia sanctificans facit vt Deus sit no- uo modo in rebus, vt obiectum cogni- tum & dilectum, sicut antea fuit explica- tum.

Ex quibus colliges falsō aliquos opi- nari, Deum esse in nobis nouo quodam modo per dona naturæ, aut per gratias gratis datas absque gratia sanctificāte: nam omnis alius modus existēdi in re- bus est communis, vt supra docuimus. Quod verō afferunt ex Paulo Rom. 1.

Sicut non probauerunt habere Deum in notitia, ipsos potius arguit erroris: ha- bere enim in notitia est habere secun- dū aliquid, & simpliciter est non habe- re; de illis enim dixit Apostolus Ephes.

2. Sine Deo in hoc mundo. Quomodo ergo Deum habebāt qui sine Deo erāt. At ex antecedentibus, & ijs quæ conse- quuntur, si sensus dictorum eruatur, re- periemus Deū non esse in homine, qua- si habitantem, nisi per gratiam; in tem- plo autem materiali, aut tabernaculo per ostensionem presentia, vt dictum est. Et ita docet S. Thomas 1. p. quod Spiritus Sanctus secundū dona gra- tiarum dicitur dari, quia per illa datus innotescit. Vnde 1. Corinth. cap. 12. vo- cantur dona ista manifestatio spiritus; quod si illa darentur sine gratia sancti- ficante, non diceretur Spiritus Sanctus datus propter illa simpliciter & absolu- tē: sed diceretur datus secundū aliquid, vt datus spiritus fortitudinis: quare si- ne gratia sanctificante Spiritus Sanctus non datur.

Est etiam inter Theologos cōtrouer- sia, Vtrum persona diuina mittatur ad augendam gratiam quæ iam erat in ani- ma iusti? S. Thomas dist. 13. q. 5. art. 1, cum S. Bonauent. opinatur non mitti diuinam personam, duntaxat ad augen- dam gratiam, nisi gratia illa dilatetur ad aliquem vsum secundū quod con- iuncta est cum aliqua gratia gratis data, vpotē cum prophetia, aut cum gratia miraculorum: contrariam tamen sen- tentiam credit esse probabilem: quam videtur sequi ipse Doctor Sanctus 1. p. q. 43. art. 5. ad 2. vbi absolute conce- dit, mitti diuinam personam secundum augmentum gratiæ, hoc est non ad con- ferendam gratiam de nouo, sed ad ipsā augendam. Et comprobatur hoc auctori-

A tate Augustini 4. de Trinitate cap. 20. Probat ex Vbi docet Filium Dei mitti etiam, quā- do mens proficit in cognitione; profe- ctus autem est augmentum. Eandem sent. tenet Alexād. Alensis 1. p. q. 73. memb. 4. artic. 3. Ait tamen S. Doctor missionem præcipuē attendi, cū ad aug- mentum gratiæ adiungitur effectus mi- raculorum, aut nouus status; Vbi nō ne- gat diuinam personam mitti ad quod- conque augmentum gratiæ, quod aliās docuit: sed solum ait, eam missionē nō esse præcipuam. Duo autem designat exempli causa, quæ indicant præcipuā diuinæ personæ missionem, scilicet mar- tyrium, & votum religionis solemne; sunt enim hæc duo, quasi diuina opera præcipua.

B Eodem loco ad 3. docet Spiritum Sanctum mitti ad eos, qui ad beatificū statum transmittuntur. De qua re iuxta explicatam sententiam non potest esse dubium, cum ille status sit sūmum atq; maximum gratiæ sanctificantis augmen- tum. Ad Christum verō Dominū semel missum Spiritum Sanctum ad conferen- dam gratiam in ipsa Incarnatione, in qua accepit plenitudinem gratiæ & do- norum. Postea verō nullum aut dono- rum aut gratiæ augmentum accepit: & ideo Spiritus Sanctus specie columbæ venit ad Christum non ad conferendam gratiam, sed ad commendandam & ex- tollendam plenitudinem gratiæ eius, vt docet S. Thomas, & Theologorum scho- la. Quamobrem secundum fidē Catho- licā confitendum est, personam diuinam posse mitti, non solum ad conferendā, & augendam gratiam sanctificantē: sed etiam ad ostendendam excellentiam eius, quod factum est in Christo Domi- no.

D Docet etiam S. Thomas, fieri missio- nem diuinarum personarum ad beatos ad reuelanda illis mysteria vsq; ad di- em iudicij supremi. In qua sententia vi- detur S. Doctor non loquutus simplici- ter, sed secundum quid; quia aliās in sua doctrina secumpugnaret, cum apertē do- ceat personam diuinam non mitti, nisi ad conferendam, aut augendam gratiā sanctificantem. Potest ergo dici diuina persona mitti ad beatos secundū quid, scilicet mitti secundū donum reuela- tionis; sicut etiam mitti dicitur secun- dū donum fortitudinis: quod est mitti non

Consonat Alens.

Oblectioni ex D Thom. occurritur.

Præcipuā diui- na personæ mis- sionē indicat martyrium, & votū religio- nis solemne.

7. S. Thom. Sp. Sanctus mit- titur ad eos, qui ad beatifi- cū statum trañ- mittuntur.

Ad Christū semel fuit mis- sus ad con ere- damei gratiā. se in Incarna- tione. Postea verō nō ad conferendā, sed ad ostendēdā plenitudinem & excellentiā gratiæ eius.

8. Cum docet S. Thom. fieri missionē diuinarū perso- narū ad beatos ad reuelāda il- lis mysteria, nō videtur lo- cutus simplici- ter, sed secundū quid. se. secun- dum donum reuelationis.

5. Illatum cōtra quosdam.

Deus non est in nobis nouo aliquo modo per dona natu- ræ, aut per gra- tiæ gratis da- tas, absq; gratia sanctificante.

Obiect. ex Rom. 1. retorquetur.

Ephes. 2.

Deus est in tē- plo materiali per ostensionē presentia.

ex D. Thom. Sp. Sanctus secu- dum dona gra- tiarū dicitur da- ri secundū quid quia per illa in- notescit.

1. Cor. 12.

6.

2. Quest. Vtrum persona diuina mittatur ad augendā duntaxat gra- tiā, quæ iam erat in anima iusti?

1. Sent. neg.

S. Tho. in 1.

S. Bonau.

2. Sēt. affirm.

S. Tb. 1. p.

non absolute & simpliciter, sed secundum quid: quando autem datur, aut augetur gratia sanctificans, absolute & simpliciter, absque vilo addito, dicitur mitti diuina persona ad nos, scilicet vt sit in nobis de nouo, aut saltem nouo modo per augmentum gratiae. Existimo etiam, S. Doctorem statuisse terminum missionis huiusmodi ad beatos vsque ad diem iudicij, vt insinuaret talem missionem esse quodammodo ad nos, aut vt Angeli nobis reuelent accepta a Deo, aut etiam in nostram vtilitatem, vt illi per reuelationem rerum nostrarum presentur Deum pro nobis. Videtur enim non esse dubitandum, quin post diem iudicij multa etiam Deus reuelat beatis ad accidentalialia gaudia; sed quia ipsi in patria cum Deo sunt, talis reuelatio videtur non pertinere ad missionem diuinam personae.

S. Doctor statuit terminum missionis huiusmodi ad beatos vsq; ad diem iudicij, quia talis reuelatio solu pro ut fit propter nos pertinet ad missionem.

9. Contra doctrinam traditam duo proponuntur argumenta. 1. Arg. de fide & spe.

Respondetur.

Per fidem & spem attingimus Deum immediate.

Hebr. 6. Haec virtutes sine gratia sanctificante non sufficiunt, vt Deus dicatur esse in nobis illo modo specialiter.

Sapient. 1.

Ioan. 14.

Contra traditam doctrinam vnum & alterum argumentum superest refutandum. Primum est de virtutibus Theologicis fide, & spe, quae possunt esse in nobis absque gratia sanctificante: sed per has virtutes Deus est in nobis, vt obiectum cognitum & dilectum supernaturali quodam modo, quia attingunt Deum immediate, prout est in se ipso: ergo per has virtutes sine gratia sanctificante Deus est in nobis nouo modo supernaturali, sicut dicitur esse per talem gratiam: aut saltim datur quintus adhuc modus, quo Deus est in nobis. Ad argumentum concedimus, quod per has virtutes attingimus Deum immediate, quia per fidem credimus ipsi primae veritati, quae est Deus, & per spem nitimur ipsi primae infinitae bonitati quae est Deus, vsque ad interiora velaminis, vt Paulus philosophatur de spe Christiana: sed neutro modo, neque per fidem, neque per spem datur nobis Deus fructus, neque haec virtutes reddunt nos Deo dilectos; imo sine gratia sanctificante odit nos Deus eo modo quo dicitur Deus odisse; tantum abest vt diligat: & ideo non dicitur esse in nobis, imo a nobis effugit, iuxta illud, *Sp. Sanctus disciplina effugiet fictum.* Hic enim modus existendi in nobis, vt iam docuimus, pertinet ad amicitiam inter Deum & nos, iuxta verbum Domini. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus.* Itaque ex dilectione mutua Dei, & hominis fit, vt Deus sit in ho-

mine dilectio; in eo autem qui est sine gratia, etiam si habeat virtutem fidei, & spei quas Deus operatur in ipso, non ideo dicitur esse Deus in ipso nouo modo supernaturali, sed solum illis tribus modis naturalibus quibus est in omni re creata.

Alterum argumentum est de donis gratiarum. Ait enim S. Thom. non mitti Spiritum Sanctum ad augmentum gratiae, nisi cum ipso gratiae augmento confert etiam gratias gratis datas, & profectum donorum Spiritus Sancti: ergo haec dona gratiarum maiora sunt, quam ipsum augmentum gratiae; propter quod scilicet, mittitur Spiritus Sanctus. Ad argumentum respondetur primo, S. Thomam loqui de missione visibili Spiritus Sancti, qui nunquam mittitur, nisi ad magna opera, simul cum augmento gratiae; & ideo haec dona gratiarum dicuntur manifestatio Spiritus: & propterea non est consequens, vt haec dona sint maiora, quam augmentum gratiae; sed solum sequitur, quod Spiritus Sanctus conferens augmentum gratiae, non vult se manifestare signo sensibili, nisi ad magna opera externa. Secundo respondetur, non esse dubitandum, quin Spiritus Sanctus mittatur ad augmentum gratiae quantumlibet, quia per illud augmentum est nouo modo in viris iustis, scilicet cum maiore gratia, & maiore splendore; & ideo Christus Dominus promittit se venturum ad eum, qui se diligit, scilicet venturum esse ad illum augendo gratiam illius, vt explicat Augustinus. Sed aliud intelligimus de veritate ipsa rei, & aliud de modo loquendi. Nam etsi per vnam demonstrationem aliquis adquirat verum habitum scientiae, tamen philosophico loquendi more, non dicitur sciens, sed dispositus ad sciendum; & ideo possumus asserere, Spiritum Sanctum non dici missum ad paruum augmentum gratiae, sed ad maiora augmenta cum vsu gratiarum & donorum, ad commendandam dignitatem Spiritus Sancti; nihilominus verum mitti ad quodcunque augmentum gratiae sanctificantis, quia per illud est nouo modo in eo homine, in quo operatur augmentum. Et idem dicendum est de missione invisibili Filij ad nos.

Ob hanc eandem rationem cum vera Deus sit in omnibus substantijs creatis, obseruat S. Thom. non esse dicendum scilicet Theologo loquendi more, Deum esse

10. 2. Argumentum S. Thom. de donis gratiarum, vt ab

1. Solutio. Sp. Sanctus nunquam mittitur nisi ad magna opera externa simul cum augmento gratiae.

2. Solutio. Sp. Sanctus non mittitur ad quodcunque augmentum gratiae.

D. August. Possumus asserere Theologo loquendi more Sp. Sanctum non dici missum ad paruum, sed ad maiora augmenta gratiae. Exemplum habentis vni habitum scientiae.

11. Eadem ratio S. Thom. non esse dicendum Deum esse

daemonibus
sed explicatio
esse in natura
daemonum.

12.
S. Thom.

8.
anosth.
vinoq.

Idem.

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Quomodo gra-
tia sanctificans
disponat ani-
mam ad habē-
dam diuinam
personam in se

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

esse in daemonibus, quia daemon est no-
men iniquitatis, ex consuetudine loque-
di. Sed explicandum est Deum esse in
natura daemonis, quae mala non est.

Eodem articulo tertio ad secundum
ait Sanct. Thomas, gratiam sanctifican-
tem disponere animam ad habendam
diuinam personam in se; quod assertum
exponendum est. Videtur enim quod
gratia sanctificans sit ipsa ratio locati-
ua diuinæ personæ, ut ita loquamur.
Nam eodem articulo ait Sanct. Thom.
talem gratiam esse rationem, ut diuina
persona possit esse nouo modo in no-
bis. Non est ergo talis gratia dispositio,
ut Deus sit in nobis, quia dispositio
est aliquid antecedens ad illud ad
quod disponit, aut dandum est aliquid
consequens, quod sit ipsa ratio locati-
ua, ut Deus sit in nobis. Breuiter res-
pondendum, quod ratio locatiua quo-
dammodo constituit locatum ut sit in
illo loco, quod non potest cadere in di-
uinam personam; quae alia diuersa ra-
tione est in loco: eo enim ipso quod
Deus creat aliquam substantiam, aut in
illa operatur aliquid de nouo, dicitur es-
se in illa tanquam in loco, ut supra ex-
plicauimus. Et similiter, eo ipso quod
Deus sanctificat aliquem angelum aut
hominem, dicitur esse in illo, tanquam
in loco sancto & templo. Ipsa igitur
gratia sanctificans, dicitur dispositio
ad hoc quod Deus sit in homine sancto;
non dispositio naturalis, sed moralis,
vel etiam nostro intelligendi modo; quia
enim Deus non est in homine peccato-
re, sed in homine sancto, gratia, quae il-
lum sanctificat, dicitur disponere ad hoc
ut Deus sit in illo homine, sicut etiam,
in naturalibus nostro intelligendi modo,
expulsio tenebrarum disponit ad hoc
ut introducatur lux, quia non potest in-
gredi lux in locum tenebrosus.

Postrema dubitatio maioris est mo-
menti, quomodo Filius Dei dicatur mis-
sus in carnem quam assumpsit; & Spiritus
Sanctus dicatur missus ad Christum?
Quoad primū S. Thomas in sententijs
concedit Filium Dei missum in carnem,
ita ut caro sit terminus missionis. Sed
magis propriè dicitur missus in mundū
per carnis assumptionem: missio enim
significat, quasi motum localem, ut per-
sona missa quasi adueniat eò, quod missa
dicitur; Filius autem Dei non dicitur

A propriè esse in carne, quia persona non
est in natura, sed natura est in persona:
sed in carne dicitur apparere, aut mani-
festari, tanquam in signo visibili, & in
carne siue per carnem mittitur ad nos,
in quibus, siue cum quibus, & apud quos
fuit & conuersatus est; & ad nos, ut lega-
tus, missus, ut potè magni consilij Ange-
lus. *Et Verbum caro factum est, & ha-
bitauit in nobis.*

Ibidem docet Sanctus Thomas, id
quod certissimum est, Spiritum Sanctum
missum fuisse ad animam Christi sancti-
ficandam, momento conceptionis suæ;
postmodum verò non fuisse missum ad
Christum, nisi in signo visibili, ut mani-
festaret sanctitatem illi collatam, non
verò, ut sanctitatem augetet, cuius
plenitudine à conceptione donatus e-
rat Christus Dominus, ut auferri non
posset.

Sed tamen de gratia vnionis est præ-
cipua difficultas. Nam Spiritus Sanctus
sanctificauit ad hoc ipsum Christum Do-
minum, ut esset Filius Dei, iuxta illud
Pauli Rom. 1. *Qui prædestinatus est Fi-
lius Dei in virtute secundum spiritum
sanctificationis:* igitur ad hoc ipsum ge-
nus sanctificationis missus est Spiritus
Sanctus. Confirmatur verbis Domini
Ioan. 10. *Quem Pater sanctificauit,
& misit in mundum.* Quem locum, et si
Sanctus Augustinus enarret de genera-
tione æterna, hoc pacto, *Quem Pater
sanctificauit,* hoc est, *genuit sanctum:* meli-
ùs tamen Sanctus Hilarius 7. de Trini-
tate commetatur de sanctificatione se-
cundum gratiam vnionis: & pluribus hoc
confirmat, affirmans Christum esse san-
ctificatum in Filium Dei; & compro-
bat verbis Pauli recitatis. Dicendum
igitur est Spiritum Sanctum missum fuisse
ad sanctificandum Christum gratia
vnionis, quamuis Christus non anteces-
serit gratiam istam vnionis; quia missus
est ad ipsam humanitatem creatam, ut
illam copularet Deitati, quæ coniu-
ctio est ipsa gratia vnionis, id est coniu-
ctio, in qua ipsa diuina essentia reali
vnione, siue coniunctione copulata est
humanitati, ut docet Sanctus Thomas
3. p. q. 2. art. 10. his verbis, *Si gratia di-
catur ipsum gratuitum Dei donum, sic ip-
sum, quod est naturā humanā esse vnitā
diuina personæ, potest dici quædam gratia,
in quantū nullis præcedentibus meritis*

D
C

dicitur propriè
esse in carne,
quia persona
non est in na-
tura.

Dicitur in
carne siue per
carnem mitti
ad nos.
Ioan. 1.

14.
Ad 2. p. quest.
S. Thom.
Resolut. v. n. 7

15.
Difficultas de
gratia vnionis
an Sp. Sanctus
missus fuerit
ad Christum
eā gratiā san-
ctificandam?

Prop. affirm.
Loc. Rom. 1

Alius locus
Ioan. 10.
Adhuc locū
interpretatio
S. August.

Pro p affirm.
alia melior
S. Hilar.

Decisio affirm.
licet Christus
eam gratiā nō
antecefferit.
Ratio

D. Thom.

Duplexmissio
Sp. Sancti ad
Christum.

1. Missio per
gratiam unio
nis.

Ad Collos. 2.

2. Per habitu-
alem.

16.

Specialis quæ-
stio de Euch.
an Christus in
consecratione
corporis huius
cendus sit mis-
sus ad hoc sa-
cramentum?

Ratio dub.
pro p. affirm.

Responsio a-
liquorum ne-
gantium de Fi-
lio Dei.

D. August.

Improbatur 1.

Potest mitti
diuina persona
sub specie rei
præxistentis,

Improb. 2.
In Euch. con-
secratio sensibili-
s denuo existens
sufficeret ad sig-
nificandam mis-
sionem.

S. Thom.
Explicatur ex
n. 3.

17.

*boc est factum; non autem ita, quod sit
gratia habitualis, qua mediante talis unio
fiat.* Hæc Sancti Thomæ. Ista igitur est
illa sanctificatio, qua Christus dicitur san-
ctificatus à Patre, & facta hac sanctifica-
tione unio etiam per Spiritum Sanctum;
missus etiam est idem Spiritus Sanctus
ad sanctificandam animam Christi per
gratiam habitualem. Itaque prima mis-
sione Spiritus Sancti effectum est, ut in
Christo habitaret diuinitas, iuxta verbum
Apostoli, corporaliter, hoc est, substan-
tiali unione hypostatica. Secunda verò
sanctificatione, ut habitaret diuinitas
animam eius per gratiam.

De diuino Eucharistiæ mysterio est
specialis adhuc difficultas, An Christus
in consecratione corporis sui dicendus
sit missus ad hoc Sacramentum? Nam
sicut Filius dicitur missus in mundum
suscepta carne: ita eadem carne coniun-
ctus cum speciebus sacramentalibus, vi-
detur venire de nouo in mundum, ut ve-
rus panis cælestis ad sanctificandos ho-
mines. Aliqui dicunt non mitti Filium
Dei ad Sacramentum Eucharistiæ: quia
ipsa forma visibilis accidentium panis,
sub qua de nouo est, non est de nouo crea-
ta, sed iam præexistebat. Sed hæc respõ-
sio non satisfacit, quia, etiam si asseramus
cum S. Augustino 2. de Trinitate cap. 6.
in diuinarum personarum missione fieri
de nouo illa signa sensibilia, sub qui-
bus apparent: hoc tamen non est ad eò
necessarium, ut ideo dicatur persona
non esse missa, quia signa sensibilia non
sunt facta de nouo: potest enim mitti di-
uina persona sub specie rei iam præ-
existentis, si ita Deo placuerit. Et sic di-
cendum esset ita Deo placuisse in ipsa
missione Filij Dei ad Eucharistiæ: ma-
ximè, cum ipsæ species sacramentales
de nouo consecrentur consecratione sen-
sibili sacerdotis, quæ consecratio de no-
uo satis esset ad significandam missionem
cū etiam ipsæ species sacramentales sint
signa spiritualis cibi. At verò, tametsi S.
Thom. 1. p. q. 34. art. 7. doceat Spiritum
Sanctum non mitti in sacramentis, quia il-
la non præexistunt: similiter instandū est
non allegasse D. Thomam ibi præcipuam
rationem, quæ alijs in locis tradit, quia
scilicet Deus non est in sacramentis per
gratiam sanctificantem, quæ fit in illis
formaliter, ut diximus.

Alij respondent Filium Dei non ve-

nire ad hoc Sacramentum ad sanctifi-
candam creaturam, quæ est ratio præ-
cipua missionis, sed solū venire, ut pos-
sit creaturam sanctificare. Nulla ista res-
põsio est. Nam etiam Filius Dei venit
homo factus, non ut statim sanctificaret
nos, sed ut posset sanctificare.

Facile equidem, libenterque asserere-
rem, quod sicut Incarnatio est quædam
unio hypostasis diuinæ ad carnem hu-
manam, & Eucharistia est quædam exten-
sio illius uniois, qua ipsa caro vnitur
accidentibus panis: ita etiam aduentus
Christi ad Eucharistiæ est quædam
extensio illius missionis, qua Christus
ad nos venit secundum carnem. Sed
melius videtur respondendum, quod in
Incarnatione Verbi quædo dicitur mis-
sum ad nos secundum carnem, signifi-
catur ipsa processio Verbi cum effectu
uniois Verbi ad carnem: sed in con-
secratione corporis Christi unio acci-
dentium sacramentalium non fit ad Ver-
bum, sed ad corpus vnitum Verbo; qua-
re potius ipse Christus esset dicendus mis-
sus ad Eucharistiæ, quam ut Verbum
diuinum siue Filius Dei dicatur missus
ad Eucharistiæ. Itaque propriè loquē-
do Filius Dei non est missus ad Eucha-
ristiæ: sed aliqua est ibi extensio mis-
sionis, quia Filius Dei missus secundum
carnem, secundum eandem carnem mit-
titur ad accidentia sacramentalia, ut il-
lis uniat.

CAPITULUM VIII.

*Missio diuinarum personarum non
fuit æterna.*

Reuis est disputatio & facilis, ordi-
ne tamen doctrinæ necessaria, An
missio diuinæ personæ sit æterna vel tē-
poraria? Causa addubitandi est, quia
missio, ut diximus, est ipsa processio di-
uina, quæ æterna est. Nihilominus ali-
quid vltius includit, ratione cuius di-
citur temporaria: nam definitio su-
mitur ab vltimo. Processio igitur diui-
na est æterna, sed per hoc vltimum,
quod additur, scilicet quod procedat
ad nos, temporaria est. Et ita nos docet
S. Thomas 1. p. quæst. 43. art. 2. & in sen-
tentijs.

Obseruat S. Thomas quædam nomi-
na processionis diuinæ indicare solam
habitu-

Responsio alio-
rum negantium
de Filio Dei.
Impugnatur.

18.
Auctoris
1. responsio

Aduetus Chris-
ti ad Euch. est
extensio mis-
sionis Christi
ad nos in carne
2. Responsio
melior.

Unio acciden-
tium sacramen-
taliū fit ad
Verbum, sed ad
corpus vnitum
Verbo: quare
potius Christus
missus est ad
Euch. quæ Ver-
bum, aut Filius
Dei.

At est ibi
missio Filij
Dei secundum
carnem exten-
sio ad Euch.

Quæst. de tit.

Ratio dub.

Concl.
Ea missio est
temporaria.

Prob.
Definitio su-
mitur ab vlti-
mo.

S. Thom.

Idem.
De nominibus
processionis

uia: quorum aliqua indicat solū habitudinē ad principium: aliqua etiam ad terminū intrinsecū: aliqua insuper ad terminum extrinsecum.

habitudinem ad principium, ut origo, processio, exitus: quædam verò, præter habitudinem ad principium, etiam ad terminum referri; ut generatio, quæ respicit Filium, & spiratio Spiritum Sanctum: alia autem nomina non solum indicant principium, & terminum intrinsecum diuinæ processions, sed etiam terminum extrinsecum, seu effectum; verbi gratia, datio & missio. Dati enim & mitti diuinam personam est ad effectum procedere. Processio ergo siue origo solū principium indicant, nullum verò terminum: generatio & spiratio indicant terminum solum intrinsecum; missio autem, & datio præcipuè designant terminum extrinsecum seu effectum tempore complendum. Sola ergo nomina quæ referunt extrinsecum terminum & temporarium, non dicuntur de Deo ab æterno; cætera nomina æterna sunt.

Hæc vltima non dicuntur de Deo ab æterno.

Colligitur duplex processio diuina: alia æterna in Deo ipso, alia temporaria ad effectum extra Deum. Ratio.

Colligimus igitur quod processio diuina est duplex: alia æterna in Deo ipso; alia temporaria ad effectum extra Deum. Ratio est, quoniam processio non continet necessariò terminum extrinsecum; sed potest intelligi processio ad naturam ipsam diuinam: procedit enim Filius in Deum: & procedit ad terminum extrinsecum, scilicet ad effectum creatum. Et ita est duplex processio, & ista secunda includit priorem, quia semper intelligimus processionem vnius personæ ab alia, ut dictum est. Et ita processio ad terminum extrinsecum includit ipsum terminum intrinsecum relatione priori, ut docuimus: missio verò necessariò includit terminum extrinsecum, scilicet processione ad res creatas, & est temporaria. Et ita intelligendus est S. Doctor ad 3. Vbi ait, quod missio includit æternam processionem, & addit effectum in tempore.

Istæ processio includit priorem.

D. Thom.

4. Dub. utrū Sp. Sanctus ab æterno procedat ad nos? Prænotandum S. Thom. vt n. 3.

Si verò quis percontetur, Vtrum cedendum sit Spiritum Sanctum ab æterno procedere ad nos, siquidem est amor procedens, quo Pater & Filius ab æterno nos diligunt, vt lib. 2. disputauimus? S. Thom. art. 2. docet processionem, siue exitum diuinæ personæ dici duobus modis, scilicet, æternaliter, & temporaliter: nam aliquando hæc nomina significant diuinam processionem intra Deum, quæ est diuina quædam relatio realis; aliquando verò significant pro-

A cessionem ad effectum extra Deum, quæ est relatio rationis. Et solut. ad 3. expressè docet S. Thom. duplicem esse processionem in Deo, aliam æternam, aliam temporariam, vt modò explicauimus. Igitur hoc pronuntiatum, scilicet Spiritus Sanctus procedit ab æterno ad nos, siue illud verbum, procedit, accipiat pro processione, intra Deum, siue extra Deum ad effectum (de qua re iam disputaui) semper est falsum. Quia per hoc, quod additur, ad nos, significatur effectus in tempore, qui nõ est ab æterno. Quamuis enim Spiritus Sanctus sit amor procedens ab æterno, quo Pater & Filius ab æterno nos diligunt; non tamen procedit ad nos ab æterno, sed duntaxat procedit ab æterno in Deum; ad nos autem in tempore. Ratio est, quia dilectio Patris, & Filij per Spiritum Sanctum procedentem, non significat effectum in nobis, sed actum diuinæ voluntatis; quæ tamen suo tempore sequitur effectum, scilicet tempore à Deo designato: processio autem ad nos significat progressionem ad terminum extrinsecum, quæ non potest intelligi nisi cum Deus in nobis pro tempore operatur.

C Sententia S. Gregorij homil. 16. videtur dictis esse dissentanea: ait quippe Filium eò mitti, quo generatur, hoc est ratione eius nature mittitur, qua generatur: sed generatio est æterna: ergo & missio. S. Thomas art. 2. exponit de generatione humana, scilicet quod ea ratione, qua gignitur à matre corporaliter, eadem ratione mittitur, vt homo; siquidem gignitur in natura serui; & ideo nõ est mirum quod mittatur, vt seruus. Si verò intelligatur Gregorij sententia de generatione æterna, explicat Sanctus Thomas, quod eo dicitur Filius gigni quo mittitur, quia à generatione æterna, qua gignitur, habet, vt mitti possit. Vnde non colligitur, quod sicut generatio est æterna, ita & missio; sed cõsequitur, vt possit mitti ab eo, à quo est genitus: quia ad hoc, vt persona diuina mittatur ab alia, necesse est, vt procedat ab illa. Et iste commentarius secundus ad mentem est S. Gregorij; prædixerat enim, quod mitti possit intelligi secundum naturam Deitatis: Eo enim, inquit, mittitur, quo à Patre generatur, scilicet secundum naturam Deitatis in qua pro-

D Thomas, quod eo dicitur Filius gigni quo mittitur, quia à generatione æterna, qua gignitur, habet, vt mitti possit. Vnde non colligitur, quod sicut generatio est æterna, ita & missio; sed cõsequitur, vt possit mitti ab eo, à quo est genitus: quia ad hoc, vt persona diuina mittatur ab alia, necesse est, vt procedat ab illa. Et iste commentarius secundus ad mentem est S. Gregorij; prædixerat enim, quod mitti possit intelligi secundum naturam Deitatis: Eo enim, inquit, mittitur, quo à Patre generatur, scilicet secundum naturam Deitatis in qua pro-

Idem.

Decisio negat de vtraque processione.

Sp. Sanctus procedit ab æterno in Deum, ad nos autem in tempore. Ratio.

Obiect. ex verbis S. Greg. contra conclusionem.

S. Thom. 1. Commentarius ad verba S. Gregorij si intelligatur de generatione humana.

2. Comentar. si intelligatur de generatione æterna.

Hæc cõmentarius est ad mentem S. Gregorij.

dit à Patre; Ipsa enim missio, inquit Gregorius, processio est, scilicet ad nos.

CAPVT IX.

Nulla missio visibilis diuinae personae fuit ante aduentum Christi Domini.

Caput diuidimus in partes duas.

Prima pars: Missio diuinae personae alia est inuisibilis, alia visibilis.

Secunda pars: Nulla missio diuinae personae visibilis fuit ante aduentum Christi.

PRIMA PARS.

Missio diuinae personae, alia est inuisibilis, alia visibilis.

Quamuis opera, quae Deus extra se operatur, tribus diuinis personis communia sint; nihilominus ex personae quae procedunt ab alijs, quia potestate accipiunt ab eis, à quibus procedunt, ad eadem opera efficienda dicuntur mitti, quando ad talia opera veniunt ad creaturas, scilicet per gratiam sanctificantem, vt in illis inhabitent: vt fuse satis disputatum est. Si ergo ea missio diuinae personae ad sanctificandam creaturam, fiat absque aliquo signo sensibili, dicitur missio inuisibilis, id est insensibilis, quae nullo sensu externo percipitur: si verò fiat cum aliquo signo externo apparente sensui, dicitur missio visibilis, id est sensibilis. Ea enim quae in sensu interiori apparent, non considerantur hoc loco: Nam etsi diuina persona mitteretur ad sanctificandam creaturam cum tali apparitione ad sensum internum, non ideo diceretur missio visibilis, sed inuisibilis. Missus est ergo Filius Dei ad nos secundum carnem missione visibili, & Spiritus Sanctus ad Christum in columba, & ad Apostolos in igne visibili; & vtraque missio visibilis est.

Est ergo planissimum duplicem esse missionem diuinam personae, aliam inuisibilem, aliam visibilem; sed explicandum est qua differunt differentiâ. Quidam enim aiunt visibilem missionem esse solum signum inuisibilis missionis. Quod si verum esset, talis missio visibilis non esset vera processio diuina à persona mittente; quod est falsum, vt hactenus disputauimus. Dicendum ergo est quod

visibilis missio nec est composita ex inuisibili & visibili missione, neque est duntaxat signum missionis inuisibilis, sed est vera processio diuinæ personae ab ea, à qua mittitur ad sanctificandam creaturam, cum signo quodam visibili.

Dicendum ergo videtur has duas missiones differre inter se, vt includens, & inclusum: quia visibilis missio includit inuisibilem, & addit signum sensibile, propter quod dicitur visibilis; & ideo nulla est missio visibilis, quae non sit simul cum inuisibili missione ad conferendam gratiam eodem tempore, aut ad ostendendam gratiam iam datam, aut etiam ad conferendam, tempore futuro; quo pacto Filius Dei missus est visibili missione ad sanctificandos nos.

Iam igitur disputatio est de inuisibili missione: & primum, Vtrum eadem sit missio Filij, & Spiritus Sancti, & hoc quaerimus de missione inuisibili: Nam de visibili, perspicuum est esse missiones distinctas, vt explanauimus. Est autem certissimum Filium Dei mitti ad nos inuisibili missione: de Filio enim dicitur, qui est genita sapientia, Mitte illam de caelis. Sap. cap. 9. & in hoc concordant Theologorum frequentes sententiae.

Nec minus compertum est, mitti Filium secundum dona, quae pertinent ad intellectum, quae Filio singulari ratione adscribuntur, eò quod sit sapientia genita: & cum opera Trinitatis sint indiuisa, fide Catholica tenemus totam Trinitatem operatricem esse gratiae, & donorum. Quare Filius mittitur etiam ad conferenda dona pertinentia ad voluntatem, & Spiritus Sanctus suo aduentu confert quoque illa dona, quae intellectum ornant: sed per appropriationem, quam supra docuimus (hoc enim nomē Theologis in vsu est) Filius dicitur mitti secundum dona intellectus, Spiritus Sanctus secundum dona voluntatis; quia Filius per intellectum, Spiritus Sanctus per voluntatem procedit. Quae differentia, propter solam appropriationem iam explicatam, designatur. Et in hoc sensu ait S. August. 4. de Trinit. cap. 20. quod sicut Filium generari est ipsum esse à Patre, ita Filium mitti, est cognosci, quod sit à Patre; scilicet, quia Filius dicitur mitti, dum ipse suo aduentu cognitionem sui nobis immittit.

Circa

Deciso nescit de vtriusque cognitione.

2. Dub. 4. vtrum eadem sit missio inuisibilis Filij & Sp. Sancti? Praenot. Filios mittitur ad nos inuisibili missione Sapient. 9.

Missio inuisibilis est, quae nullo sensu externo percipitur. Visibilis è contra.

2. Dub. de differentia inter vtrâq. missionem 1. Sentent. Refellitur.

2. & vera sententia. Differunt vt includens & inclusum. Ostenditur.

2. Dub. 4. vtrum eadem sit missio inuisibilis Filij & Sp. Sancti? Praenot. Filios mittitur ad nos inuisibili missione Sapient. 9.

5. Item mittitur Filius secundum dona quae pertinent ad intellectum.

1. Assertio. Inter has missiones quoad effectum, differentia propter solam appropriationem loquutionis designatur.

Ostenditur.

D. August.

2. Assertio. Haec duae missiones differunt in quod designatur. 3. Dub. Vtra ordine cognitionis prior quoad effectum.

6. Aduert. Filius nō mittitur ad conferendum dona intellectus absque gratia. S. Thom. S. August.

Circa quod obseruandum est, quod cum persona diuina non mittatur, nisi ad habitandas mentes per gratiam sanctificantem. Filius non mittitur ad conferendum dona intellectus absque gratia, sed cum gratia simul. Quare Sanctus Thomas 1. p. & in 1. dist. 15. tradit, effectum missionis Filij esse illam notitiam, de qua S. Augustinus, 9. de Trinit. cap. 20. ait, quod est cum amore notitia; ea enim perfecta est. Quod verò alibi dixit, Filium mitti per sui cognitionem, intelligendum est de cognitione perfecta, scilicet quando Filius cognoscitur, & percipitur, ut ait S. Augustinus. Percipitur (inquam) id est ita cognoscitur, ut etiam diligatur, quia hæc est cognitio illa, in qua contingit circulus, scilicet, ut Verbum diuinum immittens in nos verbum fidei, per ipsam fidei cognitionem reuocet amorem nostrum ad se ipsum; apparet enim in diuinæ personæ missione quidam circulus, ut diximus. Dicitur ergo Filius ad nos mitti secundum dona intellectus supernaturalia, dummodo sint cum gratia sanctificante copulata.

Cap. 7. n. 2.

7. 2. Aduert. Missio specialis quodam modo tribuitur Spiritui Sancto

Verum est, quod missio speciali quodam modo tribuitur Spiritui Sancto; ita ut omnis collatio donorum, siue exornent intellectum, siue etiam voluntatē, referatur ad Spiritum Sanctum, tanquam ad primum donum: hoc tamen non obstat, quominus dona intellectus per appropriationem attribuamus Filio Dei, Dona autem voluntatis Spiritui Sancto; quia Filius procedit de intellectu diuino, Spiritus Sanctus autem de voluntate. Et ita et missiones Filij, & Spiritus Sancti, quoad effectum re ipsa non differunt, quia idē effectus est ab utroque: sed solum differunt, quantum ad appropriationem loquutionis, ut dona intellectus pertineant ad Filium, dona verò voluntatis ad Spiritum Sanctum. At verò hæc due missiones, quoad id, quod sunt, differunt re ipsa; quia missio diuinæ personæ est processio eius; sunt autem processiones Filij, & Spiritus Sancti re ipsa distinctæ.

2. Assertio. Hæc due missiones quoad id, quod sunt differunt re ipsa.

3. Dub. Vtra missio ordine cognitionis prior sit quoad effectum?

Sed iam queritur vtra missio ordine cognitionis prior sit Filij, an Spiritus Sancti? Dicendum imprimis, questionem esse de solo effectu missionis: nam de processionebus certum est processione Filij antecedere processione Spiritus

A Sancti ordine cognitionis. At verò, quo ad effectum, prius intelligenda est missio Filij, ad conferenda dona intellectus, quæ antecedunt dona voluntatis, ad quæ mittitur Spiritus Sanctus. Et quamuis Spiritus Sanctus sit donum ex sua natura, est tamen donum æternum: missio autem est temporaria, & ideo Filius missus ad dona intellectus in tempore secundum appropriationem, ordine cognitionis antecedit missionem Spiritus Sancti ad dona voluntatis. De ijs videtur S. Thom. in 1. dist. 15. q. 1. art. 2. ad 2.

SECUNDA PARS.

Nulla fuit missio diuinæ personæ ante aduentum Christi.

Præmeditandum est cum D. Thoma 1. p. q. 48. art. 7. ad 6. non opus esse, ut missio inuisibilis diuinæ personæ semper declaretur per missionem aliquam visibilem: imò rarissimè hoc accidit, quia, cum ad omnem animam sanctificandam mittantur semper diuinæ personæ inuisibili missione, paucis vicibus contingit, ut ea inuisibilis missio per visibilem manifestaretur. Certum igitur est sæpe sæpius ac sæpissimè missas fuisse diuinæ personæ ante aduentum Christi Domini, ad sanctificandos homines quotquot fuere sanctificati, missione tamē inuisibili. Sed iam queritur vtrum aliquando facta fuerit visibilis missio ante Christi aduentum? Questionē tractat S. Augustinus subtilissimè lib. 2. de Trinit. neutri parti satis acquiescens: & hoc primum non dubitat Augustinus affirmare, quod diuinæ personæ apparuerunt olim sanctis Patriarchis in signo aliquo visibili: qui modus apparitionis dicitur Latino, visio; & ea res quæ sic apparet, appellatur visum, quado scilicet species illa corporea fallit aspectum, & non est sub illa specie verum corpus, quod putatur sub illa latere. Docet itaque Augustin. in sacra Scriptura varias narrari apparitiones in quibus modò tota Trinitas designatur, modò verò persona aliqua singulatim, ut Patet, aut Filius, aut Spiritus Sanctus. Et quoniam persona appareat, coniectandum esse ex alijs, quæ in sacra historia antecedit, aut consequuntur.

Decisio. Missio Filij prior est secundum appropriationem.

D. Thom.

Prænot. cum D. Thom.

Certum de missione inuisibilis. Ante aduentum Christi sæpissimè contingit.

Difficultas de missione inuisibili, vtrum aliquando facta fuerit ante aduentum Christi?

De Visione, seu apparitione personarum. D. August. sent. hæc facta fuisse ante aduentum Christi.

Obiectio. Respon.

Visiones diuinarum personarum factae ante aduentum Christi...

1. Affer. cõsona S. August. Diuinae personae saepe apparere visibiles ante Christi aduentum.

2. Affer. Probabile est Patrem eternum nunquam ante Christi aduentum apparuisse...

3. Affer. Apparuit absq; dubio Filius Dei, per Angelum colluctantem cum Iacob...

4. Affer. Apparuit postea idem Filius Dei in rubo ardenti alloquutus Moysen...

Quod si obijcias Angelos fuisse, qui in ijs apparitionibus priscos Patres alloquebantur...

Imprimis igitur statuendum est, diuinas personas iuxta sacram historiam antiquae legis saepius apparuisse visibiles.

Hoc statuto proloquio, valde probabile est, Patrem eternum nunquam apparuisse, sed bene Filium, & Spiritum Sanctum...

Apparuit absq; dubio Filius Dei, per Angelum colluctantem cum Iacob, ut dicitur in decretis fidei...

apparuit etiam Spiritus Sanctus in igne; & in monte Sinai similiter; sicut in die Pentecostes...

Cu igitur non dubitemus diuinas personas in veteri pagina apparuisse visibiles; quaeritur ratio, quare non dicantur missi...

Mitti importat venire de nouo, seu ad aliquid denuo peragendum. Apparere, seu videri in loco...

Exod. 3. 2.

S. August. S. Gregor. S. Bernard. S. Athan. S. Damasc. Origen. Eugubin. De apparitione Filij Oleaster.

6. Ex his quaeritur cur missio visibilis in veteri pagina non dicatur facta...

A signaturatio. Apparere, seu videri in loco...

Mitti importat venire de nouo, seu ad aliquid denuo peragendum.

Visibilis missio referenda est ob plenitudinem gratiae conferendae.

missus

Ex D. Tho. Spir. Sanctus post Christum missus ut manifestaret Filium, sicut Filius Patrem. De hac re Abulens. D. Gregor. S. Cyrill. S. Chrysost. S. Ambr. seu Remig. Theophyl. S. Leo. Clem. Rom. Eliser. S. Isidor. S. Chrysost. S. Hilar. D. Thom.

missus est Spiritus Sanctus: & ideo notat S. Thom. 1. p. q. 48. art. 7. ad 6. Spiritum Sanctum missum post Christum Dominum, quia oportebat, ut ipse Spiritus Sanctus manifestaret Filium, a quo procedebat, sicut & Filius manifestavit Patrem. De quaestione ista potest legi Abulensis Exod. 3. S. Gregor. 28. lib. Moral. cap. 2. S. Cyrillus Alex. 8. lib. Thesauri, cap. 2. S. Chrysost. homil. 6. in Acta Apost. & lib. contra Iudaeos, cap. 9. S. Ambros. seu potius Remigius ad Col. 1. Theophylactus Aetor. 7. S. L. o epist. 13. Clem. Roman. lib. 5. constitutio. cap. ult. Eliterius in Damasum lib. 4. c. 11. S. Isidor. lib. 1. de sum. bono, cap. 12. S. Chrysost. lib. 2. aduersus Iudaeos, S. Hilar. 4. de Trinit. c. 12. & S. Thom. 1. 2. q. 98. art. 1. ad 1.

CAPVT X.

Quomodo mittatur Spiritus Sanctus in signis sensibilibus.

S. Augustini sententia.

Spir. Sanctum non fuisse missum per vnionem personae ad columbam, &c. sicut Filius Dei per vnionem ad humanitatem.

Ad Philip. 2.

S. Augustini probatio.

Luc. 3.

EX superioribus disputationibus conpertum est, Spiritum Sanctum missum esse visibili, siue sensibili missione in signis visibilibus, siue sensibilibus. De qua re disputat S. August. lib. 2. de Trinit. cap. 6. docens, Spiritum Sanctum non fuisse missum per vnionem personae ad columbam, sicut Filius Dei per vnionem ad humanitatem. *Neque enim (inquit) columbam beatificauit Spiritus, vel illum flatu, vel illum igne, sibiq; & personae suae in unitate habitusq; coiunxit in aeternum.* Nam Filius coniunxit sibi humanitatem, quasi vestem non dimittendam, qua semper maneret indutus, *habitu inuetus, ut homo:* habitus enim siue vestimentum coniunctum est homini. At vero Spiritus Sanctus neque columbam, neque flatum, neque ignem, quibus speciebus demonstratus est, induit aut copulauit sibi; neque in his speciebus mansit, sed ad tempus apparuit. Cuius rei planissimum argumentum subiungit S. Augustinus, *Non ita possumus dicere Spiritum Sanctum columbam, & Deum columbam, aut ventum, & igne, sicut dicimus Filium & Deum & hominem.* Quia vnio hypostatica facit comunione idiomatum, ut homo sit Deus, & Deus homo, & Filius Dei sit & Deus & homo. At vero Spiritus Sanctus non est columba, neque columba est Spiritus Sanctus, sed descendit (inquit Euangelista Luc. 3.) Spi-

Aritus Sanctus corporali specie, hoc est visione corporali, sicut columba in ipsum. Et haec eadem est concors Patrum sententia. Contrariam tenet Tertullianus lib. de Carne Christi, c. 3. sed ingenuè deceptus est. Falluntur autem maxime, qui pro sententia Tertulliani citant S. Augustinum lib. de Agone Christiano, c. 22. Nam ibi S. Augustinus dicitur asserit id, quod verum est, scilicet corpus columbae in qua descendit Spiritus Sanctus, fuisse verum corpus verae columbae.

B De missione igitur Christi, constat vnionem hypostaticam esse causam, ut dicatur ad nos missus, quia exiens a Patre ad nos in carne venit. De missione autem Spiritus Sancti illud latet, quare agitata columbam ad Christum, aut flatu, aut igne commoto super Apostolos, dicatur Spiritus Sanctus venire, & descendere, qui illis rebus copulatus non est.

C Ad haec dicendum est, neque Spir. Sanctum, neque verò Filium Dei ideo mitti, quia forma visibilis in qua mittitur, loco veniat ad nos: agimus enim de missione non locali, sed diuina, quae est ipsa diuina processio, ut diximus. At verò Christus motis corporeis pedibus peragrans Iudaeam, mittitur quidem ad Iudaeam, alia missione, scilicet corporea, qua per solam communicationem idiomatum, dum homo Christus mittitur, Filius Dei mittitur, & Spiritus Sanctus nullo modo sic mittitur, quia non mouetur loco etiam motu columbae, vel igne, ut arguendo obijciebatur. Dicitur ergo diuina missione, & processione diuina Filius mitti ad nos in carne visibili; & ita quoque Spiritus Sanctus dicitur mitti, hoc est procedere ad nos in signo visibili, non tamen sibi coniuncto. Dicitur autem aduenire, non loco, neque ideo, quia mota forma visibili ad locum moueatur diuina persona, sed dicitur mitti propter nouitatem rei, quam in nobis operatur. Et dicitur descendere non loco, sed procedere a principio altissimo, scilicet a Deo, & in forma visibili descendere. Itaque descendit metaphoricè, quatenus a Deo procedit ad nos, vel quia *omne datum optimum discursum est descendens a Patre luminum:* vel descendit apparitione corporali specie. Et similiter mittitur ipse non locum murans, sed a Deo procedens ad nos, signo tamen visibili missio ad nos locali motu.

Quod

Contrariam sentent. tenet Tertull.

Pro ea falso citatur locus quidam S. Augustini.

Dub. cur mota columba, &c. Spir. Sanctus, qui illi copulatus non est, dicatur venire, & descendere.

3. Respons. Spir. Sanctus dicitur mitti non quod locum mutet etiam per communicationem idiomatum, sed quia a Deo procedit ad nos, signo tamen visibili missio ad nos locali motu.

4. Missio quid? Respond. esse apparitionem sensibilem, &c. Ad apparitionem requiritur forma sensibilibus sensu externo.

S. Chrysostr. Visio agni occisi Apoc. 13. fuit sensus interni.

S. Thom. S. August.

5. Requiritur 2. ut haec forma ipsam personam apparentem declararet.

S. August.

Genes. 28.

D. Thom.

6. De apparitione. S. August.

Visio, seu apparitio solum est noua ostensio sensibilis.

Missio addit nouitatem qua Deus est in nobis per gratiam.

Quod si percoteris, quid illud sit, quod Spir. Sanctus dicatur missus? Respondendum est, quia apparet visibilis ad conferendam sanctitatem, aut indicandam collatam. Ad hoc vero ut appareat, necesse est, ut species illa, siue forma, in qua diuina persona apparet, sit sensibilis, ita ut sensu externo percipiatur. Et ita illa columba fuit visa oculis corporeis a turba praesenti, & Ioane, licet quidam putauerint a solo Ioane visam, ut refert S. Chrysostr. hom. 60. in Ioan. Visio autem, qua Ioanes vidit agnum occisum ab origine mundi, fuit imaginaria intus in sensu interno, & cogitatione formata, quae non dicitur apparitio. Ita docet S. Thom. 1. p. q. 45. art. 7. ad 2. & comprobatur verbis S. August. 2. de Trinit. cap. 6.

Præterea necesse est, ut forma hæc sensibilis in qua diuina persona apparet, ipsam personam declaret, & ad hoc duntaxat sit condita; quod sapienter obseruat S. August. 2. de Trinit. c. 6. loco commemorato. Quare petra, quæ Christum significabat, non ita illum referebat, ut esset Christus in petra, quia non ad hoc fuit condita, ut illum exprimeret; neque lapis quem erexit Iacob in titulum & vnxit, vnctionem Christi prædicens. Cum autem in externa apparitione ad hæc ipsa effecta reperiatur simul missio diuinæ personæ ad sanctificandum, illa est missio visibilis diuinæ personæ. Vnde colligit S. Thom. signa sacramentalia non significare personam diuinam missam, quia non ad hoc condita sunt, sed antea extabant.

Et quidem de visione, qua diuina persona apparet, rectè ait S. August. cap. 6. lib. 2. Non ita (inquit) ut appareret eius ipsa substantia, sed ut exterioribus visis hominum corda commota, à temporali manifestatione venientis, ad occultam æternitatem semper præsentis conuerteretur.

In visione igitur sensibili persona diuina non aduenit loco, quia iam occultè est præsens, sed in loco ostèditur. Et ita nulla nouitas est in rebus, nisi sola ostensio sensibilis, qua quidem non sit conspicibilis ipsa essentia diuina, ut perspicuum est, sed tantummodò significatur signo illo conspectui obiecto. Missio autè visibilis adijcit ad hoc signum nouitatem, qua Deus est in nobis per gratiam, quia missio est secundum gratiam. Et ad hoc potest referri, quod personæ missa dicatur aduenire, quia nouo illo modo est in

nobis. Quamobrem Spiritus Sanctus, etiãsi non moueatur loco, dicitur tamè signo visibili mitti & aduenire, non quia signum illud loco aduenit, sed quia in signo illo visibili ipse Spiritus significatus mittitur ad nos, ut sit denuò in nobis per gratiam.

Videtur autem dicenda esse visibilis missio, & apparitio quocumque sensu signum illud percipi possit, nam sensus rei præsentis visio quoque dicitur. Quare Helix apparuit Deus in sibilo auræ tenuis. Et confirmatur auctoritate S. Augustini, qui affirmat Spiritum Sanctum missum fuisse, non solum in columba, sed in flatu; flatus autem percipitur tactu, & auditu, si vehemens sit. Ergo quoties signum aliquod sensibile ad hoc solum est potestate conditoris effectum, ut manifestet diuinam personam, aut Trinitatem totam visio est, & apparitio; & cum persona illo signo indicata mittitur ad sanctificandum, missio est visibilis.

His tamen non obstantibus non video quare formidandum sit concedere diuinam personam mitti ad nos secundum locum, non ratione diuinæ naturæ, sed ratione creatæ naturæ, in qua apparet. Neque enim negari potest diuinam personam ratione creatæ naturæ venire ad nos secundum locum; ergo etiam secundum locum mittitur ad nos, scilicet, ut dicatur esse in loco ratione creatæ naturæ, in qua apparet. Valent ergo ea, quæ hæcenus disputauimus ad hoc, ut intelligamus diuinam personam non mitti ad locum principaliter, quasi destinatum ad illum locum, sed bene mitti ad locum ratione apparitionis in illo loco, scilicet, ut sanctificet homines in eo loco existentes. Idè enim venit spiritus vehemens irruens in domum, ubi erant Apostoli sedentes, & columba ad Iordanem; ut sub his speciebus Spiritus Sanctus diceretur etiam missus ad ea loca, scilicet ad Christum, & ad Apostolos in illis locis existentes.

Omnia & singula, quæ in hoc volumine scripsimus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ censuræ subijcimus, & viro- rum doctorum correctioni.

FINIS LAUS DEO.

7. Aduert. Dicitur esse visibilis missio, & apparitio quocumque sensu signum exterius percipitur. 3. Reg. 19. S. Aug.

3. 2. Responso. Potest conditi diuinam personam mitti ad nos secundum locum, non ratione diuinæ naturæ, sed ratione creatæ in qua apparet. Probat.

Iuxta hæc explicatur tractata n. 3.

Vide eidentia. R.

V. An. Attrib. Deus, Iudo.

V. Angel. ficia. M. Subiectu positum.

INDEX RERVM,

QVÆ IN HOC VOLVMINE

continentur.

Numerus paginam indicat, litera columnam.

A.

A, Particula. Vide verbo, Præpositio. Filius.

ABAILARDI

1 Hæresis confutatur. pag. 307. a. 308. b.

ABSOLVTVM,

Vide verbo Accidens, Subsistentia. Relatio.

- 1 Absolutum, & relatiuum, seu esse ad se, & ad aliud sunt primæ differentiz entis, & rationes formales diuersæ, ac proindè sibi non intimæ re eadem, & conceptu eodem. 552. a. 1178. a.
- 2 Absolutæ rei conceptu relatio non intelligitur. 552. a.
- 3 Ad absolutæ rei definitionem relatio aliquando pertinet, quia definitio est opus intelligentis. 552. b.

ABSTRACTIO.

V. Analogia. Attributum. Deus, Ent, Relatio.

- 1 Alia vniuersalis, alia formalis. 153. a. 562. a. 1193. b. Item alia negatiua, alia præcisua. 1194. a.
- 2 In abstractione vniuersali non manet particulare: in formali manere potest subiectum à quo fit abstractio. 1193. b. V. Hypostasis.
- 3 Abstractio quædam quasi formalis est qua differentia abstrahitur à genere. 227. a. 564. b. 565. a. 1183. a. 1184. b. V. Relatio.
- 4 Abstractio intellectus est in qua vnum non continetur in conceptu confuso alterius. 1194. b.
- 5 Abstractio vniuersalis imperfectissima est quædo nullo modo coniungitur cum formali. 1230. b.

ACCIDENS,

V. Angelus, Existentia. Materia. Subiectum, Suppositum.

- 1 Primò prioritate naturæ est in subiecto per vnionem, secundò existit in illo: anima rationalis è contrà. 566. b.
- 2 Accidens prius natura producitur etiam dependenter à subiecto quam fit in illo, seu vnitur. *ibid.*
- 3 Accidentia quæ in materia corrupta præexistunt non manent in genito. 792. a. Non pendent à forma substantiali geniti vt à subiecto, vel parte subiecti, nec vt à causa conferuante efficienter, nec vt à conditione sine qua non existunt. 792. b.
- 4 Accidens à subiecto non potest suslineri solum vt à substantia, sed insuper sustinetur, vt à dante esse. 794. b.
- 5 Accidentariam formam suslinere indicat maiorem perfectionem in subiecto, quam suslinere substantialem. *ibid.*
- 6 Accidentia disponètia ordinantur ad formam substantialem, vt ad finem tamen ordine exe-

cutiois, seu productionis sequuntur illam. *ibid.*

- 7 Accidentia in suo esse pendent à subiecto præexistente, & tribuunt esse accidentarium eidem subiecto. 795. a.
- 8 Accidentia geniti contraria formæ ipsius non producantur denuò de dispositione materiæ præcedente, siue secundum motum, siue secundum esse permanens. 801. a.
- 9 Accidentia sensibilia quædam sunt. 801. b.
- 10 Accidentia contraria formæ geniti naturali consequentia producantur in eo gradu, quem sibi alia inducta intensioe agentis reliquerunt, vt fiat eorum mixtio, seu temperamentum. 801. b. 802. a.
- 11 Accidentium contrariorum, seu qualitatum mixtio in genito habet causam finalem bonum vniuersi, inò, & bonum speciei, efficientem vero causam ipsum agens, & formam geniti suo modo. *Ibid.*
- 12 Accidentia propria habent indiuiduationem à subiecto in ipso instanti generationis, sicut quantitas. 849. a.
- 13 Accidentibus proprijs remotis, si noua accidentia similia producantur hæc indiuiduantur vt accidentia communia. *Ibid.*
- 14 Accidentia corporea sunt suo modo diuisibiles formæ. 849. a.
- 15 Accidentia corporea licet non præcipuè, tamen coniunctione quadam magis intima pendent à quantitate, quam à substantia. 849. B.
- 16 Accidentia corporea non possunt inhzere substantiæ sine quantitate. *Ibid.*
- 17 Accidentium corporeorum indiuiduatio oritur à substantia quasi à subiecto præcipuo, sed à quantitate vt à subiecto adæquato, & proximo. *Ibid.*
- 18 Ad accidentium identitatem inuariabilem per accidens est quòd ita quantitas sit in isto corpore, aut in alio. 850. a.
- 19 Accidentia corporea non possunt separari à quantitate vlla ratione. *Ibid.*
- 20 Accidentium subiectum spectata causalitate naturali est principium proprium indiuiduationis illorum. 850. b.
- 21 In accidentibus, & in formis diuisibilibus vniuersim materia prima, aut secunda est adæquatum principium indiuiduationis tam in ortu, quam in duratione rerum. 851. a. 854.

V. Subiectum.

Index Rerum

- 22 Accidentium principium non solum proprium, sed adequatum est materia secunda signata, scil. substantia individua signata, siue quantitas. 852. b.
- 23 Accidentia per se sunt producenda causalitate aliqua naturali in aliquo subiecto signato. ibid.
- 24 Accidentis istius adequatum principium per se in idea diuina, est hoc subiectum, & si ab eo diuinitus separari, & in aliud induci potest. Ibid.
- 25 In accidentibus supernaturalibus hoc subiectum est principium indiuiduationis proprium, & in ortu, & in duratione, licet non adequatum. 853. a. 854. b. Addita hac designatione iam erit principium adequatum. ibid.
- 26 Accidens idem, quod in alio instanti existit in hoc subiecto, eidem subiecto in hoc instanti diuinitus redire potest. 853. a.
- 27 Accidentia distincta in alijs instantibus in hoc subiecto producibilia, possunt in eo diuinitus produci in hoc instanti. ibid.
- 28 Accidentia, quantitate excepta, de vno subiecto transferri in aliud est impossibile. 850. 853. b.
- 29 Accidentia, quantitate excepta, vt & forme omnes diuisibiles sunt prorsus immersa, ac definita suis subiectis. ibid.
- 30 Accidentia plura solo numero discreta, siue communia, siue motu acquisita, siue munere distincta non possunt inueniri in eodem subiecto etiam diuinitus. 854. 2. & seq. n. 5. 7. & 9.
- 31 Accidentia habent a subiecto non solum in diuisionem in se, sed diuisionem ab alijs. 854. b.
- 32 Accidens vnum indiuiduum, vt paternitas, species, habitus, scientia, &c. Potest multa munera obire, vt causa efficiens, non vt formalis. 855. b.
- 33 Accidentium augmentum intensuum, & extensuum hec ipso pertinet ad vnum indiuiduum, quod vnum est subiectum. 856. a. 857. a.
- 34 In accidente constituto per differentiam indiuiduam essentialem, quae sumitur a subiecto, omnis alia varietas solum indicat reali modo illud esse immutatum. 856.
- 35 Accidens corruptum non potest iterum produci naturaliter, siue sit permanente, siue motus. 857. b. 858. a. 867. a.
- 36 Accidens & vniuersim omne ens, quod corruptum est, transit in nihil quoad indiuiduum, & in potentiam quoad speciem. 858. b.
- 37 Accidens corruptum potest iterum produci diuinitus. Ibid. & 859. a.
- 38 Accidens iam productum, & postea corruptum non potest naturaliter produci in ipso instanti, si adhuc esset in potentia. 859. a.
- 39 Accidentium numerus non variatur solum propter interitum eorum. ibid.
- 40 Inter accidentia individua plura non est ordo, vt illud sit prius hoc secundum, nisi ad physicam causam, vel causas id reuocetur. ibid.
- 41 Hoc accidens, vel substantia, & haec actio conaequata sunt naturali tarum causalitate. 859. b. Vide Actio.
- 42 Accidens debitum alteri instanti per actionem diuinam, quae sit in hoc instanti potest produci non sic per actionem agentis naturalis. 859. b. 860.
- 43 Accidentium, quae alias intenduntur extensio non est continua, sed sunt plures modi reales de se distincti pluribus modis acquisiti in accidente eodem. 866. b.
- 44 Accidentium vnitatis quoad speciem pendet a causis efficientibus quoad numerum a materia. 867. a.
- 45 Accidentium vnitatis specifica non petitur a materia, sed a forma. ibid.
- 46 Accidentia non subsistunt in supposito. 932. b.
- 47 Accidentia de potentia absoluta possunt coniungi cum natura ante suppositum. ibid. & 984. b. In hoc casu natura in eo priori non erit alba, aut sancta, sed in posteriori, in quo suppositum praesupponitur cum accidentibus coniunctum. 985. a.
- 48 Accidentia perfecta singulis existentibus sunt effecta, licet oppositum non sit improbabile. 982. a. & seq. n. 3. & 13.
- 49 Accidens absolute non est ens, seu id quod est, sed entis ens est habitudinem ad substantiam; at in se est vere, & formaliter ens. 983. a. 1121. b. Secundo modo datur proportionis analogia inter accidens, & substantiam primo modo analogia attributionis. ibid.
- 50 Accidentia, praeter filiationem, coniunguntur proximè cum natura substantiali, & ea mediante etiam cum supposito principaliter. ibid. & 1108. a.
- 51 Accidentia per ipsam naturam pendet a supposito in genere causae materialis. 984. a.
- 52 Accidentia pendet a supposito vt existens est in genere causae tantum efficientis. ibid.
- 53 Accidentia eadem, & cum iisdem suis existentibus, absque miraculo manerent in humanitate dimissa a Verbo. 984.
- 54 Accidentium existentiae proximè fiunt ab ipsorum naturis. 984. b. V. Anima rationalis.
- 55 Accidentium existentiae sunt res absolute ab ipsis distinctae. 985. b.
- 56 Accidentium existentias esse eorum actus, vel quasi actus formali distinctione ab ipsis distinctos probabile est. ibid.
- 57 Accidentia sunt coniuncta subiecto, & sic entia completa suo modo, & determinata, seu incommunicabilia, prius natura, quam existant. 986. b. Hoc non asserunt coherentem, qui non distinguunt essentiam ab existentia. 987. a.
- 58 Accidens non habet esse absolutum, hoc est quod sit solius accidentis. 1076. b.
- 59 Accidentaria forma asserit existentiam substantiae praesistenti, secus forma substantialis. ibid.
- 60 Accidentis essentia in consideratione physica imperfectior est, quam pars essentiae substantialis; in consideratione logica e contra. 1077. a.
- 61 Accidens definitur optimè ex S. Thoma, id quod imperfectam habet essentiam, cui cum substantia coniunctae debitum est esse in alio. ibid. V. Generatio.
- 62 Accidentis ratio formalis non est ponenda in inhaerentia actuali, vel etiam aptitudinali. 1077.
- 63 Accidentis physica ratio vt inhaereat immutata est aliquo modo in Eucharistia. 1077. b.
- 64 Accidentium singularia carent speciali nomine, & definitione. 1088. a.
- 65 Accidens in vtraque analogia siue attributionis, siue proportionis est formaliter ens secundum quid, & non ens simpliciter. 1212.

Index Rerum.

V. Persona.
Dare.

66 Accidens non est quod aliquid simpliciter est, secus humanitas. 1221. B.

ACCIPERE.

- 1 Et recipere quomodo inter se distinguantur. 540. a.
- 2 Accipere accidit per operationem, vel passionem accipientis. *ibid.*
- 3 Accipit proprie Angelus naturam non præexistente creatione passiva, sed quia habet naturam à Deo cum nouitate existendi. *ibid.*
- 4 Accipit persona diuina naturam per realem processionem antecedentem ordine cognitionis, ac proinde per realem acceptionem. *ibidem.*
- 5 Accipientis indigentia, & imperfectiones. 540. B.
- 6 Accipere, seu habere vitam à Patre non est in Filio posterius, & supponens non habere. *ibid.*
- 7 Accipere est analogum in Deo, & nobis. 541. A.
- 8 Acceptio realis in persona procedente est ipsa processio, & solum differunt modo intelligendi afferente distinctionem rationis ratiocinantis. *ibid.* & 542.
- 9 Accipere significat ad se capere, qui modus significandi est solum in intelligente. 541. B.
- 10 Accipere, & dare optimè dici possunt relationes rationis fundatæ in producente, & producto. *ibid.*

ACCOMMODATIO.

1 Quid sit? 400. A.

ACTIO.

- 1 Immanens non est passio, sed actio. 222. a.
 - 2 Actio transiens cur sit in passio distincto re ipsa à principio agente, cuius est propria actio: actio verò immanens non sic. 223. B.
 - 3 In actione immanente non est vera passio, & simpliciter, sed secundum quid scilicet passiva receptio. 224. a. 243. B.
 - 4 Ab actionis subiecto, seu passio vniversim opus est, vt agens integrum sit re ipsa distinctum. 224. B. 225.
 - 5 Ad actionem suam primam naturalem voluntas est in actu primo per se ipsam, id est, non per formam additam sibi intrinsecam. 225. B.
 - 6 Ad actiones voluntatis naturales intellectus simul cum voluntate concurrunt. *ibid.*
- V. Dilectio.
- 7 Ad actiones liberas voluntatis intellectus non concurrunt, sed actio naturalis ipsius voluntatis, quæ præcedit liberam. *ibid.*
 - 8 Actiones immanentes non sunt qualitates, sed veræ actiones. 226. 227. B. 229. Reuocantur ad qualitatem, imò est in eis aliquid qualitatis, & aliquid actionis. 227. a.
 - 9 Actiones immanentes possunt dici dispositiones, & qualitates significatione communiori, & magis abstracta. 227. a.
 - 10 Actiones immanentes perficiunt subiectum non vt qualitates, seu formæ permanentes, sed vt motus vitales. 227. B.
- V. Actus.
- 11 Inter actionem immanentem, & physicam conuenientia. 228. B.
 - 12 Actionis immanens ratio quidditativa. *Ibidem.*
 - 13 Inter actionem immanentem, & physicam discrimina. *ibid.* & 230. 231.
 - 14 Actionis subiectum extraneum quodam sit. 229. a.

V. Verbum. Relatio, Agens, Voluntas. Terminus. Christus Proprietas.

- 15 Actiones immanentes quædam sunt tantum actiones, quædam tantum productiones. *ibid.*
- 16 Per actionem immanentem nihil producitur ad quod ipsa vt ad finem ordinetur. 232. a.
- 17 Per actionem immanentem nihil produci præter vsum actionis docens Philosophus declaratur. *ibid.*
- 18 Per actiones aliquas immanentes producitur terminus. 230. a. 232. B.
- 19 Actio immanens non producitur per aliam actionem mediam. 233. a.
- 20 Actio immanens licet sit forma, est vera actio. *ibid.*
- 21 Actio immanens producit terminum, & habitum: item aliam actionem immanentem, vt causa realis non vt productio. *ibid.*
- 22 Actio immanens non est simpliciter facultas actiua. 233. B.
- 23 Actio immanens, quæ producitur actione transeunte potentia, in qua non est, habet se ad illam, non vt actio, sed vt vera forma, & effectus. 233. B. 238. B.
- 24 Actio immanens essentialiter est productio proprii termini, productio verò habitus accidentariæ. *ibid.*
- 25 Qua actione non producitur proprius terminus, neque habitus producitur. 234. a.
- 26 Per actiones immanentes, & res productas nulla est actio media. 234. a. Si ibi actio media admittatur non est immanens dicenda. 235. a.
- 27 Actio est sine motu, passio non ita. 234. B.
- 28 Actiones, si quæ sunt antecedentes productrices cognitionis, & appetitionis, sunt transeuntes, vel saltem ad transeuntes reuocandæ. 236. a.
- 29 Non per omnem actionem immanentem producitur terminus. *ibid.* & 238.
- 30 Actio immanens vt sic est motus, via, tensio, & latio potentia in aliud, scilicet in obiectum. 236. B.
- 31 Actio immanens, quod producat habitum, vel terminum, vnde accidat. *ibid.*
- 32 Actio latius patet quàm productio, siue effectio. *ibid.*
- 33 Actio videndi, & sic de alijs sensationibus externis, non est productio termini. *ibid.* & 237. a.
- 34 Actio videndi Deum in Beatis non est productio Verbi. 237. B. 266. B.
- 35 Actus intelligendi essentialis in Deo non est productio Verbi essentialis. *ibid.* & 297. B.
- 36 Per actionem intelligendi producitur Verbum, per dilectionem amor. 238. B.
- 37 Actio immanens est pura actio, sed non est pura productio, imò est productio minus principaliter, & analogicè. 242. a.
- 38 Actio immanens potest esse successiua, & attendi successiue, & potest existere in instanti. 243. B.
- 39 Actionis in genere propria ratio est, vt sic progressio ad aliud. 244. a.
- 40 In actione siue immanente, siue transeunte est vniocatio ex parte potentia: ex parte termini est æquiuocatio, in termino, quo est obiectum, & in termino, qui est effectus. 244. B.
- 41 Actio ex genere suo habet quasdam affectiones cum qualitate communes. 245. A.
- 42 Actione immanente non habente terminum

Index Rerum:

- agens, quauis nihil efficiat, aliquid tamen agit dum ueritur suis actibus. 245. B.
- 43 Actio immanens ex genere suo non est dependentia. Ibid. Est via, seu progressio, sed non pura via. Ibid.
- 44 Actio ea, quæ est medium, id, quod sit præstantius est, non uero eâ, quæ est finis rei productæ. 246. a.
- 45 Actiones aliquæ transeunt, durant propter res productas, in immanentibus è contrâ. Ibid.
- 46 Hæc negatiua, Actionis immanentis nullus est terminus, tollit à quauis actione immanente terminum. 246. B.
- 47 Inter actionis immanentis, & transeuntis terminos duplex discrimin. 250. B.
- 48 Actiones illæ immanentes, quæ terminum producunt, si sumantur completa, & actionem, & terminum simul continent. 255. A. Eadem cum in sui conceptu, & usu terminum includant, si in illum ferrentur ut in obiectum, in se ipsas reflecterent, quod humanum non est, sed angelicum. 261. a.
- 49 Actio immanens, & similiter potentia, non transeundo extra se tendit metaphoricè in terminum productum, & obiectum, & ita attingit obiectum in illo termino medio. 245. a. 267. A.
- 50 Per actionem cum producitur aliquid pertinet ad rationem obiecti, id, quod producitur antecedit actionem prioritate duntaxat rationis. 267. B.
- 51 Actionem immanentem transeuntis omnes anteponunt. 276. Immanentis principium præferendum. Ibid.
- 52 Inter actiones transeuntis perfectissima est, quæ communicat agentis substantiam. 277. A. Hæc non inuenitur in Angelo. Ibid.
- 53 Actio una, & eadem homo ab homine producitur, & non communicatur, anima communicatur, & non producitur. 365. a.
- 54 Per actiones duas specie diuersas, scilicet generatiuam, & creatiuam potest absolute idem produci. 423. D. Per illas duas actiones, cur repugnet idem simul produci. Ibid. & 534. B.
- 55 Actio immanens intellectus in nobis nulla est, quæ non sit intellectio: contrâ, in Deo eiusmodi actio necessaria est. 438. a.
- 56 Actio, & passio solum distinguuntur logicè, id est, solis rationibus formalibus, seu diuersis modis intelligendi. 554. B. 269. a.
- 57 Inter actionem, & relationem discrimin, & convenientiæ. 570. a. 688. a.
- 58 Actio per se terminatur ad hoc aliquid. 780. A.
- 59 Ad actionis unitatem non est satis unitas temporis, neque mobilis. 851. a. 861. B.
- 60 Actio, seu motus habet principium actiuum indiuiduationis non proprium, sed commune motorem unum. 851. B.
- 61 Actionis, & formæ unitas non ad unitatem agentis, quæ est per accidens, sed ad subiectum per se reuocatur. Ibid. & 866. B.
- 62 Actio una non est necesse, ut sit unius tantum agentis, cum in agente non sit. 851. B.
- 63 Actio, quæ est motus, est ipse fluxus essentialiter habens partes priores, & posteriores suo tempore etiam imaginario dimensas, & essentialiter ab eo dependentes, unde, quæ transacta est nullo modo reproduci potest. 859. B. 860.
- 64 Actio instantanea adæquatur suo instanti, & non potest iterari. Ibid. V. Accidens.
- 65 Actiones sunt suppositoriæ. 903. a.

- 66 Actiones, quibus producuntur duæ res modaliter distinctæ, non sunt actiones partiales, sed simpliciter actiones duæ; non tamen simpliciter res duæ. 1001. B.

ACTVS.

- 1 Non est qualitas, sed est ipsa actio qua producitur habitus. 228. A.
- 2 Actus immanens non est actus entis in potentia, sed actus perfecti. 228. B.
- 3 Actus imperfecti quis sit. 243. B.
- 4 Actus notionalis ab essentia non distinguuntur re ipsa. 348. a. Non perficiunt potentiam, id est essentiam. 353. a.
- 5 Actus nomen accommodatum diuinis. 433. B.
- 6 Actus diuinos licet dicere operationes; item actiones. Ibid.
- 7 Actuum notionalium nomina significant operationem notionalem cum operatione coniunctam. 433.
- 8 Actus primus & secundus, seu præcipuus potentie notionalis sunt inter se connexi ex modo intelligendi, ac proinde definitione. 438. A.
- 9 Actus notionalis primus, u. c. intellectio notionalis, est operatio essentialis in recto coniuucta cum origine in obliquo: actus notionalis secundus, u. c. generatio, uiceuersa. Ibid.
- 10 Actus notionalis secundus fertur in personam productam in accusatiuo, primus in obiectum, & sic reflectitur in principium. 438. A.
- 11 Actus ultimus rei metaphysicus est præcipua ratio illius, ac proinde cœcipitur absolutus, uel relatiuus prout res habuerit. 1066. B. 1071. A.
- 12 Inter actus notionales, & proprietates personarum ordo rationis explicatur. 1195. B.

AD RELATIVVM.

- 1 Non est ipsa relatio, sed modus intimus relationis, nec est aptitudo, seu potentia proprie, sed actus, & forma, & aptitudo solum improprie, cuius actus sicut & effectus formalis est referri. 567. a. V. Relatio.

AD ALIUD.

- 1 Inuenitur proprie extra genus, seu in relationibus rationis, non uero eus ad aliud, nec accidens ad aliud. 569. B. 565. B.
- 2 Ad aliud non est quid communius ente reali, sed quodam genere entis realis, scilicet relatione reali à qua abstrahitur abstractione formali. 569. a. V. Relatio.

ADIECTIVA.

- 1 Duo ita coniunguntur ut faciant sensum diiunctum. 389. B.

ADORARE.

- 1 V. Imago, Relatio, Spirator.

AEQUALITAS.

- 1 Consistit in unitate indiuisibili. 633. A.
- 2 Aequalitatis relatio fundata in duobus numeris est realis in opinione distinguente numerum à quantitibus continuis: secus in opinione contraria. 633.
- 3 Aequalitatem cum linea non habet punctus ob defectum magnitudinis. 677. B.
- 4 Aequalitas in diuinis est duntaxat secundum esse absolutum, aliàs esset inæqualitas. 731. A.

AEQUIVOCORVM.

- 1 Etymologia, & definitio. 1126. B. 1127. a.
- 2 Aequiuoca consilio sunt media inter æquiuoca, & uniuoca. 1127. A.
- 3 Aequiuoca consilio non facit, sed casu, qui cōsulitō coniungit nomine res non cognatas. 1127. B.

4 Aequi

V. Intellectus
Potentia.

V.
ori
fio.

V.
fien

Index Rerum.

- 4 *Aequivoce consilio, seu analogo, quznam dicantur. ibidem.*
- ABERNITAS.**
- V. *Essentia. Prioritas. Processio.*
- 1 Continet differentias temporum per excessum, 499. A. 511. B.
 - 2 *Abternitas Dei indivisibilis, & infinita, ipsa infinitate una, & eadem est fundamentum coeternitatis inter divinas personas. 679. A.*
- AGENTIA.**
- V. *Actio. Existencia.*
- 1 Plura totalia eiusdem ordinis ad eundem effectum non concurrunt saltem per se, sed solum per accidens. 170. a. Similiter plura agentia libera, & prima. 170. B.
 - 2 Huius axiomatis, Omne agens producit sibi simile, variae interpretationes. 327 vsq; ad 330.
 - 3 Omne agens communicat formam, per quam agit. 327. A.
 - 4 Agens creatum inferius non instrumentale, sed principale operatur per causam superiorem, 406. B. 412. B.
 - 5 Agens quomodo & ob quam causam sit coniunctum passio. 796. B.
 - 6 Agens materiale in materia indistans, ut producat formam substantialem, satis est esse simul loco negatiue. ibid.
 - 7 Agens preparat sibi materiam non solum remouendo contraria, sed inducendo accidentia conducentia ad formam gignendam. 797. A.
 - 8 Agens efficit omnem formam per actionem, non tamen efficit omnia per actionem. 807.
 - 9 Agens naturale est determinatum ad vnum secundum speciem, & eadem actione ad vnum indiuiduum, iuxta subiectam materiam. 831. A. 832. A. V. *Forma.*
 - 10 Agens determinatur per materiam quoad effectum, quatenus ea, quae sunt ab illo scilicet ipsa actio, & forma designatur per materiam. 831. B.
 - 11 Agentis particularis virtus non est indifferens positiue, sed negatiue, id est non determinata ad vnum solum producendum. ibid. 770. A. 771. A.
 - 12 Agens naturale non eleuatum non generat nisi de materia a se ipsa disposita. 845. B. 846. B.
 - 13 Agens non est destinatum ad producendum istam quantitatem, nisi in isto subiecto. 848. A.
 - 14 Agens naturale solum immutat res traducendo de non esse in isto instanti, vel tempore, ad esse in eodem. 860. A. 995.
 - 15 Agens increatum non solum immutat res in isto instanti, vel tempore, sed toto tempore conseruat, seu perpetuo efficit. ibid.
 - 16 Agens quod producit existentiam, coniungit illam cum essentia. 994. A. 1008. A. V. *Existencia.*
 - 17 Agens naturale non daret esse rebus, si solum illud coniungeret. 946. B.
 - 18 In agente existencia est complementum virtutis actiuae. 995. A.
 - 19 Agens solum formam communicat, in qua sola est assimilatio, tamen producit proprietatem hypostaticam, & existentiam, ut complementum formae. ibid.
 - 20 Agentia naturalia sunt principalia ad producendas rerum existentias, sicut & essentias, & non solum instrumenta. 996. B. & seq. n. 2. & 11. 1006. B.
 - 21 Omne agens creatum dicitur instrumentum Dei, quia non est causa totius speciei, & quia est causa motus, seu mutationis. 997.

- 22 Agens creatum non est purum instrumentum disponens, vel eleuatum. 998. B.
- 23 Agens increatum non est determinatum ad producendam existentiam in vna sola specie; agentia creata, singula maxime; & ideo agens creatum dicitur determinare existentiam. 1004. B. 831. B.
- 24 Ab agentibus creatis nullo modo produci existentiam asserentes non coherentes aiunt ea concurrere actiue ad determinationem existentiae. Ibid.
- 25 Agens naturale media forma specifica, ut termino medio operationis producit existentiam. 1006. B.

ALLEGORIA.

- 1 Allegoria idem est ac longa metaphora. 1241. Pertinet ad sensum literalem. ibidem.
- 2 Allegoria facti, seu figura hinc est, quando res getta transfertur ad rem aliam gerendam significandam; allegoria sermonis, quando sermo, vel nomen transfertur ad rem aliam significandam. 1241. B.

ALLOGIANORVM

- 1 *Heresis.* 292. B.

AMICITIA.

- 1 In quo differat a charitate. 1379. B.

AMANS.

- 1 Est in re amata. 273. a.

RESAMATA.

- 1 Est in amante. Ibid. & 273. B. 274. B.
- 2 Rem amatam esse in amante verius dicitur secundum causam veritatis, quam e contra. 274. a. Vtriusque veritatis fundamentum est in amante. Ibid.

AMATVM.

- 1 Quomodo sit in amante. 274. B.

AMOR.

- 1 In creatis distinguitur a dilectione re ipsa. 120. A.
- 2 Amor apud plerosque est nomen actus, non termini. 120. B.
- 3 Quod amor in creatis per dilectionem procedat angelis est euidens non nobis. 25. a.
- 4 Amoris creati a dilectione distincti necessitas ad diuinum explicandum. 121. a.
- 5 Amor non est proprium nomen Spir. Sancti. 221. B.
- 6 Nominis, Amor, vera explicatio, tradita a D. Thoma, quod amor est res per dilectionem procedens. Ibid. Posset haec explicatio absque errore negari; item quod amor proprie sit quid personale. ibid.
- 7 Amor terminans in appetitu irrationali non ponitur, in dilectione beata ponitur. 250. a.
- 8 De amore, & dilectione diuina statuitur idem, quod de diuina intellectione, & Verbo. 250. B.
- 9 Amor per dilectionem procedens quid sit? 269. a.
- 10 Amor est terminus dilectionis, cuius proinde; cum sit simplex operatio, nullo modo amor est principium. 269. B.
- 11 Amoris explicatiue voces. Ibid. & 272.
- 12 Ad amorem ab appetibili, & ab amore in ipsum appetibile motus circularis. 270.
- 13 Amor est principium reale, & efficiens desiderij, hoc aliarum operationum. 270. B.
- 14 Amor quasi altera natura. idid.
- 15 Amor procedit praecipue, ut terminus necessarius dilectionis per quam producit. ibid.
- 16 Absque amore producto, sine absque actu secundo voluntas est perfecte ipsum diligibile in

V. Verbum.
Sp. Sanctus.

V. Verbum, Vo
luntas, Spiritus
Sanctus.

Processio, In-
tellectio.

Index Rerum:

- 17. Actus primo, cum diligit bonum proprium, & necessarium ipsius suppositi. 271. B. Alias non est perfecte ipsum bonum diligibile, nisi in actu secundo; siue cum amore producto. 271. a.
- 18. Amor procedit de dilectione libera; & odium de operatione libera per fugam. ibid. & 250. a. 252. b.
- 19. In amore obiectum sit perfecte diligibile, sicut in verbo perfecte intelligibile. 271. b.
- 20. Amor per dilectionem nostram non amatur, sed in amore res obiecta. ibid.
- 21. Amor est appetitus æquiuocè. 272. a.
- 22. Amor procedens est etiam in appetitu nostro sensitivo, in quo est libertas quædam participata. 272. b.
- 23. Amor trahit potentiam in obiectum, quatenus est principium aliarum operationum, quibus finem consequimur. 273. a.
- 24. Amor, qui est dilectionis terminus, in Deo non est essentialis. 299. b.
- 25. Amor personalis habet ratione essentia, quod rem amabilem præstet, ut ratio diligibilis. 310. b.
- 26. Amor diuinus etiam ut terminus dilectionis est Deus, & infinitus ex proprijs. 310. b. Item ex propria ratione est ipsum diligibile. 311. a. Perperam vocatur materialiter diuinus, vel similis ex subiecto. ibid.
- 27. Amoris diuini, ut est terminus dilectionis similitudo vniuoca non accidit quasi extranea eius processioni. ibid. V. Processio.
- 28. Amor non procedit per modum natiuitatis, Verbum maximè. 321. b. Cur non sic procedat. 322. a.
- 29. Amor licet non in creatis, saltem in Deo per dilectionem naturalem procedit. 322. a.
- 30. Amor non procedit per modum naturæ. 326. b. V. Voluntas.
- 31. Amor procedit similis voluntati, sed non per modum similitudinis. 328. b.
- 32. Amor etsi procederet à cognitione, ut ab efficiente non tamen, ut ab exemplari. ibid.
- 33. Amor etsi procederet à voluntate, & cognitione, non procederet, ut ab vno, seu per modum naturæ. 329. a.
- 34. Amor à Verbo, seu ab intellectione procedit ex parte finis præcogniti. 379. b.
- 35. Amor prout significat terminum operationis est nomen personale Sp. Sancti. 1379. a.
- 36. Amor, dilectio, charitas sunt veluti synonyma & propria Spiritus Sancti, quatenus significant operationis terminum. ibid.
- 37. Amor etiam ut significat operationem diuinam essentialem accommodatum est Spir. Scto. 1380. a. Significat etiam amorem notionalem. ibid.

ANALOGIA.

- 1. Quæ est in conceptu relationis, ut sic, est attributionis secundum intelligentiam tantum, & est etiam analogiæ proportionis. 566. a. Non est analogia attributionis qualis reperitur inter analogata per se mutuò definibilia. ibidem V. Relatio.
- 2. Analogorum diuisio in analogata attributionis, & proportionis. 1207. B.
- 3. Analogata secundum esse, seu inæqualitatis in hac diuisione non continentur. 1208. a.
- 4. Analogia inæqualitatis non reperitur in conceptu communi nominis: potest inuenire in nomine vniuoco. ibid.
- 5. Analogorum attributionis definitio, ac diuisio. ibid.

- 6. Analogata plurimum ad vnum, ut analogata sunt non rectè dicuntur nomine distincto, 1208. b.
- 7. Analogata proportionis deducuntur à proportionem duarum proportionum. 1209. a.
- 8. Analogata proportionis quænam sint. ibid.
- 9. Inter analogata creata attributionis, & proportionis quatuor differentia. 1209. b.
- 10. Analogata vtraque in eodem nomine simul aliquando reperitur, non tamen semper. 1210. a.
- 11. Analogata vtraque quando simul reperitur in eodem nomine, prior est analogata attributionis. 1210. b.
- 12. De analogis opinio Caietani infirmatur. 1210. b. 1211. a. 1212.
- 13. Analogata attributionis possunt conuenire in conceptu vno. 1211. b.
- 14. Analogata vtrique siue proportionis, siue attributionis commune est, quod sit in pluribus conceptibus, & in vno. 1211. 1212. b.
- 15. Analogum attributionis non significat suum principale significatum duntaxat, sed & alia. 1213. a.
- 16. Analogum attributionis non significat respectus, qui in attributione capiuntur, licet aliquis aliquando indicetur. 1213. b. 1218. a.
- 17. In analogatis minus principalibus, relatio ad principale analogatum indicatur in obliquo. 1214. a.
- 18. Analogata conceptus non est entis, sed relationis cuiusdam. 1217. b.
- 19. Analogata abstractio est, cum aliquid abstrahitur à rebus analogatis prout conueniunt in analogata sumpta materialiter pro ente, non formaliter pro relatione. 1227. a.
- 20. Analogata, seu habitudo non est formale definitum per definitionem entis. 1227. b. Est causa ut ratio communis entis possit abstrahi, & defini. ibid.
- 21. In analogis vnius conceptus eadem conueniunt, & eadem repugnant. 1235. a.
- 22. Analogata vnius conceptus aliquando vocantur vniuoca, & analogata plurimum conceptuum vocantur æquiuoca, ob vicinitatem. 1238.
- 23. Analogata dicitur similitudo imperfecta, seu proportionum, sed simpliciter deficit à vera similitudine vniuocorum, seu naturæ communis. 1251. a. 1255. b. 1222.
- 24. In analogis attributionis non inuenitur abstractio propria. 1253.
- 25. Analogata quædam proportionis ut principium, persona, &c. Dicuntur simpliciter de suis analogatis. 1211. a. 1256. a.
- 26. Omne analogum vnius conceptus etsi sit attributionis est simul proportionis. 1256. a. & 1211. b.
- 27. Analogata attributionis in diuinis, est singularis, siue alterius generis. 1256. b. 1257.
- 28. Analogata prima sunt, à quibus cætera nominantur. 1262. B.

ANGELI.

- 1. Coram Deo oculos obtegentes venerabundi. 17. b.
- 2. Angeli per suam cognitionem etiã non quidditativam euidenter in effectu cognoscunt Deum existere. 27. b.
- 3. Angelo primo non erat euidenter notum Deum loqui cum ipso in instanti suæ creationis. 46. b. Solum ex electione consensit mysterijs. ibid.
- 4. Quod Angelus in primo instanti creationis ab alio deciperetur, non fuit absolute impossibile. 47. b.
- 5. An

Amor, Verbi Accipere, Actio. Forma, Suppositum. Natura.

Vide Deus. Accidens, Ens, Substantia. Accipere. Persona

Index Rerum

- 5 Angelus est imago Dei. 49. B.
- 6 Angeli quo pacto, & quinam ingredientur corpora. 70. B.
- 7 Angeli intellectus est coniunctus cum illius substantia secundum esse intelligibile, & insuper secundum esse naturale. 256. a. 258. a. 295. B.
- 8 In angelo notitia quidditatiua sui non est abstractiua, sed intuitiua quidditatis simulq; existentia quidditati extranea, temporis, &c. 257. a.
- 9 In cognitione qua angelus Deum contempletur per suam substantiam hæc gerit vicem speciei imperfectæ. 257. B.
- 10 In angelis non datur generatio materialis ob eorum perfectionem non substantialis extramateriam ob eorum limitationem. 285. a. 287. a.
- 11 Angelus etsi eius natura prius producat, quam hypostasis, non est dicendus produci simpliciter de aliquo, id est de natura angelica. 522. a. Potest dici secundum quid, id est quoad hypostasim, productus de aliquo, id est de natura angelica producta. ibid.
- 12 Angelus potest dici esse de natura intellectuali, licet non producat de illa, & sic in alijs formis subsistentibus, sed non in accidentibus. 524. B.
- 13 Angelorum essentiam specificam, si Deus diuidere potest, ut multiplicetur in indiuiduis, ipsa indiuidua potest diuidere ut multiplicentur. 868. B.
- 14 In angelis si meditemur veram materiam, cum non esset corporea, per eam non fierent formæ indiuiduæ intra eandem speciem. 869. a. 1022. B. V. Forma.
- 15 Angeli superiores superant alios naturali cognitione, seu specifica. 873. a.
- 16 Angeli non transcenderunt ordinem, in quo sunt conditi, ut aliqui homines transcenderunt, quia Deus habuit rationem specierum. Ibid.
- 17 In angelis, si essent plura indiuidua sub vna specie, daretur specialis preuidentia circa speciem. Ibid.
- 18 Angeli plures non sunt plura indiuidua logica, seu contenta sub vna specie. 877. B. 873. B. Hoc maximè exagrat diuinam potentiam, dignitatem humanæ conditionis, & diuinam iustitiam. 873. B.
- 19 Angeli plures possunt dici plura indiuidua ob vnitates formales, quæ in singulis speciebus possunt dici indiuidua. 874. a.
- 20 Angelica forma suo modo ipsa infinitate sua est indiuidua, seu non habens singularia. ibid. & 874. B.
- 21 In angelis forma ipsa, quæ est principium speciei, est principium indiuiduationis, quæ in eis est impropria. 874. b.
- 22 In angelis natura eadem specificæ nullà addita differentia logica, est species subijcibilis, & res singularis. Ibid.
- 23 In angelis natura dicitur indiuidua, quatenus aduertimus rem conceptam conceptu communi esse hoc aliquid, & non esse aliud. Ibid.
- 24 De angelorum multiplicatione indiuiduali articuli Parisienses retractati sunt. 876. a. 879. a. V. Binarius.
- 25 Omnes angeli conueniunt in natura intellectuali, ut in genere. 877. a. 878. b. V. Imago.
- 26 Angelica natura specifica est species subijcibilis, non autem prædicabilis. 877. B. Non est in natura singulari, sicut Deus non est

- in hoc Deo. 878. a.
- 27 In angelis indiuiduum ad speciem non refertur, nec ad genus media specie. ibid. & 879. b.
- 28 Angeli natura est ad vnum singulare determinata, tamen quatenus singularitas non est de conceptu illius dicitur illi accidere. 878. b.
- 29 In angelo vnitas formalis ipsa est vnitas numerica. Ibid.
- 30 In angelis non differt re ipsa natura generica à natura differentia. 879. a. V. Genus.
- 31 In angelis differentia non est perfectior re ipsa, quam natura generica, sed solo modo concipiendi. Ibid.
- 32 Angelos qui creati sunt, potest Deus reuocatos ad nihilum iterum creare. 879. b.
- 33 In angelis natura specifica, nec cogitando potest effici communis pluribus, sed hoc non satis est, ut sit indiuiduum logicum. 880. a.
- 34 Angelus non operatur intra essentiam, neque intra terminum animæ, scilicet existentiam, sed solus Deus id habet. 1005. a.
- 35 Angeli non sunt definibiles à nobis secundum speciem, secundum genus maximè. 1270. a.

ANIMA.

- 1 Anima rationalis est formaliter rationalis, nõ tamen formaliter sentiua, sed est principium formale sentiendi. 144. a.
- 2 Anima rationalis in ea prioritate, qua est creata ante existentiam totius non habet reuertendum, nec peccatum. 507. a.
- 3 Anima si prius tempore creata infunderetur corpori non esset principium consubstantiale; vnde homo ille potius ex ea, quam de ea diceretur conditus. 528. b. 531. b.
- 4 In hac hypothese anima esset terminus formalis generationis, cuius terminus ad quem esset totum, & creationis denud existentis terminus ad quem esset materia. 531. b.
- 5 Animæ perfectorum animantium sunt in se ipsis indiuisibiles. 804. a. Sunt per compositum aliquo modo per accidens diuisibiles quantitatiue, non in se ipsis, sed ut diuisa parte compositi, anima ab ea diuidatur. ibid.
- 6 Animæ brutorum isto modo sunt ex origine, & natura sua diuisibiles. Anima rationalis est indiuisibilis, & extra corpus subsistens. ibid.
- 7 Anima eadem est terminus formalis creationis, & generationis diuerso modo. 532. B.
- 8 Anima rationalis in hypothese, quod creatur à Deo præsens materiæ nudæ, non potest illi se ipsam vnire. 813. b. 814. b. 840. b. Item nec in hypothese, quod creatur præsens materiæ dispositæ, sed necessaria esset noua actio substantialis Dei. 814. b. 845. b. Hæc actio ut consequens dispositiones esset naturalis, ex parte causæ efficientis esset supernaturalis. 814. a. Non esset resurrectio, quam expectamus. ibid.
- 9 Anima rationalis non est pura causa formalis. 818.
- 10 Anima rationalis prout est subsistens non habet materiam suæ indiuiduationis principium. 834. b. 836. a.
- 11 Anima rationalis prout informat corpus, in diuidatur à materia, & ab ea pendet secundum esse compositi. ibid. & 834. b. 899.
- 12 Animam rationalem sic indiuiduari, & pendere à materia, est causalitatem animæ, scilicet informationem, & effectum eius pendere à materia. Ibid.

V. Accidens, Angelus, Corpus, Existentia, Forma, Essentia.

Index Rerum

- 13 Anima rationalis individuatur à materia signata, ut à principio reali proprio, & adæquato finali. 827. a. 835. a. 836. a.
- 14 Anima rationalis causalitas quæ est vna adæquata sicut & effectus formalis, naturaliter pendet ab hac materia signata. 835. a.
- 15 Anima appetit materiam non ut finem propriè, sed ut medium ad finem, scilicet ad esse compositi, ad suas potencias sensibiles, & operationes. 835.
- 16 Anima debitum est suo modo hoc temperamentum, & est cum materia signata connexum consequentia naturali. 835. b.
- 17 Ab anima rationali per hypostaticam proprietatem materia habet unitatem hypostasis ultimam; compositum à materia unitatem individuam naturæ. 827. a.
- 18 Ad animæ hypostasis, & unitatem imperfectam materia trahitur; est tamen primum principium perfectæ hypostasis, & unitatis. 827. b.
- 19 Anima rationalis à materia in adgeneratione addita pendet secundum informationem, non autem secundum suum esse etiam in genere causæ finalis. 838. a.
- 20 Anima rationalis individuatio secundum suum esse reuocatur ad solam materiam generationis, ut ad causam finalem. ibid. & 846. a.
- 21 Anima per se ipsam est individua, hoc est non per materiam in genere causæ materialis. 846. a. 868. a.
- 22 Anima Petri separata, est suppositum; licet imperfectum. 917. a. In ipso corpore est quoquo modo suppositum. Ibid.
- 23 Anima rationalis separata subsistit, & existit, & est persona imperfecta. 933. b. Prius natura subsistit, quam informet materiam. Ibid.
- 24 Anima in quantum pars secundum informationem pendet à corpore, & secundum esse, & operationem à supposito. 934. b. 938. a.
- 25 Anima separata per se simpliciter subsistit, per se existit, & terminatur hypostatica proprietate, estque persona imperfecta. 933. b. 935. a. & seq. & 939. a. Non est simpliciter hypostasis. 938. b.
- 26 Anima prius natura subsistit, & est suppositum imperfectum; quam uniat corpori. 933. a. 933. b. 986. b.
- 27 Anima intra corpus non est simpliciter subsistens, nec suppositum etiam imperfectum, sed solum in potentia. 935. b. 938. a.
- 28 Anima separata non trahit corpus ad suum suppositum imperfectum. Ibid.
- 29 Anima separata acquirit terminum novum negativè, & quoad essentiam, & quoad hypostasis, utriusque scilicet unione ad corpus sublatam. 938. b. 943. b.
- 30 In anima separata diuisio quoad modum subsistendi in antecedentia naturæ, cum sit per terminum negativum, non repugnat cum conjunctione in eodem instanti temporis. 937. a.
- 31 Anima Christi prius natura assumpta est, quam unia materia. 937. a. V. Materia.
- 32 Anima secundum esse corporeum materiæ prius unia est; quam assumpta, posterius vero secundum esse vegetabile, & sensibile. 937. 933. b.
- 33 Anima coniuncta corpori habet existentiam per se, subsistentiam modum intrinsecum, & proprietatem hypostaticam. 937. b.
- 34 Anima rationalis componit, & informat non

- ut existens, sed ut simplex forma, prout verò præexistit, suam existentiam communicat corpori. 979. a. 988. b. 991. a.
- 35 Anima rationalis prius est assumpta à Verbo, quam haberet vlla accidentia. 984. b. Id petit congruus ordo naturæ, non tamen est necessarium de potentia absoluta. Ibid.
- 36 In anima esse rationale sola ratione distinguitur ab illa, in homine est res distincta ab anima, siquidem est effectus formalis illius. 1024. b.
- 37 Ab anima eadem, ut à causa formali, plures gradus suo ordine deriuantur ad vnam existentiam conuenientes. 1026. b. 1031.
- 38 In anima gradus essentialis non sunt formaliter, sed quasi in virtute. 1027. a. 1030. b. 1031. b.
- 39 Anima plures in eadem hypostasi esse non possunt. 1031. a.
- 40 Anima separata non est individua substantia seu non omnino incommunicabilis. 1101. a. Secundum aliquid, scilicet prout est subsistens incompletum est incommunicabilis. ibid.
- 41 Animi nostri finis operatio, atque adeo vita. 230. a.

ANTICHRISTVS

- 1 Simpliciter dicitur ens abstractione formali non considerando quod est in potentia, non tamen simpliciter dicitur verum aut bonum, sed tantum secundum quid. 604. a.

APPARITIONES

- 1 Diuinarum personarum, seu visiones sæpe ante Christi aduentum factæ sunt per angelos. 1417. b. 1418. a.
- 2 Apparitiones diuinarum personarum ipsis attribuebantur, quarum nomine angeli apparebant. 1418. a.
- 3 Apparuisse Patrem nunquam ante Christi aduentum, probabile est; sed bene Filium, & Spiritum Sanctum. ibid.
- 4 Apparitiones personarum ante Christi aduentum non vocantur missiones. 1418. b.
- 5 Apparere, seu videri in loco solum esse manifestare se ibi; mitti est venire de nouo, seu ad aliquid denuò peragendum. ibid. & 1420. a.
- 6 Ad apparitionem requiritur forma sensibilis sensu externo quolibet, & ut hæc forma ipsam personam apparentem declaret. 1420.

APPETITVS

- 1 Appetitus primi circa primum appetibile esse ratio est necessaria; & ratio totius libertatis consequentis. 486. a.
- 2 Ex appetitu naturali finis ad quem voluntas est determinata, libera manet ad eligenda media. 489. b.
- 3 In appetitu nostro ratio formalis appetendi non ens, est ens & bonum. 613. b.

APTITVDO

- 1 Apretudo naturæ communis non est modus realis, & extraneus. 756. b.
- 2 Apretudo si est realis, & modus entis, non potest effici, ut existat per operationem intellectualem. 757. a.
- 3 Apretudinis quæ est in natura communis actus, scilicet esse in pluribus, ac proinde ipsa aptitudo non est realis, nec vnius naturæ. 755. b. 773. b.

ARGVMENTA

- 1 Argumeta tanti facere non debemus ut eorum difficultatem à Doctoribus Ecclesie dissidendum sit. 446. b. 1166. a.

1 Aristo

V. Anima
Angela
Cor
Sapientia
Forma
Sapientia

Vide Deum
Accidentia
Substantia
Accidentia
Personæ

V. Dei
Sapientia
Sapientia

Index Rerum.

ARISTOT. 1 Aristoteles cur libros suos Metaphysicos inter Auscultatorios recensuit. 2. 2.

ARITHMETICA.

1 Arithmetica materia est vera quantitas realis discreta. 194. 2.

1 **ARRHA.** V. Spiritus Sanctus.

ASSUMPTVM.

1 V. Anima. Humanitas. Natura.

ATTRIBUTVM.

V. Continētia.
Deitas. Distin-
ctio. Enuncia-
tio. Infinitas.
Sapientia.

1 **Attributum** nomen antiquum inter scholasticos. 124. b. Significat ex vi impositionis omnem perfectionem, quæ est formaliter in Deo. ibid.

2 **Attributorum** nomine non continentur perfectiones simpliciter quæ pertinent ab substantiam Dei. 125. 2.

3 **Attributa** quamuis sint substantiæ, à nobis intelliguntur quasi affectiones, & quasi rei existentis ornamenta. ibid.

4 **Attributi** definitio à Richardo tradita approbatur. ibid.

5 **Attributum & perfectio** simpliciter non sunt synonyma. 125. b.

6 **Attributum** quid significet formaliter, quid de connotato. ibid. & 136. a.

7 **Inter attributa** recensenda etiam ea, quæ per fidem de Deo cognoscimus. ibid.

8 **Attributis esse diuinum** non est annumerandū. ibid.

9 **Inter attributa** qua acceptione computetur vitia, quæ non. 126. 2.

10 **Attributa diuina** realiter distingui hæresis Gualteri, & Beegkij. 127. 2.

11 **De attributorum distinctione** plura loca Scoti variè & incerte loquentis, expenduntur. 127. 1106. b.

12 **Inter attributa** Scotus ubi negat distinctionē formalem & simul concedit non identitatem formalem secum pugnat. ibid.

13 **Attributa** sunt in Deo formaliter. 128. a.

14 **Attributa** non distingui distinctione formali quæ re ipsa insit est evidens ratione naturali. 128. 131.

15 **Attributa** non distinguuntur ab essentia eadē ratione, quæ existētia non distinguitur. 129. a.

16 **Inter attributa, & essentiam** distinctionis formalis actualis ex natura rei, simulque summæ vnitatis, & identitatis realis assertores secum pugnant. 130. a.

17 **Attributa** non distinguuntur formaliter ex natura rei, distinguuntur tamen rationibus formalibus. 130. b.

18 **Attributorum distinctionem** re ipsa asserere est suspectum in fide. 132.

19 **Attributum vnum ab alio** in hæc, Deus intelligit per voluntatem, & non per intellectum; remouetur per negationem, quæ est in sola mente, seu in signo, id est in propositione. 133. b. 745. 2. Ea negatione verè significatur diuersa ratio concepta. ibid.

20 **Attributorum distinctio** si ne ex natura rei, an rationis, nihil refert ad veritatem eiusmodi propositionis. 134. 2.

21 **Attributi vnius ratio** non est ratio alterius ante omnē considerationem intellectus. 134. b.

22 **Cauendum** ab hac ambigua, **Attributa** intrinsecè sunt plura fundamentaliter tamen. ibid.

23 **Ratio, qua attributa plura in essentia omnino vna** intelligimus, explicatur. 135.

24 **Attributorū numerus** non est infinitus. 138. a.

25 **Attributa ordine quodam cōsequuntur.** ibid. 1196. Ducuntur à gradibus rerum. 138. a.

26 **Attributa 12.** S. August. numerat, sed plura sunt. 138. a.

27 **Attributa non distinguuntur** sola ratione cōcipiente, seu non sunt synonyma. 138. B. Distinguantur ratione concepta, distinctione quæ fit in solo intellectu. 139. B.

28 **Inter attributorum præcisionem** per intellectum, & abstractionem naturæ genericæ à differentia specifica duplex discrimin. 140. A.

29 **Attributorum distinctio** est distinctio formalis eminenter, non verò formalis ex natura rei. 140. B. Minus rectè dicitur formalis virtualis. 141. Aptè dici posset actualis eminenter. ibid.

30 **In attributis non est distinctio modalis** etiam eminenter. 141. B.

31 **Attributorum definitiones** sunt potiùs nominum interpretationes, quàm veræ rei definitiones. 147. A.

32 **Attributi vnius definitio** potest negari de alio vnde in Deo intellectus est voluntas, non tamen est facultas appetens. 147. B.

33 **Attributorum multitudo** non est multitudo realis, seu rerum, neque multitudo intentionū logicarum, sed obiectorum pluribus conceptibus cognitorum, atque denominationum. 149. A. V. Deus, Sapientia.

34 **Attributa in essentia diuina continentur** non in potentia, sed actu nec vt in toto vniuersali, sed vt in toto definibili. 153. B. V. Essentia.

35 **De attributis Scoti sententia**, ea non claudi in ratione formali essentiæ, impugnatur. 154. A.

36 **Ab attributis cum essentiam** distinguimus, adhuc Deus, vt Deus est formaliter, & essentialiter sapiens. 156. A. V. Deitas.

37 **Attributum vnum non est de conceptu** alterius etiam confuso. 157. B. 1191. B.

38 **In attributi vnius etiam vt infiniti** definitione propria non continentur alia attributa. 158. a.

39 **Attributum quoduis, v. g. sapientia,** per se formaliter est infinitum. ibid.

40 **Vt attributum vnum includat in suo conceptu** aliud media essentia, nullus est ordo cognitionis. 160. A.

41 **Attributorum infinitates multe** antecedunt existentiam, si consideretur vt actus vltimus; si absolutè, vt est ipsa essentia, infinitas, vt potè negatio, consequitur ens. ibid.

42 **Attributum vnum non potest dici proprie** esse in alio. 162. A.

43 **Attributa hæc, memoria, intellectus, & volūtas,** sunt in se inuicem, quatenus sibi inuicem sunt obiecta. ibid.

44 **Si id solum, quod vnius attributi, v. c. sapien-
tia,** nomine significatur, Deus esset, esset imper-
fectus. seu deesset illi aliæ perfectiones. 163. A.

45 **Attributa late dicta cognosci non possunt** nō cognitis creaturis. ibid.

46 **Ex attributis pressè ea quæ respiciunt crea-
turas non possunt intelligi,** non cognitis crea-
turis. 163. B.

47 **Attributorum cognitio** non pendet in repræ-
sentando ipsa à cognitione perfectionum crea-
tarum similium. 164. A.

48 **Attributorum secundum se cognitio** non pen-
det etiam causaliter à creatura, sed solum qua-
tenus intellectus noster pendet à phantasmate,
164. b.

Index Rerum.

- 49 In attributis distinctio rationis non necessaria petitur à rebus creatis. Ibid.
- 50 Attributi diuini conceptus licet sit deductus à perfectione creata ab eaque etiam vnus procedat, potest solam diuinam perfectionem representare. Ibid.
- 51 Attributorum distinctio realis, qua censura improbat. 126.b. 204. a.
- V. Distinctio. Enunciationes.
- 52 In diuina essentia est attributum, quod sit, vt species intelligibilis impressa, reiectis imperfectionibus. 295.b.
- 53 Attributum in Deo nullum est, quod sit, vt Verbum quoad rationem medij inter intellectum, & rem intellectam. 295.b. 296.a.
- 54 Inter attributa an sit, diuinam essentiam esse per se primò diligibilem ex parte obiecti, & an sit attributum, quod nomine primæ bonitatis indicatur. 299. b.
- 55 Attributis annumeranda est ex coniunctione essentia diuinæ cum voluntate ipsius voluntatis propensio naturalis ad essentiam intelligendam, quæ æquiparatur speciei impressæ in intellectu. 303. b.
- 56 An sit attributum, quod nomine primæ veritatis indicatur in essentia diuina, quod ipsa sit vt Verbum, quatenus hoc est forma intelligibilis representans res, & intellectioni obiectis, vt terminus illi occurrens. 296. b. 297.a.
- 57 Attributa dum distinguimus, non attributiones rationis, sed Deitatem ipsam distinguimus. 740. a.
- 58 Attributum, seu ratio formalis iustitiæ, v.g. est re ipsa iustitia sub conceptu tamen iustitiæ definito. 740.b.
- 59 Attributorum nomina positiua si attendantur res significatz dicuntur de Deo propriè & formaliter, 1246.a. Hæc nomina, sapiens, iustus, sic de Deo dicuntur propriè vt contrarium sit error in fide. 1246. b.
- 60 Attributorum nomina positiua, quamuis propriè significant res diuinas, hoc est sine metaphora, tamen non significant illas per similitudinem propriam. 1247. a.
- 61 Attributorum nomina simpliciter & propriè significant res diuinas. 1247. b.
- 62 Attributa formaliter sunt in Deo. 1249. b.
- 63 Attributorum nomina prius dicuntur de Deo quam de rebus creatis. 1257. b. & seq.

AVTOTHEANA.

- 1 Autotheana hæresis confutatur. 278. In ea Calvinus. 278. a.
- 2 Autotheos filius non est dicendus, nisi cum explicatione. Ibid.
- 3 Pater rectè autotheos dici potest. 278. b.

B.

BEATI.

- 1 Beatorum conceptus de diuina natura plures sunt. 1275. a. V: Deus.
- 2 Beati verè intuebuntur id quod hoc nomen Deus, vsu proprio nominis non declarat. 1275. b. V. Cognitio. Distinctio.
- 3 Beati vident essentiam diuinam per ipsam essentiam, non verò in Verbo cognito quasi in medio intelligibili ab ea distinctio. 858. a. V. Actio.

BENEFICIVM.

- 1 Beneficium Deitatem appellare non licet. 8. b.
- 1 D. Bernardus, V. Rhemensis Concilium.

BINARIVS.

- 1 Binarius in angelis significatur, & concipitur ad modum simplicis formæ, seu mensuræ talis. 195
- 2 In binario quanto inuenitur forma significata per nomen, in binario angelorum non sic, sed per modum vnius significantur multa. 570. b.
- 3 Binarius est nomen æquiuocum, vel analogum duorum conceptuum. 570. b.

- 1 Bonitas. V. Attributum.

BONVM.

- 1 Bonum non addit enti aliquid absolutum, nec aliquid absolute, & relatiuo commune, nec relationem realem. 594. a.
- 2 Bonum addi enti relationem, aut rationis, aut saltem abstractam à reali, & rationis. Ibid.
- 3 Boni relatio non est omnino eadem, quæ est perfecti. Ibid.
- 4 Nec boni relatio, nec perfecti est relatio totius seu integri ad partes. 595. a.
- 5 Si boni relatio est relatio totius, hæc relatio conuenit essentia, & non respicit essentiam, sed partes. 595. b.
- 6 Bonum vt & aliz passionis entis non conuertitur cum ente denominatione ab aliquo reali addito, sed conuertitur per identitatem cum ente. 596. a.
- 7 Bonum formaliter est vna conuenientia, eaq; omni enti communis, non hæc vel illa indeterminata. 596. b. Item non est causa, aut effectus boni. Ibid.
- 8 Bonum formaliter addit enti relationem ad voluntatem. Ibid.
- 9 Boni relatio est prior relatione appetibilis, hæc relatione finis; quare ab vtraque distinguitur. 597.
- 10 Bonum est, quod est diuinæ voluntati conforme, siue per identitatem, siue vt mensurabile prima bonitate. 598. a. 599. a. 603. a.
- 11 In bono, & vero plura similia, & plura dissimilia. Ibid. & 599. b.
- 12 Boni relatio occulta, & an nomina nuncupatur nomine alieno; & comunissimo mensurabilis. 598. a.
- 13 Bonum est passio entis. 598. b.
- 14 Bonum est in rebus, de creatis intellige, quia perficit secundum esse naturale; verum in intellectu, quia perficit secundum esse intelligibile. 599. b. 600. b.
- 15 In bonum & verum appetens & intelligens diuersimodè ordinantur per potentias, quod etiam ad potentiarum differentiam pertinet, 600. & 601. a.
- 16 Bonum in voluntate ante operationem suam non est etiam secundum esse diligibile, sed est in rebus secundum esse naturale mouens finaliter: & ante operationem verum est in intellectu secundum esse intelligibile per speciem impressam. 601. b.
- 17 Bonum præcipuè dicitur de conformitate rei cum voluntate, verum præcipuè de confirmate intellectus cum re. Ibid.
- 18 Bonum indicat esse intentionale, & præcipue esse naturale, quod est ratio appetendi; verum duntaxat indicat esse intentionale. 602. a.
- 19 Bonum est ens in quantum existens, verum est ens præcisè. Ibid.
- 20 Bonum absolute pro ratione boni est obiectum intellectus, Bonum alteri, hoc est coniuuctum cum ipso appetente est obiectum voluntatis. 602. b.

V. Materia. Per se. V. Mater. Per se. V. Mater. Per se. V. Mater. Per se.

V. C.

V. C.

V. Actio. Age. cipium. tas. Anima. Causali.

Index Rerum:

- 21 In hac, Solus Deus est bonus per essentiam, duplex sensus, per essentiam, ex parte prædicati. 603. b. V. Deus.
- 22 Tres modi quibus solus Deus est bonus per essentiam. ibid.
- 23 Bonæ per essentiam creaturæ non sunt in vilo sensu, nisi secundum quid. 605. a. V. Essentia.
- 24 Bonum duplex, bonum absolutè, & bonum relatiuè. 610. a. V. Materia, Forma.
- 25 Bonum absolutè, & in se ipso, seu per informationem, est illud, cui bonum optatur: Bonum relatiuè est id quod alteri optatur. ibid.
- 26 Bonum perfectò superaddit relationem ad appetitum. 610. b.
- 27 Bonum & perfectum simpliciter enti simpliciter, seu substantiæ addit etiã accidentia. ibid.
- 28 Bonum formaliter non dicitur; nisi id, quod est in re ipsa. 611. a.
- 29 Bonum rei non est extra rem, nisi solùm casualiter. ibid.
- 30 Boni nomine audito, non verò entis, voluntas excitatur propter significationem boni, vt est voluntatis obiectum in actu exercito, ab intellectu animaduersam, & cum voluntate collatã. 614. b.
- 31 Bonum in recto significat quid commune absolute, & relatiuò, & in obliquo relationem. 614. b. 615. b. Sic perfectum.
- 32 Bonum, vt perfectum est relatum secundum dici, seu nomine tenus ad subiectum; vt bonum, respicit voluntatem 615. a.
- 33 Boni transcendentis ratio propriè non est conuenientia honesti cum ratione, & delectabilis cum sensu, sed est ipsum obiectum voluntatis. ibid.
- 34 Bonum in potentia, & in actu, sicut finis in intentione, & executione. 615. b.
- 35 Bona actu res non est, dum non expetitur saltem à Deo. ibid.

C.

CADAVER.

V. Calor.

- 1 Cadaveris forma quod suapte natura afferat secum qualitates similes ijs, quæ erant in carne viuentis difficile est credita. 801. a.
- 2 In caduere permanere calorem conseruatum ab spiritibus vitalibus calidissimis non est incredibile. 800. b.

CALOR.

V. Cadauer.

- 1 Calor in aqua simpliciter imperfectio. 605. b. 612. a.
- 2 Calor vt octo via interitus, & in tempore præcedente inuenitur, in aere, de quo fit ignis, & sic de alijs dispositionibus. 800.
- 3 Calor vt octo est proprietas ignis, id est eo gradu non inuenitur in alio, intellige in instanti signato, & via ortus. ibid.

CAUSA.

V. Accidēs, Actio, Agens, Principium, Prioritas, Anima, Forma, Causalitas.

- 1 Causa est minus communis quàm principium etiam in creatis absolutè loquendo. 338. b. 340.
- 2 Causæ, & effectus conditiones. 338. & 339.
- 3 Omnis causa vel habet esse distinctum ab effectu, vel diuerso modo participatum. 339. a.
- 4 Causæ definitiones. 339. b.
- 5 In causa efficiente ad causandum, quia communicat esse suum, quod habet, necessaria est existentia. 507. a.
- 6 In causa materiali, & formali ad causandum non requiritur earum existentia, sed productio

- duntaxat extra causas. ibid. 510. a. 977. a. 988. b. 991. a. V. Anima.
- 7 Causa efficiens vt sic non est posterior suo effectui. ibid. 993. b.
- 8 Causa propriè dicta existit simul cum effectu, id est in eodem instanti. 798. b.
- 9 Causa impropriè dicta, quæ est ipse motus, factis, vt sit simul cum effectu, id est in eodem tempore, ita vt inter effectum, & motum nullum tempus sit interiectum. ibid. V. Dispositio.
- 10 Causa materialis formæ non est necesse vt sit subiectum ea informatum. 803.
- 11 Causa materialis recipit esse non simpliciter, sed esse hoc istius speciei, formalis dat esse solum per hoc, quod facit capax existendi. 988. b. 1005. V. Forma.
- 12 A causa eadem etiam formali deriuari possunt plures effectus suo ordine. 1031. b. V. Anima.
- 13 Causa nomen, prout significat quatuor genera causarum, potius analogum, quàm vniuocum. 1254. V. Nomen.

CAUSALITAS.

- 1 Causalitas materiæ non est quid sola ratione ab ea distinctum, nec sola relatio ei adiecta. 840. b. Non est actio vt pendens à materia, & vnio succedens. 805. a. V. Materia, Receptio, Actio, Anima.
- 2 Causalitas materiæ est modus realis additus materiæ alius, vel alius prout hæc, vel illa forma in ea recipitur, qui modus est recipere actum, seu actualis receptio materialis. 805. b.
- 3 Causalitate hac media recipitur, & pendet à materia actio generantis, & quidquid in materia est, quod non sit ipsa receptio, seu dependentia materialis. 805. b. 806. a. 807. b.
- 4 Causalitas materialis non est actus quasi informans, sed est potètia in actu exercito 807. b.
- 5 Causalitas materialis non oritur effectiue à vi, aut energia effectiua materiæ indita, quæ nulla est. 806. A generante siue agente oritur in materia prima, & secunda. 806. b. & 852. a.
- 6 Causalitas, qua materia secunda scilicet substantia completa cum accidentibus coniugitur, si non est modus substantialis, saltem non est actus inherens, & similis est causalitas materiæ primæ. 808. a.
- 7 Causalitas, qua materia sustentat accidentia non est eadem, qua compositum accidentia, nec eadem qua materia recipit formam. 808. b.
- 8 Causalitas materialis aliquo modo eadem est ad formam, & ad compositum. 809. b.
- 9 Causalitas formalis non est vnio partium. 811. a. 812.
- 10 Causalitas cum sit ipsa ratio causandi non potest esse eadem in diuersis generibus cause. 811. a.
- 11 Causalitas materialis producta est ante formam: vnde non est eadem cum illa. ibid.
- 12 Causalitas formalis est veluti actus secundus, & operatio formæ. 812. a.
- 13 Causalitas formalis non est esse indiuisum ex forma, & materia compositum, cum hic sit effectus formæ. 812.
- 14 Causalitas formalis est modus realis formæ consequens illam. 816. B.
- 15 Causalitas hæc materialis, sicut & hæc actio, indiuiduatur per materiam, siue primam, siue secundam. 852. A.

Index Rerum.

COELVM.

- 1 Cœlum productum est simpliciter de nihilo, secundum quid de materia producta. 522. A.

CENSURA.

- 1 A censura abstinere Auctor in referendis recensionibus ob rationes notandas. 1161. Vide Spirator, Attributum.

CHRISTVS.

- 1 Christus non desijt esse in triduo, licet desierit esse homo. 905.
2 In Christo fuit electio obediendi præcepto moriendi pro nobis, quæ potuit non esse in sensu diuino, si præceptum non esset. 401.
3 In Christo natura humana ad propriam personalitatem habet solam propensionem habitualem in genere causæ materialis, quæ non sufficit ad violentiam. 899. A. 922. B. & seq.
4 Christi actio cum omni modo reali actionis est à tota Trinitate, cum modo actiui principij est à supposito humanitatis. 905.
5 Christus quantum sit Deus, & homo, non tamè est aliud & aliud. 1309. A.
6 De Christo non prædicantur contradictoria, bene quidem contraria vt mortalis, & immortalis. 1348. A.

CIRCUMINSESSIO.

- 1 Circuminseccio, seu vnitas, & immanentia qua personæ diuinæ sunt in alterutris per essentiam explicatur. 1239. & seq.
2 Circuminseccionis, seu immanentix plures modi. Ibid. V. Deitas, Pater, Persona.
3 Circuminseccionis, seu immanentix modus assignatus à Scoto improbat. 1295. A.

COGNITIO.

- 1 Cognitio naturalis euidens quæ scientiam parit, fidem euacuat. 25. A.
2 Cognitionem rerum quæ sunt supra naturam demones à nobis accipiunt. 25. B.
3 Cognitionem Trinitatis euidens potest Deus sola euidenti attestatone infundere citra visionem suæ essentix. 36. B.
4 Cognitio euidens in attestante non facit beatum. 38. B. Non permittit fidei assensum obscurum. 39.
5 Eam nullus purus viator habuit de B. Virgine secus dicendum. 42. 43. V. Maria Virgo.
6 Cognitio nostra licet sit ens perfectius quàm leo cognitus, tamen deficit ab ente quatenus est duntaxat loco leonis. 638. A.
7 Cognitionis diuinæ triplex via. 122. A. 1246. A. 1245. A. Quinque alix viz. 1245. B.
8 Cognitio præstantior est absque medio si absque medio res possit cognosci. 266. B.
9 Cognitio abstractiua potest esse tam perfecta vt intuitiua, sicut in angelis patet. Ibid.
10 Cognitio intuitiua est rei præsentis formaliter vt præsens est. 406. B.
11 Cognitio personarum & creaturarum in Deo scil. nostro modo intelligendi esset secunda, prima cognitio esset inadæquata suæ speciei, scil. essentix diuinæ. 464. B. Ipsa species diuina esset similitudo creaturarum, si ab illa vt est similitudo essentix non procederet creaturarum cognitio. Ibid.
12 Cognitio creaturarum in Deo naturalis necessariò coniungitur cum comprehensione essentix, non sic earum visio. 471.

COMMVNICARE.

- 1 Communicare se ad extra non est perfectio Dei necessaria, ad intra maximè. 288. b.

- 2 Communicatur natura diuina per hoc ipsum, quia persona producitur in natura eadem. 531. a.

COMMVNICATIO.

- 1 Communicatio idiomatum fit nominibus concretis, quæ indicant subsistentiam. 941. b.

COMMUNE.

- 1 Commune significat relationem rationis etæ in Deo. 770. b.
2 Communia vt genus, vel materia, per se nullo modo constituunt; addita differentia, vel forma constituunt secundum quid. 1139. a.
3 Communia prius constituunt, quàm propria. 1139. b.

COMMVNITAS.

- 1 Communitas naturæ diuinæ est relatio rationis ad personas. 110. b.
2 Communitas realis in solo Deo reperitur. 207. b. 747. a.

COMPOSITIO.

- 1 Compositio realis omnis est ex quibus, nulla cum quibus tantum. 897. b.
2 Compositionem affert ordo dependentiæ, ordo originis potius distinguit quàm coniungat, seu componat. 112. b.
3 Omnis compositio etiam rationis constat potentia passiuâ vel quasi-potentia passiuâ, & actu. 1107.
4 In compositione reali, partium in toto continentia est potentia passiuâ improprie. 1108. b.

COMPOSITVM.

- 1 Compositum vnum quid dicatur. 211. b.
2 Compositum antecedit existentiam, quia non fit suppositum per illam. 989. a.
3 Compositum est ex pluribus rebus simul positum conflatum siue sint actus, & potentia; siue non sint vt natura, & proprietates, vel partes integrantes. 1106. V. Constitutum. Persona.
4 Compositum est ens quasi perfectum ex pluribus quorum singula non sunt perfecta. 1107. a.

COMPREHENSIO.

- 1 Comprehensio. V. Verbum.

CONCEPTVS.

- 1 Conceptus vnus potest esse plurium per modum vnius, scilicet vnius rei in recto, & aliorum in obliquo. 1223. a. V. Ens.
2 Conceptus vnus absolute & in recto non representat plura simul cum disunctione, aut sine illa. 1223. b.
3 Conceptus idem instituentis nomen non est communis apud omnes. 1272. b.

CONCILIVM.

- 1 Concilium Syrmiense, licet illegitimum antiquitatem ostendit. 62. b.
2 Concilia priora non sunt diminuta, tamen sequentibus declarantur. 386. a.
3 Concilia non possunt explicari ad libitum hominum. 1123. b.

CONCRETVM.

- 1 Concretum. V. Nomen.

CONDITIONES.

- 1 Conditiones relationis realis. 556. b. 557. Ad relationem realem non requiritur vt sit inter substantias, est tamen in substantijs, & inter substantias. 557. a. 559. a. 561. b. Requiritur vt sit inter extrema & fundamenta distincta distinctione reali absolute & simpliciter. 557. b. 561. b. 680. b. 681. b. 682. b.

Item

V. Materia, Forma.

V. Anima, Apparitio, Humanitas. Imago.

V. Angelus, Trinitas. Distinctio.

V. Gradus. Persona, Causas.

V. Anima, Materia.

V. Attributum. Deus, Essentia. Nomen. Persona.

V. Rhemense.

V. Vnitas, Relatio. Exemplatio.

Actio, Deus.

Index Rerum.

- Item requiritur vt sint eiusdem realis ordinis relata cum correlatiuis. 557.b. 674.b. 675.a.
- 2 Condicio fundandi relationem potest esse negatio. 561.a. 557.a. Potest esse in vno solo relatorum. Ibid.
 - 3 Condicio fundandi relationem præcipua est, vt extet aliud ad quod est relatio etiam si longissime distet. 627. a.
 - 4 Condicio fundandi relationem debet esse in rerum natura. Ibid.

CONSEQUENTIA.

- 1 Consequentia à specificante ad simplicem non est formalis. 363. Quomodo fiat formalis. Ibid.
- 2 Consequentia à reduplicante ad simplicem nõ est formalis quocunque antecedentis termino assumpto in consequente. Ibid.
- 3 Consequentia nulla à sola negatione. 387. a.
- 4 Consequentia naturalis, seu per prædicatum est bona simpliciter extranea, seu per subiectũ, non simpliciter, sed solum ex parte. 421.a. 872. b. V. Sp. Sanctus. Corpus.
- 5 Per consequentiam naturalem possunt ex duobus prædicatis consequi contradicentes simpliciter, ex vno minime. 421.b. 430.b. 433.a.
- 6 Consequentia nulla est finito, & infinito prædicato commutato, si extraneat aliqua particula. 772. b.
- 7 Consequentia ab identica ad formalem est inuvalida. 1335. b.
- 8 Consequentia à coniuncta ad diuisam bona est, quando vtraque pars prædicati coniuncti per se seorsim conuenit subiecto. 1340. b.
- 9 Consequentia à negatione copulatiua, qua sequitur affirmatio alterius partis disiunctiua, bona est: non qua sequitur affirmatio vnius partis determinatè. 1349. a.
- 10 Consequentia dialecticæ non sunt parui pendendæ à Theologo, sed sacre doctrinæ aptandæ. 1361. a.
- 11 Consequentiam rectam non omnis forma arguendi in qua extrema coniunguntur cum 3. efficit ob variationem suppositionis in vsu nominum, & fallacias. 1367. a.
- 12 Consequentia à negatione ad affirmationem, aut contra, variatis prædicatis finitis, & infinitis, valet in diuinis. 1370. b. 1371.
- 13 Consequentia non valet à non restricto ad restrictum affirmando. Item nec à restricto ad non restrictum negando. 1373.

CONSERVATIO.

- 1 Conseruatio æquiualeat creationi, quia est productio totius. 995. b. Discrimen inter vtramque. Ibid. V. Creatio. Existencia. Agens.

CONSTITVERE.

- 1 Et constitutum quid sit. 1106.b. 1137. a. 1150. b. V. Differentia. Ens. Communia.
- 2 Constituta persona diuina dicitur sola ratione, quasi composita solo mentis instituto. 1106.b. 1107.a. V. Persona. Compositum.
- 3 Constitutum & constituens in diuinis, sicut attributum, significat relationem rationis, supponit pro re diuina. 1109. a.

CONSTITVTIO.

- 1 Constitutio etiam rationis non potest intelligi, nisi prius intelligantur constituentia, non vt cause, sed vt veræ rationes formales quasi formæ & principia formalia. 1170.b. 1172. 1173.a.

CONTINENTIA.

- 1 Continentia rerum in Deo explicatur. 141.b.
- 2 Continentia formalis eminenter non est attributum. 142. a.
- 3 Continentia solum eminentialis non est attributum additum omnipotentia, aut essentia, etiam nostro modo intelligendi. 142. b.

CONTINGENTIA.

- 1 Contingentia rerum. V. Existencia.
- ## CONTRADICENTES.
- 1 Contradicentes proprie dictæ in creatis requirunt distinctionem in re. 148.a. 881.b. 883.b. In diuinis sufficit rationum formalium distinctio per intellectũ. ibid. & 139.b. 151.a. 1114.b.
 - 2 Contradicentes proprie dictæ in distinctione rationis concipientis dantur ratione fallacia ex variata suppositione. 148. b.

COPVLA.

- 1 Copula implicationis potest facere contradictoria obseruatis præ scriptis dialecticis. 1350. b.

CORPVS.

- 1 Corpus non vt id quod existit, sed vt pars existentis potest existere per existentiam spirituales animæ. 991. b.
- 2 Corpus physicum est pars physica animantis vera, non vero per synedochen. 1026. b. 1030. b. Hæc sententia est de mente D. Thomæ. 1027. a. Opposita aptissime quomodo explicanda. 1027. b.
- 3 Corpus physicum est compositum ex materia, & anima secundum gradum corporeũ. 1027. b.
- 4 Corpus physicum non est materia formata. ibid.
- 5 Corpus nisi esset probabilius vera pars physica gradus essentielles sola ratione distingui crederet Auctor. 1030. a.
- 6 In vno corpore si essent tres animæ, essent tres homines simpliciter: essent vnus quoque homo per consequentiam extraneam. 1316. a.

CREATIO.

- 1 Creatio gratia quædam dicitur. 4. b. 5. a.
- 2 In ly creauit Eloim, Gen. 1. naturæ vnitatis, & personarum pluralitas non significatur literaliter, sed mysticè. 59. b. 1316. a.
- 3 Creatio, quæ est diuina volitio efficax, non est distincta ab operante. 352. a.
- 4 Ad creationis rationem formalem ex parte principij Trinitatis non per se pertinet, sed Deitas subsistens. 414. a. 904. b.
- 5 Creatio in opinione D. Thomæ, non est vera actio, sed tantum significatur vt actio. 476. a. 636. b. 804. b. 805. a.
- 6 Creatio mundi etsi esset ab æterno esset ex nihilo. 511. b.
- 7 Creatio est ipsa res creata significata vt actio, quia in ea est effectus distinctus realiter à creante, & est nouitas existentia. ibid. 995. b. Idem de conseruatione. 995. b.
- 8 Creatio & conseruatio eodem genere impossibilis repugnant agenti naturali. 995. b.

CREATOR.

- 1 Creator pro actione est relatum secundum dicij pro relatione secundum esse. 673. b.

CREATVRAE.

- 1 Creatura non discernit personas diuinas, sed referuntur ad vnitatem principij. 23. b. 45. b.
- 2 Creatura præcisa productione, seu acceptione in re ipsa nihil suat, sed non purum nihil, hoc est, non omnino apprehenduntur vt nihil, sed vt res possibiles. 283. b. 570. a. 572. b. 584. b.

Mmm 3 3 Croa.

V. Anima. Genus. Gradus.

V. Materia, Conseruatio. Angeli.

V. Attributum. Bonum. Verbum.

Index Rerum.

- 3 Creaturæ non sunt productæ ab æterno secundum esse cognitum & absolutum distinctum à potentia, & intellectu diuino. 456. b.
- 4 Creaturas produci secundum esse cognitum, nihil aliud est quam cognosci. Ibid.
- 5 Creaturæ prius sunt intelligibiles in essentia diuina, quam in proprietatibus personarum. 457. a.
- 6 Creaturæ sunt producibiles, & intelligibiles non liberè, sed necessariò necessitate diuinæ potentia; & intellectus, atque adeo necessitate prima. 457. b.
- 7 Creaturæ sunt posteriùs possibiles, & intelligibiles quam diuinæ personæ non tamen prius producuntur personæ quam intelligantur creaturæ. 858. a.
- 8 Creaturarum possibilitas non fundatur in esse cognito illarum. Ibid.
- 9 Creaturæ in ipsa diuina essentia quasi in specie præexistunt vt intelligibiles tanquam in causa atque adeo vt vere possibiles. Ibid.
- 10 Creaturas Deus ita diligit sicut in se intelligit. 468. b.
- 11 Creaturarum & non entium non est in Deo dilectio naturalis, sicut est scientia naturalis. Ibid. & 470. b.
- 12 Creaturas diligere est velle illis bonum creatum, ac proinde velle liberè. Ibid.
- 13 Creatura non existens in se nihil est: in potentia efficiente est ipsa potentia. Ibid.
- 14 Creaturæ habent cum rebus diuinis solam similitudinem proportionis. 1256. a. V. Deus.

D.

D O E M O N.

- 1 Dæmon. V. Cognitio. Deus.

D A R E.

V. Accipere.
Mitti.

- 1 Dare liberum quoad mores ex propria ratione melius est quam accipere. 283. a.
- 2 Dare beatius est quam accipere, &c. intelligendum est in nobis, non verò in diuina processione. 731. a.

D E F I N I T I O N E S.

- 1 Definitiones rebus creatis coæquantur, & coarctantur. 149. a. 621. a.
- 2 Definitione quidditatiua quæ differunt in creatis, differunt ex natura rei. Ibidem, & 113. a. 145. b. 503. 536. b. 572. a. 620. b. 684. a. 745. a. 881. b.
- 3 Ad definitionem vnius rei duæ res possunt pertinere in obliquo. 403. a.
- 4 Ab illo pronunciato, Quæ differunt definitione, &c. exiipe, si aliquod differens sit eius rationis. 503. a.

D E I T A S.

- 1 Vt Deitas præcisa ab attributis non est sapientia, seu cautiùs non est sapientia vt sapientia. 156. b.
- 2 Deitatem non esse sapientiam, nec sapientiam iustitiam, Lychetus Scotista concedere audeat, 133. a. 156. b.
- 3 Deitas non est res quarta à personis distincta. 201. a. Hæresis contraria exorta est ætate S. Anselmi. 201. b. Hæresis istius auctor quidam clericus in Francia. Ibid. Eadem fuit hæresis Gilberti Porretani. Ibid.
- 4 Inter Deitatem & personas identitatis exemplum. 202. b.
- 5 Deitas cum significatur quasi forma subsistens neque generat, neque refertur, quare neque

- determinatur neque distinguitur. 711. a.
- 6 Deitas cum tribus personis comparata non auget numerum. 182. a.
- 7 Quod Deitas & Deus sit res eadem, contra Ioachim Patres diuinæ simplicitati tribuunt. 883. b.
- 8 Deitas, & relatio diuina significatur vt forma hypostasis, & consequenter vt communicata illi: ita vt sit in hypostasi, & tamen subsistit, sed non significatur vt subsistens. 934. b. 1057. b. 1149. b. 1058. a. 1144. a.
- 9 Deitas dicitur indiuidua meliùs quam comunicabilis. 1042. b.
- 10 Deitas eo modo quo indiuidua est nullum habet indiuiduationis principium physicum, aut metaphysicum. 1042. & seq. n. 7. & 8.
- 11 Deitas per se formaliter perfectissimè subsistit, id est, consistit, & nullo nititur; & oppositum abhorret à fide. 1050. & seq. n. 4. 7. & 9. 1149. b.
- 12 Deitas vt subsistat seu vt sic subsistens per se non habet subsistentiam à personis. 1052. a. 1054. b.
- 13 A Deitate suppositum habet omne bonum: 1052. b. V. Existencia.
- 14 A Deitate est vna infinitas relationum propter quam relationes subsistunt; & sunt ipsa relata. 1051. a.
- 15 Deitas non sola, sed personæ etiam subsistunt. Ibid. & 1063. b.
- 16 Deitas subsistit perfectè & est incommunicabilis pluribus indiuiduis, sed non pluribus suppositis. 1058. b. 1084. a.
- 17 Deitas non est prima substantia relatiuè ad secundam. 1084. 1085. a.
- 18 Deitas potiùs esset dicenda secunda substantia, quam prima, si alterutra esset. Ibid.
- 19 Deitas est secunda substantia, suppositum, prima si per hæc intelligatur primum, & secundum subiectum prædicationis. 1084. b.
- 20 Deitas primò subsistit, suppositum secundò. 1085. a.
- 21 Deitas est prima substantia, hoc est maximè substantia. 1085. b.
- 22 Nec Deitas, nec subsistentia essentialis triua aut triplex dicenda est. 1144. b. 1145. b. Item nec numen pro Deitate. 1305. a.
- 23 Deitatis nullus est conceptus quidditatiuus, nec nomen connotatiuum. 1275. a.
- 24 Deitas non generat, sed Deus. 1332. a. & seq.
- 25 Deitates duas ponit hæresis Ioachimi concedendo hanc, Deitas generat. Ibid.
- 26 Deitas & Filius est vna & eadem res. Ibid.
- 27 In hac, Deitas non generat, non significatur in re ipsa negatio realis, quæ sit inter Deitatem, & generationem. 1332. b.
- 28 Hæc, Deitas generat significat naturam generare: hæc, Deus generat significat Patrem generare. 1333. b.
- 29 Deitatem non generare Ecclesia per regulas dialecticas euidenter demonstratas, collegit, & definiuit. 1334. a.
- 30 Hæc, Deitas in Patre generat, & in Filio generatur non est concedenda modo loquendo correcto. 1334. b.
- 31 Deitas in Patre est complexum significans in recto Deitatem, & pro illa supponitur. Ibid.
- 32 Hæc, Deitas est generans, est hæretica; si verò accipiatur participium substantiuè, tunc vera est in sensu identico, sed non concedenda sine distinctione. 1335. a.

Index Rerum:

- 33 Deitas intelligitur vt subsistens, Paternitas vt forma subsistentis. 1336. a.
- 34 Deitas in Filio est ingenita negatiue, item priuatiue; non tamen ingenita in sensu improprio, hoc est non accepta. 1339. b.
- 35 Hæc, Deitas est homo est vera in sensu identico: hæc est formalis & falsa, Deitas moritur, laborat, &c. Ibid.
- DENOMINATIO.**
- 1 Denominatio nõ ab omnibus quæ sunt vt sunt obtinetur. 632. b. 636. a. 652. a. 655. a. V. Agens.
- DESIDERIUM.**
- 1 Desiderium. V. Amor.
- DEVS.**
- 1 Deus ex nullo debito mundum condidit. 3. B.
- 2 In Dei effectibus omnibus est debitum naturalis iustitiæ. 4. B.
- 3 Deus est incomprehensibilis. 12. a. & seq.
- 4 Deum esse incomprehensibile vnde proueniat. 13. b.
- 5 Dei incomprehensibilitas ipsa comprehendere potest. 15. a.
- 6 De Deo nihil nouum temerè asserendum. 17.
- 7 Diuinorum moderata inuestigatio necessaria est. 19. a.
- 8 Deum falsum ne mente speculante geramus, elaborandum est. ibid.
- 9 Deum esse, non est per se notum nobis. 22. a.
- 10 Hæc, Deus est, est per se nota. 22. b.
- 11 Deus in compositionem non venit vt materia, aut forma, aut existentia. 104. 105.
- 12 Dei existentia non vt componens, sed vt terminus unitur humanitati Christi; & Dei essentia intellectui Beatorum. 105. 106. In his unionibus compositio solum est ex parte humanitatis, & intellectus beati. ibid.
- 13 Deus est ens & substantia, & sapientia non solum quia hæc habet, sed quia horum est causa. 128. B.
- 14 Deus intelligit se esse sapientem per sapientiam, & non per iustitiam quatenus hæc sunt enunciabilia per intellectum, & sic de alijs attributis. 150. a. V. Sapientia.
- 15 Inter Deum, & Deitatem est solum distinctio rationis concipientis. 152. B. Tamen subsistens & forma subsistentis vt his nominibus significantur sunt duæ rationes obiectæ, & distinctæ. 153. a.
- 16 Quod Deus sit vnus ratione naturali ostenditur. 169. Idem ex sacris literis, Patribus, & Concilijs confirmatur. 173. a. 174.
- 17 Dei unitatem negantes hæreses refutantur. 175. a.
- 18 Deum malum esse credentes Gnostici, & Manichæi, & alij refutantur. 176. B. Trinitarij; seu Triditæ refutantur. 177.
- 19 Deo tribuitur differentia remoto genere per abstractionem formalem in ijs quæ alijs nequeunt Deo conuenire, non verò in alijs. 197. a. 247. a.
- 20 In Deo persona producit non communicatur essentia communicatur, & non producitur: & simile inuenitur in homine. 365. a.
- 21 Deus est extra genus, & ordinem & proportionem. 675. a.
- 22 Deus solus est bonus per essentiam simpliciter & absolute. ibid. & 604.
- 23 Ad Deum in rebus creatis proportio, non quod hæc magis, quam illa accedit ad Deum,

- sed quatenus magis recedit ab imperfecto. 675. a. 1038. a.
- 24 Deus generat Deum & refertur, non tamen distinguitur Deo à Deo, sed is qui Deus est ab eo qui Deus est. 711.
- 25 In Deo etiam nostro intelligendi nil meditari licet per modum materiæ, aut passiuæ potentia. 1032.
- 26 In Deo non est compositio etiam rationis ex genere, & differentia, ibid. V. Genus. 1038. B.
- 27 De Deo analogia non prædicantur proprie, ac simpliciter in questione quid, seu non declarant quid res est. 1037. a. 1039. a.
- 28 Deo, ac diuinis aptantur duo modo prædicandi scilicet per modum substantiæ, & relationis. 1037. B.
- 29 Deus est mensura omnium effectuum excelsus & vt principium, non verò mensura homogenea. 1038. a.
- 30 Deum substantia analogia, quæ potest dici genus, completitur; & sic mensura generis ponitur in genere. ibid.
- 31 De Deo, ac diuinis dicitur proprie substantia, & relatio conceptu analogo præciso substantiæ, & relationis. 1038. B.
- 32 Deus est vnus numero non quia numeretur secundum nomē speciei, sed quia non est duo. ibid.
- 33 Deus non est vniuersale ad plures personas. 1039. 1040.
- 34 In Deo unitas est realis, & communitas in ea fundata est realis communitas, sed relatio rationis. ibid.
- 35 Deo potest intellectus nouas intentiones logicas tribuere, vt prædicato communi, & formali de personis, & cui esse in singulis per operationem rationis accidit. 1039. a. 1041. B. 1040. a.
- 36 In Deo est aliquid commune secundum rationem, quod multiplicatur, vt persona, relatio, principium, origo, & processio. ibid.
- 37 In Deo nulla res est vniuersalis. ibid. & 1042. a. V. Relatio.
- 38 In Deo nec natura, nec suppositum est indiuiduum, vel singulare logicum. 1042. B. V. Deitas, Suppositum.
- 39 In Deo consideratur non differentia, sed modus entis proprius, & indiuiduus scilicet, quod sit ipsum esse subsistens in nullo receptum. 1043. B.
- 40 In Deo subsistens indicat existentiam infinitam non coarctatam, vt in creatis. 1044. a.
- 41 Hic Deus non est re ipsa, imò nec nostro modo intelligendi, res, aut indiuiduum nature, quod addat ad naturam principia indiuiduantia, & non sit suppositum. 1047. B. 1048. 1054. a.
- 42 Hic Deus nihil addit ad Deitatem etiam nostro modo intelligendi, nisi extrinsecè notam singularem ostendentem diuersum modum significandi. 1048. a.
- 43 Hic Deus, & hæc natura angelica ante proprietatem hypost. verè intelligitur per modum suppositi, non tamen esse suppositum. 1050. 1049. a.
- 44 In Deo admittere indiuiduum nature, quod sit ratio absoluta distincta à Deitate, & à supposito, minus tutum in fide. ibid. & 1050. B. 1149. a.
- 45 Quod hæc, Deus est vnum suppositum, ratione naturalis demonstratur est alienum à fide. 1049. a.

Index Rerum:

- 46 In Deo asserere unum essentiale, aut absolutum suppositum, seu personam est error in fide. 1049. B. 1041.
- 47 In hoc Deo ratio personae non minuitur, ita ut sit imperfecta, aut semipersona, eo quod absoluta est. 1050. A.
- 48 Si Deus esset unicum suppositum; hoc esset absolutum, & distinctum nostro modo intelligendi à Deitate. 1057. A.
- 49 Deus quid sit nullum nomen declarat. 1267. B. & seq. Quomodo Deus à nobis cognoscitur. ibid.
- 50 Deus nullo modo definitur. 1270. A.
- 51 De Deo nulla nobis est noticia quidditatiua simplex, vel complexa. ibid.
- 52 De Deo sola communia nouimus, & negationes, aut relationes rationis Deo proprias. ibid.
- 53 Circa nominis Dei conceptum opinio Scoti improbatur. 1271. A.
- 54 Deus nomen, de facto simplici conceptu significat Deitatem. 1271. B. Et si significet quidditatem diuinam, non tamē significat quid est Deus etiam obscuro conceptu. 1267. A. & 1272. A.
- 55 Deus nomen significat quidditatem Dei, quae est ipsa natura, sed nō exprimit quid est Deus. 1273. A.
- 56 Nominis Dei conceptus est idem apud omnes. 1273. B.
- 57 Deum si Beatis significarem ut illi intuentur, alio nomine utendum esset. Ibid.
- 58 Deus nomen non declarat Beatis colloquentibus inter se quid est Deus. 1274. A.
- 59 Deus nomen est impositum ad significandum Deum non nisi humano conceptu. 1274. B.
- 60 Deus nomen à Beato prolatum potest significare Deum ab eo clarè visum, quo videlicet audito intelligamus loquentem videre Deum. 1275. A. In nobis tamen conceptus excitatus erit obscurus, vel reflexus. Ibid.
- 61 Deus nomen non significat quidditatiuè Deitatem, medio conceptu proprio nominis, seu quem nomen excitat. Ibid.
- 62 Deus nomen quatenus significat verum Deū, & per similitudinem Deos scilicet illos, qui potestate excellunt, analogum est analogia attributionis. 1279. A.
- 63 Deus analogum est, ut significat Deum verū, & falsos deos. Ibid. & seq.
- 64 Deus nomen non significat illos conceptus, quos idolatrae efformant. 1279. B.
- 65 Deus communis nec verus Deus est, nec significatum est nominis Deus. 1280. A.
- 66 Dij multi non conueniunt in vno conceptu Dei veris; sed in vno falso, eoque reflexo. Ibidem.
- 67 Nominis Dei nihil cogitando de hoc, aut illo Deo conceptus vnus est, & directus tam nobis, quam idolatrae communis. Ibid.
- 68 De Deo euidentis est contradictio affirmante idolatra Iouem esse verum Deum, & Philosopho negante. 1280. B.
- 69 Deus eodem conceptu dicitur verè de vno, & falso de pluribus. 1281. A.
- 70 Deus nomen apud cultores deorum, quatenus significat illis plures deos falsos, quos illi existimant veros esse, analogum est, non vniucum. Ibid.
- 71 De Deo in mente idolatrae, quatenus ipse ignoret, alius est conceptus non abstractus, nec communis multis; alius falsus abstractus Diji multis communis. 1281. B.
- 72 Deus nomen ut significat falsos deos vno conceptu omnes significat nobis, & idolatrae, sed ponderata tota nominis significatione vniucum est etiam idolatrae, siue analogum duorum conceptuum. 1282. A.
- 73 Deus nomen non est singulare in consideratione dialectica, sed appellatiuum. Ibid. & seq.
- 74 Deus quatenus in se ipso singularissimus sit, tamen nomen Deus non est inditum ut exprimat singularitatem, sicut nomen Iehoua. 1283. B. Similiter Sol, & Phoebus.
- 75 Deus nomen ex parte materialis significati aliquid singulare significat, sed formaliter solam naturam. 1284. A.
- 76 Deus nomen rigorosè loquendo etiam ipsis dialecticis nec singulare est, nec commune, siue appellatiuum. 1284. B.
- 77 Deus nomen inter communia potius est numerandum quam inter singularia ob modum significandi, Iehoua verò absque dubio singulare est. Ibid.
- 78 Deos plures idolatrae cogitant, plures Petri cogitari nequeunt. 1285. A.
- 79 Deus, & habens Deitatem differunt in modo significandi. 1321. A.
- 80 Deus nomen significat naturam diuinam pro qua supponitur, & non significat personas, sed supponitur pro illis. 1327. B.
- 81 Deus nomen non habet suppositionem nominis collectiui cum praedicetur de singulis personis singularim. 1327.
- 82 Deus nomen hoc habet nominis communis quod potest supponi pro natura & personis. 1328. A. In hac Deus creat accipitur pro natura; in hac, Deus generat, accipitur pro persona. Ibid. Quoties praedicatum non impedit quin supponatur pro personis, rectè colligitur pro personis supponi. 1328. B.
- 83 Nomine Deus accepto pro persona sunt contradicentes, Deus generat, Deus non generat. 1340. & seq. Negatiua est contra fidem, sicut haec, Deus nō est factus homo. 1342. In affirm. Deus supponitur pro omni persona diuina distinctiue, & verificatur de solo Patre. Ibidem. In negante supponitur pro personis collectiue, scil. pro hac & illa. 1343. A.
- 84 Nomine Deus accepto pro natura diuina sunt contradicentes, Deus generat, Deus non generat, & affirmatiua est falsa, negatiua vera. 1344. A. & seq. Etiam sunt contradicentes in opinione Caietaui ponentis indiuiduam subsistentem commune tribus personis. 1344. B.
- 85 Deus nomen non supponitur collectiue; & si daretur talis suppositio adhuc esset contradicentes, Deus generat, Deus non generat. 1345. A.
- 86 Nominis Dei vera suppositio in his, Deus generat, Deus non generat est personalis. 1345. A. Nomen, Deus, in affirmatiua supponitur pro persona; in negatiua pro natura, & personis simul. 1343. B. 1345. B.
- 87 Deus suo modo significandi importat personas, & supponitur pro illis, non verò Deitas. 1346. B.
- 88 Deus nomen supponitur pro habente naturā diuinam, & per hoc, quod praedicatum coniungitur cum vno Deo, non coniungitur cum omnibus personis vnus Dei. 1347. B. 1348. A.

Index Rerum:

- 89 Deus generat eundem Deum neganda est contra Scorum. 1349. A.
- 90 Deus generat se Deum, neganda est. Ibid.
- 91 Deus genuit Deum, neque se Deum, neque alium Deum. 1349. B.
- 92 Deus generat Deum, qui est Pater, & Deus generat Deum, qui non est Pater sunt contradicentes. 1350. A.
- 93 Deus generans est Deus genitus, Deus genitus generat, est Sabellianum. 1351. A. V. Adiectiuum.
- 94 Quod sit Deus generans, & Deus non generans sunt contradicentes, & essent duo Diji si essent vera. 1351. B.
- 95 Hæ sunt veræ, Pater est Deus generans, Filius est Deus non generans. Ibidem.
- 96 Hic Deus est hic Deus, ostenso Patre, & Filio, si hic sumatur adiectiue, vt communiter accipitur, significat solam naturam diuinam, & est vera enuntiatio. 1352. A. Si sumatur substantiue pro personis hæretica est. 1352. B.
- 97 Deus nomen non est ita commune, vt possit notari quauis nota, scil. vniuersali, particulari, vel singulari. 1367. B. Nomiui Deus quamlibet notam apponas, idem efficit. 1368. A.
- 98 Deus nomen, siue hic Deus est singulare suppositione, quæ sit singularis incomplete: item est commune suppositione, quæ sit communis incomplete. Ibid.
- 99 Deus dat se nobis per solam gratiam iustificantem. 1394. B.
- 100 Deus esse in omnibus rebus creatis per essentiam, potentiam, & præsentiam quid sit. 1402. & seq.
- 101 Deus est in iustis, vt obiectum cognitum, & dilectum tanquam in loco, sed non contentus loco. 1406. A. Item vt causa operans in illis immediatione suppositi cognitionem, & amorem supernaturalem. Ibid.
- 102 Deus est iustis præcipue per gratiam habitualem, quæ est diuina cognitionis, & amoris principium. 1406. B.
- 103 Deus in Philosophis naturali cognitione, & amore ipsum colentibus est per essentiam, præsentiam, & essentiam, & per quandam similitudinem. 1407. B.
- 104 Deus non est in nobis nouo aliquo modo per dona naturæ, aut per gratias gratis datas absque gratia sanctificante. 1411. A.
- 105 Deus est in templo materiali per ostensionem præsentiam. Ibid. Similiter dicitur donari secundum dona gratiarum secundum quid, quia per illa innotescit. Ibid. V. Sacramenta. Gratia.
- 106 Deum esse in dæmonibus concedendum nõ est, sed explicandum esse in natura dæmonum. 1413. A.

DICERE.

- 1 Dicere, & intelligere non sunt distincta formaliter eminenter. Ibid. Non sunt duæ actiones. 241.
- 2 Dicere principaliter, & in recto indicat habitudinem ad obiectum, ad terminum in obliquo. Ibid.
- 3 Dicere, & producere Verbum in quo differant. Ibid. Dicere ita bene definitur per producere vt per intelligere. Ibidem.
- 4 Dicere non est æquiuocum ad producere, & intelligere, sed secundum rationem genericam est producere, secundum specificam est dicere. 241. B.

- 5 Dicere in Deo non est essentialiter. 304. A.
- 6 Dicere diuinum est æquiuocum significans actum intelligendi producendo Verbum, & actum producendi Verbum intelligendo. 438. B.
- 7 Dicere creatum est vaiuocum. 447. A.
- 8 Dicere diuinum vt est productio refertur ad rem intellectam medio Verbo, vt ad ipsius Verbi termini sui, ac relati relatum. 459. B.
- 9 Dicere significat explicatè relationem ad verbum vt representatiuum est, seu secundum esse intelligibile. 534. A. V. Producere.

DIFFERENTIA.

- 1 Differentia, quæ per se, & essentialiter conuenit speciebus oppositis, per se inuenitur in genere, si illa sit quid vniuocum, non verò si sit analogum. 241. B. V. Forma. C. Angelus. Individuū. Accidens. Proprie tas.
- 2 Differentiæ perfectio quantumuis excedat, nõ tollit vniuocum in genere. 244. A.
- 3 Differentia indiuidua non est re ipsa essentialiter indiuidua, 775. B. Quo sensu dicitur accidentaria à quibusdam. Ibid.
- 4 Differentia cui non dicatur essentialis communi loquendi consuetudine. 776. B. 784. B.
- 5 Differentia specifica vltima sumitur ab vltimo gradu formæ, quæ dat esse, à quo esse essentialiter nomen ducitur. Ibid.
- 6 Differentia indiuidua licet sumpta à materia per quam natura non accedit ad esse, potest intelligi vt actus distinguens naturam communem. Ibid.
- 7 Differentia indiuidua non rectè dicitur essentialis indiuidua. 776. B.
- 8 Differentia essentialis est, quam definitio explicat, non verò indiuidua. Ibid.
- 9 Differentiæ indiuidua in Angelis nulla est. 777. A. 781. A. 784. B.
- 10 Differentia indiuidua non est re ipsa naturæ communi addita, aut ab ea distincta. 777. B. 781. A. 778. A. 780. B. 826. B.
- 11 Differentia indiuidua est virtualiter distincta à natura. 779. A. 782. B.
- 12 Differentia indiuidua, si est forma rei addita non potest conuenire vni, & non alteri, quia supponat distinctionem vtriusque. 780. B.
- 13 Differentiarum indiuiduarum primo diuersitas non tollitur per maiorem conuenientiam differentiarum Petri, & Pauli inter se, quam cum illa, quæ est Brunelij. Ibid.
- 14 Differentia indiuidua etiam communi conceptu cognita non diuiditur per alias hæccefitates, quasi per differentias, quia est quoddam analogum. 783. A. V. Diuisio.
- 15 Differentia, seu actus diuidens aduenit naturæ communi in ipsa communitate, vt distinguens non vt iam distincta, quia non aduenit illi quasi subiecto actuali. 784. A.
- 16 Differentia indiuidua non est propriè differentia à Porphyrio definita, vnde non facit formaliter differre, seu distingui. 785. A.
- 17 Differentia indiuidua non est principium indiuiduationis reale. 775. B. 826. B.
- 18 Differentia indiuidua in formis indiuiduis à materia designata dirimatur. 834. A.
- 19 Differentia indiuidua in composito sumitur à forma, vt à distinguente formali indiuidualiter, sumitur à materia, vt à principio multitudinis formarum. 834. B.
- 20 Differentia vltima in homine est, quæ simpliciter constituit, & distinguit. 1138. A. Nua Constituit

Index Rerum:

Constituit corporeum, animatum, &c. nō quōd omnia hæc formaliter præstet, sed quia ea perficit. 1138 B.

- 21 Differentia constituendo aliquod genus in homine, ipsum quoque constituit, & distinguit secundum quid. 1138

DIGNITAS.

- 1 Dignitas definitur. 608. 750. V. Pater.
2 Dignitas personæ est ipsa natura. 728. B. 750. B.
3 Dignitas iudicatur politico modo secundum quem procedere non est dignitas, sed producere. 1130. B.

DILECTIO.

V. Amor. Intel. lectio.

- 1 Dilectio naturalis comparata cum intellectu ab eo producitur per actionem transcendentem, quæ est actio, & passio distincta ex natura rei ab ipsa dilectione. 226.
2 Dilectio mutua personarum dilectioni essentiali solum addit relationem rationis; tamen dilectio essentialis non esset eadem, sed imperfecta, nec esset idem. V. Spir. Sanctus, si à non mutua dilectione procederet. 420. A.
3 Diligere est significatione essentiali, sed usurpationem notionale. 449. A. Item potest esse æquiuocum, sicut dicere. Ibid.
4 Ordine rationis Pater spirando amorem diligit illo rem dilectam, scilicet primò Deitatem; secundò personas, tertio creaturas. 454. A.
5 Dilectio, ut dilectio est, alio ordine intelligendi coniungitur per se cum Deitate, immediate, & simul cum personis, sed non cum rebus creatis. Ibid.
6 Dilectio eadem Patris, & Filij media origine, & Sp. Sancto coniungitur per se, & necessario cum essentia, & personis, in tempore vero, & contingenter cum viris iustis. 454. B.
7 Dilectio libera, ut dilectio essentialis est & natura communicatur per generationem; ut libera operatio, est efficiens causa, & consequens ad naturam, & communicatur per consequentiam, ut Spiratio communicatur Filio. 470. B. 471. A.
8 Dilectio est eadem in Deo ad vnum obiectum adæquatum, scilicet naturalis, & libera 471. A.
9 Dilectio libera ad dilectionem naturalem solum addit relationem rationis. Ibid.
10 Per dilectionem liberam non ideo non procedit Sp. Sanctus, quia procedit per naturalem, sed quia libera est causa, & non necessaria. 471. B.
11 Dilectio libera non necessario coniungitur cum dilectione naturali. Ibid.

DISPOSITIONES.

V. Forma. Calor. Materia.

- 1 Dispositiones consequentes formam geniti nō sunt in genere causæ materialis prius natura existentes, quàm genitum, sed consequuntur genitum in genere causæ efficientis, & etiam materialis. 507. B. 797. B.
2 Dispositiones consequentes viâ generationis, id est rationis meditatione antecedunt formam substantialem secundum esse, seu re ipsa consequuntur. 797. B.
3 Dispositiones medix, scilicet consequentes primum gradum essentialem, & antecedentes, 2. & 3. è medio tollendæ. 798. A.
4 Dispositiones eadem specie sunt quasi medix, scilicet antecedentes in motu, & non medix, scilicet consequentes secundum esse permanentes, Ibid.

- 5 Dispositiones non sunt causa rei genite secundum esse permanentem, sed secundum quod sunt in motu usque ad instanti generationis. 798. B.
6 Dispositio antecedens in materia corrupti necessaria est in genere causæ efficientis, & etiam in genere causæ materialis. 799. A.
7 Dispositio vltima ad recipiendam formam est in materia tempore proximo ante instanti generationis. Ibid.
8 Dispositio vltima dicitur, quæ ad instanti generationis terminatur extrinsecè. Ibid.
9 Dispositiones quoad gradum perfectionis non acquiruntur in instanti, sed in tempore. 799. B.
10 In dispositione vltima antecedente præcessit tantus calor, quantum inuenitur in instanti generationis, in quo nisi corrumpere subiectum, solum adderetur indivisibile mutatum esse. Ibid. V. Calor.
11 Dispositiones antecedentes non sunt principium indiuiduationis formæ geniti, quia non coniunctæ in eodem instanti, tamen maximè conducunt ad eam indiuiduationem. 833. B. V. Materia.
12 Dispositio præcedens non potest naturaliter eodem numero in diuersis generationibus accidere. 845. B. 846. B. 847. A.
13 Dispositionibus eisdem diuinitus redeuntibus, si naturali consequentia redeat eadem forma, illa introductio, erit actio diuina, vel agentis creati eleuati. 845. B. 846. B.
14 Dispositiones conseruantes formam ab ortu indite variantur, saltem magna ex parte. 846. A.
15 Dispositiones antecedentes designant materiam antecedenter, vnde ab illis pendet formæ identitas inuariabilis, non sic à conseruantibus. 846.
16 Dispositionum indiuiduarum præcedentium connexio cum hac forma geniti est solius casualitatis naturalis. 861. A.
17 Si dispositiones hæc specie variantur à causis celestibus, etiam forma gignenda variari potest. 862. A.
18 Dispositionum quoad intensionem, & remissionem varietas in elementis tanta non est, ut propter eam formæ intra eandem speciem distinctæ, ac dispares in eodem instanti, & in materia signata eadem orientur. Ibid. Secus in mixtis, maximè in viuentibus in sent. concedente saltem in formis viuentium quandam latitudinem perfectionis indiuiduæ, non verò in sent. opposita. Ibid.

DISTINCTIO.

- 1 Distinctionis relatio inter materiam, & formam est realis ante existentiam earum. 111. B.
2 A distinctione, & identitate, in quo differant vnum, & plura. 111. A.
3 Distinctionis realis amplè acceptæ diuisio triplex. 118. B. Prima in negatiuam, & priuatiuam; secunda in negatiuam, & positiuam, seu relatiuam. 141. B. Tertia in realem perfectam & realem imperfectam. 118. A.
4 Distinctionis realis imperfectæ subdiuisio in realem, & formalem. 118. B.
5 Distinctionem, quæ formaliter est relatio rationis materialiter esse distinctionem realem accidit. 112. A.
6 Distinctio quæ sit realis, quæ rationis in via peripatetica. 113. A. & 114. B. 118. A.
7 Distinctio rationis duplex. Ibid.

8 Distinctio

V. Attributa Personæ.

Index Rerum.

- 8 **Distinctio** rationis ratiocinantis aliquando habet fundamentum in re. 113. B.
- 9 **Distinctio** rationis ratiocinatae quodnam sit fundamentum. 114. A.
- 10 Ad distinctionem realem requisita ut dignoscantur, aliorum regulae refelluntur. 114. A. B. 115. A. 622. A. 624. A.
- 11 **Distinctio** realis relatio habet pro fundamento mensuram, scilicet entitatem in utroque extremo completam, seu quae non sit rei praesistentis appendix, id est terminus eius generationem consequens. 115. & 116.
- 12 **Distinctio** formalem Scotus accipit à S. Thoma. 118. B.
- 13 **Distingui** potius formaliter, quam modaliter cur dicantur forma, & figura, cum sint modi. Ibid.
- 14 **Distinctio** formalis necessario admittenda est. 119. B.
- 15 **Distinctio** realis quaecumque etiam ipsa modalis est actualis. 120. A.
- 16 **Distinctio** species septem confusae à Scotistis excogitatae. 121. A.
- 17 **Distinctio** formalis accipitur pro quacumque, quae inest in re ipsa. 127. B.
- 18 **Distinctio** formalem, neque esse realem, neque rationis affirmans, Genebrardus fallitur. Ibid.
- 19 **Distinctio** formalis eminenter in Deo non est attributum. 142. A.
- V. **Attributum.**
- 20 **Distinctio** rationis conceptae declarantia exempla. 143. A.
- 21 **Distinctio** similis, ut inter attributa, in nulla re creata inuenitur. 143. B.
- 22 **Distinguentes** terminos solus actus non determinatus, & infinitus, non habet, praestatque re ipsa quod plures actus finiti singulatim praestant. 143. B.
- 23 **Distinctio** formalis eminenter non continet actu formalem, ut possit praestare, quod praestat formalis. 152.
- 24 **Distinctio** rationis, quam intellectus creatus facit, vel facere potest, à Deo cognoscitur ab aeterno. 165. B.
- 25 **Distinctio** rationis diuina cognitio non causat. 166. A. Item nec visio beata. Ibid. Res cognita non potest ab vno conceptu dici distincta. Ibid.
- 26 **Distinguentem** attributa intellectum creatum Deus in essentia diuina videt. 166. B. Similiter beati saltem proprium intellectum. Ibid.
- 27 **Cum** distinctione videri res vna, & simplex non potest. 168. A.
- 28 **Distinctio** rationum formalium, seu obiectarum sufficit, ut natura sit in Filio, paternitas minime, & ut paternitas se tota, Pater vero non se toto distinguatur à Filio. 110. B. 1106. A.
- 29 A **distinctione** rationis potest oriri distinctio realis non ut à causa, sed ut ab obiecto, iudicio, & quasi radice illius. 335. A.
- 30 **Distincti**, sed indiuisi sunt Pater, & Filius. 393. B.
- 31 **Distinctio**, quae est duntaxat numerica petitur à materia, & est inter res distinctas. 395. A.
- 32 **Distinctio** inter aliqua cum est penes solum modum cognoscendi, & significandi ea, quae definiendo adduntur, indicantur in obliquo. 621. A. Quae sic distinguuntur sunt res suapte natura explicabiles diuersis modis, vnde nomina distincta semper iisdem conueniunt. Ibid.
- 33 **Distinctio** pure formalis est essentialis, & specifica. 868. B. 869. B.
- 34 **Distinctio** simpliciter formalis, quae scilicet oritur ex unitatibus formalibus est à forma, non à materia. 869. B.
- 35 **Distinctio** rationis talis ut essentia in suo conceptu confuso non includat existentiam, indicat hanc ab illa distingui re ipsa. 1033. B.
- 36 **Distinctio** realis formalis non datur inter hominem, & personam, & tamen homo est in multis, persona non ita, sed omnino multa. 1034. A.
- 37 **Distinctio** ex natura rei, siue non identitas formalis re ipsa in diuina contra fidem iudicatur. 1107. V. **Attributum. Persona. Relatio.**
- 38 **Distinctio** rationis sufficit ut natura dicatur esse in persona, & ut personae dicantur esse vnius naturae, & essentiae. 1287. A.
- 39 **Distinctio** realis est quaedam vnus de alio negatio realis. 1313. A.
- 40 In **diuisione** ratione ad vltimum indiuisibile cuiusmodi est indiuidua differentia semper venitur. 782. B. 783. B.
- Dominus.** V. **Spir. Sanctus. Relatio.**
- D O N U M.**
- 1 **Donum** maxime est Spiritus Sanctus. 9. A.
- 2 **Non donum**, sed Sp. Sanctus ex peculiari Dei institutione est nomen personale, ac proprium tertiae personae, & relatum. 746. B.
- 3 **Donum** ad oron Graeco, quod palmam, siue palmam significat, derivatur ad significandum id quod manu porrigitur. 1382.
- 4 **Donum** ex prima institutione, & communi significatione recentia est proprium nomen Spir. Sancti, sicut amor pro termino operationis. 1382. B.
- 5 **Donum** tria significat, rem donabilem, relationem ad donatorem, & ad eum cui fit donatio. Relatio est forma significata per donum praecipuum significatum est relatio ad donatorem, sicut & Verbi ad profertentem. 1383. A.
- 6 **Doni** relatio ad donatorem non est realis, est tamen aeterna, & necessaria. 1384.
- 7 **Donum** nomen significat quid aptum donari, & significat relationem rationis ad donatorem, supponitur pro persona Spiritus Sancti, quae est relatio realis subsistens. Ibidem.
- 8 **Donum** est, quod potest donari, datum est, quod actu datur. 1395. A. Filius est datum, sed nullo modo donum. Ibid.
- 9 **Per hoc donum**, quod est Spir. Sanctus omnia nobis donantur. 1395. B.
- E.**
- ECCLESIA.**
- 1 **Ecclesia** habet auctoritatem nouandi nomina, & mutandi. 1089. B. V. **Persona.**
- E D U C T I O.**
- 1 **Eductio** de potentia passiva est propria agentis per motum. 1009. A.
- 2 **Educi** de potentia subiecti significat, quod forma delituerit in potentia materiae cum priuatione adiuncta, seu cum adhuc nihil esset. 1009.
- E M I N E N T I A.**
- 1 **In Deo** quid sit. 141. B. V. **Continentia.**
- 2 **Eminentior** solum contentae in Deo creaturae, nulla distinctione distinguuntur, nisi rationis concipientis. Ibid. Non diliguntur à Deo dilectione naturali. 470. B.
- 3 **Eminenter** plures formae nulla forma creata esse dicuntur. 145. B.

Index Rerum.

V. Materia, An-
 christus. Acci-
 dens, Suppositū,
 Bonum. Anale-
 gia.

ENS.

- 1 Ens reale quid sit, ens rationis quid sit. 112. B.
- 2 Ens, quod sit completum, aut incompletum quid sit. 119. B.
- 3 Entia rationis non sunt à Deo. 167. A.
 Non sunt actu ab æterno, sed possibilis. Ibid.
- 4 Ens necessarium est tale in quantum singulare. 172. B.
- 5 Entis conceptui communi nihil potest addi quod sit passio æquæ communis, nisi aut relatio, aut negatio. 186. A.
- 6 Ens & vnum abstrahuntur ab invicem ut subiectum, & proprietas, ac proinde abstractione formali, non verò vniuersali. 186. B.
- 7 Quodnam ens diuidatur in simpliciter vnum & simpliciter multa. Ibid.
- 8 Id, quod est primum ens, seu primum principium, procedit ab alio secundum essentiam, non secundum personam. 282.
- 9 Entis abstractio vniuersalis est minus propria. 562. B.
- 10 Entis passiones non possunt distingui re ipsa ab ente, si entia realia sunt. 571. B.
- 11 Non omne ens habet passiones à se distinctas. Ibid.
- 12 Entis passiones non sunt res absolutæ additæ enti, nec sunt relationes reales. Ibid. & 572. A.
- 13 Ens nullum determinatum est affectio entis communis. 572.
- 14 Entia minutissima dicuntur creaturæ relatione rationis. 572. B.
- 15 Entis passiones addunt enti negationem, vel relationem rationis. 573. A. V. Relatio.
- 16 Ens, & verum distinguuntur, ut includens, & inclusum. 577. A.
- 17 Ens in conceptu communi nec simpliciter, nec secundum quid consideratur, sed absolute. 604. A.
- 18 Ens est magis abstractum ab esse extra causā, quam passiones istæ, verum, & bonum. Ibid.
- 19 Ens in potentia essentiali nunquam potest esse simpliciter ens, ut materia, embryo; secus de ente in potentia cause agentis. 967. A.
- 20 Ens in potentia cause ut sic, non est simpliciter ens; ens præcisè & secundum se, maximè. Ibid. 969. B.
- 21 Ens in actu pro essentia in actu, seu producta, est in potentia, ut fiat ens in actu, seu existens. Ibid. & 969.
- 22 Ens non est genus, nec existentia est genus, unde nihil Deo est genus. 1033. A. 1034. B.
- 23 Ens per se quid significet. 1080. B. Est propriissimum nomen Dei. Ibid. V. Substantia.
- 24 Ens, & existens non sunt synonyma. Ibid.
- 25 Omne ens constitutum etiam per rationem, siue in creatis, siue in diuinis per suum constituens distinguitur. 1137. B. 1141. A.
- 26 Ens semper antecedit distinctionem, siue hæc sit negatio, siue relatio. Ibid.
- 27 Ens non significat respectum accidentis ad substantiam, sed ad summum accidens cū respectu in obliquo. 1213. B. 1221. 1223. 1227. A.
 Non significat habitudinem analogæ abstractionis, quæ est relatio rationis. 1226. B. 1227.
- 28 Entis conceptus non est conceptus vnius generis summi, ut substantiæ, aut quantitatis distinctus, & cæterorū confusus. 1215. A. 1216. B.
- 29 Ens habet conceptum vnum commune ad æquatum, & confusum, in quo res omnes contingunt, non verò plures distinctos. 1217. & seq. 1222.
- 30 Ens non est vniuocum, sed analogum. 1219. B. 1222.
- 31 Ens si esset vniuocum, an esset genus. 1219. B.
- 32 Ens quomodo ponatur bis in definitione rei definitæ. 1220. A.
- 33 In entis conceptu attributio ad vnum, & proportio sunt notæ analogiæ. 1220.
- 34 Ens non potest dici analogum, & simul vniuocum. 1220. B. 1221. A.
- 35 Ens diuiditur per modos intrinsecos, accommodatur per modos intelligendi, qui significantur his vocibus, propriè, & simpliciter. 1222. A.
- 36 Entis ratio accommodatur accidenti impropriè, hoc est, minus accommodato intelligendi modo, seu non ita benè, & vniuocè; sed secundum quid, & idè non est eadè. Ibid.
- 37 In entis conceptu vno est analogia proportionis absque inæqualitate prædicationis. Ibid.
- 38 Entis conceptus non solum formalis, sed obiectiuus, vnus est, seu ratio abstracta vna. 1222. B. 1223. 1225. B. 1227. B. 1228. B.
 V. Enunciatio.
- 39 Ens non significat absolute, & in recto substantiam, & accidens simul cum disiunctione, aut sine illa. 1223. B. & seq.
- 40 Entis significatum vnum commune pluribus, quod immediate significat, est ratio communis essentia, cui conuenit existentia. 1225.
- 41 Ad ens tanquam ad vltimum, & communissimum omnia resoluenda. 1226. B. 1231. B.
- 42 Ens ab intrinsecis modis summorum generū, & differentijs rerum vix cogitando discernitur, ne dum ex natura rei. 1228. A.
- 43 Ens reale clauditur in modo ipsum contrahente, & hic modus contrahens est realis. Ibid.
 V. Modus.
- 44 In entis contractione ad hos modos contrahentes per alios modos processus in infinitum non datur. 1228. B.
- 45 Enti neque cogitando aliquid additur, nisi explicite conceptu dicatur addi id, quod ipsum ens includit implicite. 1229. A.
- 46 Entis abstractio inter cætera analogia singularis. Ibid.
- 47 Ens abstractione formali non potest abstrahi à modis contrahentibus, à differentijs specterū maximè. 1230. B. 1231. B. Abstractione vniuersali potest abstrahi à modis contrahentibus. Ibid. Similiter de contractione. Ibid.
- 48 Ens non resoluitur propriè, ut totum positiuè in partes, sed ut totum negatiuè, quo explicatur vltimus conceptus communis illius. 1231. A.
- 49 In ens, & per se substantiæ resolutio non fit in mente, sed in solis vocibus. 1231. A. V. Modus.
- 50 Ex ente, & modo entis prima genera componuntur, quasi compositione rationis. 1230. A.
- 51 Entis modi non habent se ad summa genera, ut abstractum ad concretum. Ibid.
- 52 Entia singula non addunt enti modum intrinsecum, sed ipsum ens cum modo intrinseco. 1237. A.
- 53 Bæti vnitati analogiæ, imò vniuocationi non obstant hæc asserta, Accidentia quatenus sunt aliquid substantiæ sunt entia, Accidentia sunt entia quatenus sunt aliquid substantiæ. 1234. B. Verumque assertum in sensu reduplicante concedi potest, ut in primo reduplicatio indicet causam, in secundo effectum, in sensu specificante, seu formali, primum assertum verum est, licet secundum in eodem sensu falsum sit. Ibid.

Index Rerum

54 Hæc est simplicissima in conceptu, Deus in re ipsa. 1237.

55 Hæc communis Deo non est virtutem. 1237. B.

56 Veritas, ita attributorum contractio non fit per aliquid additum, sed per explicitum, & implicitum. 1237. B.

57 Hæc non est prius subsistendi consequentia, quam Deus, aut substantia. 1238. A.

ENTHIMEMA.

1 Enthimema cum ex vna simplici enunciatione conficitur, argumentum in prædicato antecedentis continetur. 421. A.

ENUNCIATIO.

1 Enunciationes de diuinis attributis sunt etiam perpetuæ veritatis. 167.

2 Enunciatio in intellectu Dei non inuenitur formaliter, sed obiectiue. 168. 953.

3 Enunciabilia etiam ipsa formaliter Deus intelligit quatenus comprehendit nostrum intellectum, & eius enunciata. 168. A. 953. A.

4 Enunciabilium de Deo veritates æternæ re ipsa nihil sunt, nisi Deus simplicissimus. 168. A. Formaliter sunt Deus ipse, vt est plura enunciabilia. 168. B.

5 In hac enunciatione, Deus non intelligit per voluntatem, negatio est in sola enunciatione vel enunciabili formaliter, & sic negatio est æterna. Ibid.

6 In hac enunciatione, homo est animal rationale, verbum est, non significat existentiam, nec aliquid esse reale in re ipsa. 948. A. 952. B. Significat formaliter realem identitatem prædicati cum subiecto vt apprehensam, vel propositionis conformitatem in actu exercitio cum re intellecta. 948. B. 952. B.

7 Hæc enunciatio, Homo est animal rationale, est necessaria & vera etiam ante existentiam. 952. B. 953. B.

8 Enunciata perpetuæ veritatis ab æterno sunt vera per denominationem extrinsecam, idque in solo intellectu diuino speculante quo cognoscuntur verè, seu esse vera. 953. 956. A.

9 Enunciationes perpetuæ veritatis non sunt conditionales. 954. A.

10 In enunciatione necessaria causa veritatis æternæ non est identitas prædicati cum subiecto, sed essentia creaturæ in diuina idea. 952. A. & seq. à num. 12. V. Idea.

11 Enunciatio nostra est vera quatenus conformatur cum rebus, prout sunt in diuinis ideis. 955. B.

12 In enunciatione certa conceptus qui prædicatur est vnus, in dubia est duplex, & ab illo vno distinctus. 1233. A. 1235. Ex hoc probatur non solum entis esse vnum conceptum, sed illum esse communem. 1235. B.

13 Ad enunciationis affirmantis veritatem satis est vt ea pro quibus prædicatum, & subiectum supponuntur, materialiter siue secundum rem sint idè, vt hæc. Albedo est similitudo. 1326. A.

14 Enunciationes omnes de rebus diuinis versantur in materia naturali, non in contingenti, aut remota. 1330. A.

1 Erasmus cauendus vt hæreticus Arianus. 90. B.

ESSE.

1 Esse, abstractum non multiplicatur, cum sit per se subsistens. 172. B.

ESSENTIA.

1 Essentia diuina vt totum definibile continet attributa in conceptu confuso, & in sua ratione

formali, sicut si sumatur præcisè. 154. A. 176. B. 1172. A.

2 In essentia pura est duntaxat fundamentum multiplicis cognitionis distinguentis attributa, non verò fundamentum aliquod reale distinctionis. 134. B.

3 Essentia communis per differentias essentialiter accedit ad existentiam. 172. A.

4 Essentia diuina vt est in Patre, distinguitur ratione à se ipsa vt est in Filio. 355. B.

5 Essentia diuina vt sit potentia generandi, ad dicta relatio est forma hypost. 359. A.

6 Essentia diuina non est secundum se potentia generandi etiam impersonaliter. 360. B.

7 Essentia diuina aliquid intrinsecum habet relationem ad creaturas. 365. B.

8 Essentia diuina non esset intelligibile, nisi in illa personæ, imò & creaturæ cognoscerentur. Ibid.

9 Ab essentia coniuncta cum generatione passiva Filius est ordine duntaxat intelligendi, non verò emanatione reali. 367. B.

10 Essentia diuina cur proprijsimè dicatur potentia extra genus. 370. B.

11 Inter essentiam vt distinctam ab attributis, & operationem rectè contemplatur virtutè, seu potentiam mediam propter ordinem rationis. Ibid.

12 Essentia, seu natura diuina cum non accipiat ab hæc virtute media efficaciam, cur illa media dicatur operari. 371. A.

13 Essentia prius producitur ordine naturæ, quàm existat. 510. B.

14 Essentia producta extra causas ante existentiam est conformis, seu vera & bona quasi in via & infieri. 605. A.

15 Essentia vt est Pater est Pater essentia, & distinguitur re ipsa à Filio. 700. B.

16 Essentia etiam si sit primum obiectum, persona secundum, hoc est consideratio intellectus nostri. 702. A.

17 In hac, Essentia non procedit à Patre, negatio, seu negans propositio est in intellectu. Ibid.

18 Per essentiam Deus intelligit, non tamen per essentiam refertur, sed per relationem, nec per paternitatem creat, sed per essentiam. 703. B. Non per voluntatem intelligit. 1192. A.

19 Essentia creata per proprietatem hypostasis fit capax existentie; vnde per eam perficitur; Essentia diuina est ipsa existentia. 726. A.

20 Essentia in intellectu est inuariabilis. 947.

21 Essentia in solo intellectu est æterna, in diuino per cognitionem positivam, in creato per negationem, scilicet quòd sit in illo inuariabilis. 948. A.

22 Essentia secundum se, seu in cognitione directa præscindente à non essentialibus est cognita, antequam consideretur in causa, aut extra causam, aut in intellectu per cognitionem reflexam. 949.

23 In essentia secundum se præcisè coniunctione cum his modis entis, non distinguimus etiã ratione vnã rem ab alia. 950. A. 958. B. 968. A. 975. A.

24 Essentia modi, quibus est in intellectu, & extra causam non sunt reales. 950. 959. B.

25 Inter essentiam in potentia, & essentiam in actu, est realis distinctio negatiue scilicet inter nihil re ipsa, & ens re ipsa. 950. B. 958. B. 959. B.

Index Rerum.

- 26 Essentia in intellectu solo modo cogitandi addito distinguitur ab essentia in re ipsa. 951. A.
- 27 Essentia realis est essentia possibilis, vel quæ est capax existentia, siue sit, siue non sit. 951.
- 28 Essentia possibilis acceptio, qua possibile significat veritatem propositionis, præfertur illi qua significat denominationem extrinsecam à potentia effectiva. 951. A.
- 29 Essentia in intellectu aliquid sunt. 951. B. 956. A.
- 30 Essentia non est esse reale antecedens productionem, & ipsam essentiam Dei. 947. A. & 951. B. Opposita sententia plures errores. 951. B.
- 31 Essentia rerum sunt perpetua in singularibus negativè. 952. A.
- 32 Essentia in se ipsa ante productionem nihil est; at iam producta, est res vera antecedens re ipsa existentiam quam per productionem accipit. 957.
- 33 Essentia producta est res distincta à sua existentia distinctione in re ipsa, imò absolute reali. 957. A. & seq. n. 14. & 2. 963. 968. V. Existencia.
- 34 Essentia verè est, ac dicitur etiam id, quod est extra causam. 958. A.
- 35 Essentia actualis addit essentia præcisa secundum se modum intelligendi oppositum enti in potentia, non actum metaphysicum. 959. B. 966. B.
- 36 Essentia producta est in potentia passiva per se ordinata ad existentiam, atque adeò absolute ab ea distincta. 963. B. 968. B. V. Ens.
- 37 Essentia producta coniungitur cum existentia contingenter scilicet coniunctione contingenti. 966. A.
- 38 Essentia non potest creari, aut conservari diuinius sine existentia. 966. B.
- 39 Essentia producta existens, v.g. homo existens, est per se vnum ex parte scilicet unitate entis completi, non verò simpliciter unitate conceptus. Ibid. & 969. A. 1018. B.
- 40 Essentia est extra causas, seu in actu nullo addito, non sic est existens. 967. B.
- 41 Essentia siue etiam hypostasis est primus terminus, qui dat speciem actioni, completus terminus est essentia existens. 968. B.
- 42 Ad essentiam, & existentiam, si terminatur eadem actio, est eadem dilatata. 969. A.
- 42 Essentiam rei prius ordine naturæ produci necesse est, quàm existat. 988. B.
- 43 Essentia producta non potest esse sine existentia. Ibid.
- 44 Essentia producta non est absolute non existens, sed in eo tantum priori ante existentiam, unde non est nihil, sed aliquid. 989. B.
- 45 Essentia producta ut sic in eo priori est in via, ut recipiat existentiam, & sic traducitur, & mutatur de non esse ad esse. 989. B.
- 46 Essentia ordine productionis, & ut subiectum, atque adeò absolute antecedit existentiam, existentia ut est principium formale antecedit essentiam. 993. A.
- 47 In essentia producta est potentia passiva maxime naturalis, & realis ad recipiendam re ipsa existentiam. 1007. A. & seq. num. 3. & 14.

- 48 Essentia nomen tribuendum est maxime Deo. 1078. B. A quibus inuentum sit. Ibidem. Ducitur abesse. Ibid.
- 49 Essentia non dicuntur in rigore, quæ per esse non suum existunt, ut modi rerum, relationes diuinæ, &c. 1079. A.
- 50 Essentia, siue quidditatis nomen aliud scilicet natura, etiam Deitati tribuitur. Ibid. V. Natura.
- 51 Essentia diuina significatur per modum formæ, Deus per modum subsistentis. 1286. B.
- 52 Essentia diuina non est verum principium formale reale, sed imitatur illud. 1287. A.
- 53 Essentia creata producitur secundum quid, & per accidens; essentia diuina nullo modo producitur, aut gignitur. 1332. B.
- 54 Hæc est falsa, Essentia est generans; hæc vera, Generans est essentia. 1335. B.
- 55 Essentia est Pater Filij, in sensu identico est vera, in sensu formali est hæretica. 1336. A.

EST.

- 1 Est, aliquando existentiam, aliquando veritatem propositionis significat. 925. B. 968. A.
- 2 Est significat veritatem propositionis in his, Deus re ipsa est creator, sciens, potens, prædestinator, &c. Petrus re ipsa est idem sibi, &c. 674. B. 675. B. Item in hac, Pater æternus est in Filio. 1291. A. V. Enunciatio.

EUCCHARISTIA.

- 1 Eucharistia Incarnationis quædam dilatatio est, & gratia. 10. A. 1414. B.
- 2 In Eucharistia est Christus, non tamen Pater, & Spiritus Sanctus secundum immanentiam qua sunt in Verbo. 1296. A.
- 3 Ad Eucharistiam potius Christus missus est, quàm Verbum, aut Filius Dei. Ibid.
- 4 EX, particula. V. Præpositio.

EXEMPLATIO.

- 1 Exemplatio propriè præter qualitates operativas requirit in agente aliquid loco imaginis deducendæ, cuiusmodi est idea, semen, &c. 318. B.
- 2 Exemplat efficiens causa, non finis. 320. B.
- 3 Exemplatio est condicio fundandi relationem imaginis. 637. A.

EXISTENTIA.

- 1 Existencia, quæ est omnino ipsa rei essentia est diuina. 281. B.
- 2 Existencia diuina est principium formale operandi ad intra. 354. B.
- 3 Res existens, vel ut existat, siue ipsa existencia est formalis ratio appetendi. 600. A. 602. A.
- 4 Existencia compositi cuius forma habet plures gradus essentialis sequitur vltimum gradum formæ. 798. A.
- 5 Existencia non est eadem, sed diuersa in reuiuiscence. 853. B. 923. B.
- 6 Existencia, & sic personalitas vnius naturæ non potest alteri diuinius attribui. Ibid.
- 7 Existencia est proprius actus suppositi. 902. A. 992. A.
- 8 Existencia est maxima perfectio, & actus essentia, non verò ipsa essentia quasi coaugmentata. 924. B. 963. B. 913. B. 1014. A. 1067. A. 1072. B.
- 9 Existencia non est actus metaphysicus essentia, sed

V. Forma. Anima. Attributa. Causa.

Index Rerum.

- sed additus essentia precise secundum se, & essentia actuali, seu singulari. 959.
- 10 Existencia nec in sensu identico est essentia actualis, neque est accidens, neque substantia, sed est actus essentia actualis. 966. B. 963. 964. B. 993. A.
- 11 Existencia est in potentia cause, sicut essentia; at non coniuncta cum essentia in potentia, sed solum cum essentia producta coniungitur per actionem producentis. 961. A.
- V. Possibilitas.
- 12 Si existencia non distinguitur ab essentia actuali, tollitur rerum contingencia. 962. B. 973. A.
- 13 Existencia, & essentia sunt in suis causis non re ipsa, sed solo modo intelligendi, & ibi distinguuntur rationibus formalibus, ut res distincta. 968. B.
- 14 Existencia substantia non est accidens, aut duratio, nec substantia etiam reductiue, aut essentia, cum modo reali determinante ipsam essentiam, ut det esse. 966. A. & seq. n. 1. 7. 14. 15. & pag. 1070. A.
- 15 Existencia reuocatur ad genus, imò & ad speciem suam essentia. 972. B.
- 16 Existenciam non esse modum rei ab ea distinctum, probabilius est. 973.
- 17 Existencia est complementum essentia, formale principium, ultimus actus speciei, & primus actus suppositi in substantijs, & natura indiuidua in accidentibus. 973. B. 993. A.
- 18 Existencia cum 1. & per se pertineat ad indiuidua scilicet ad supposita, non habet genus, aut speciem, & ideo satis est quod utrunque definiatur. Ibid. & 994. A.
- 19 Si existencia sola ratione distingueretur ab essentia, tot essent rerum existencie sola ratione distincta, quot essent differentia in eadem specie. Ibid.
- 20 Existencia totius suppositi non componitur de existencijs essentialium partium. 978. A.
- 21 Per existenciam suppositi eandem simpliciter partes substantia, & ipsius natura existunt. 978. B. 1072. B.
- 22 Existencia vnius suppositi est vna simpliciter. 974. 976. B. 978. B. V. Anima rationalis.
- 23 Existencia singularium partium integrarium in suppositis per se diuisibilibus est tantum per accidens extensa cum forma extensa, & est vna simpliciter continuitate. 979. A.
- 24 Existencia humanitatis Christi non est creata, sed diuina. 979. B.
- 25 Existencia hominis est eadem existencia anima, & est spiritualis. 986. B. 991. A.
- 26 Existencia hominis non est composita ex existencia anima, & quasi ex parte existencie addita, quae resultat à corpore. Ibid.
- 27 Existencia anima communicata corpori acquirit modum realem secundum quem dependet à corpore. 981. A.
- 28 Existencia in homine pendet à sola anima, sicut de ea sola producit. 981. B.
- 29 Existencia hominis prout coniungitur cum corpore, & anima, ab utroque resultat, & ab utroque pendet, & est ab utroque causata. Ibid.
- 30 Eadem res, quae est existencia hominis, eo intereunte manet, sed esse hominis formaliter desinit esse. Ibid.
- 31 Existencia communicatur corpori humano non ante suppositum, sed à supposito, ab anima verò, ut à principio quasi formali existencie. 982. A.
- 32 Existencia est ultimus actus perueniens ad complementum speciei. Ibid. & 993. A. 986. A. V. Compositum.
- 33 Existencia in Deo est adus natura. 990. A.
- 34 Existencia, ut & essentia rerum materialium solus Deus conferuat proprie in genere causa efficientis, causa naturales, non nisi remote, & per accident. 992. A. 995. A.
- 35 Existencia rerum materialium productio est ab agentibus naturalibus. 992. B. 995. A.
- 36 Existencia rei generatae non creatur. 993. B. 1008. B.
- 37 Existencia non est effectus solius Dei. Ibid.
- 38 Existencia non producit ab agentibus naturalibus duntaxat quoad speciem, sed singularis. Ibidem.
- 39 Existencia est analogum in quo est assimilatio. 995. A.
- 40 Existencia est propria cuiusque rei singularis nulli alteri communicabilis. 997. B.
- 41 Existencia, & essentia est vnus effectus completus. 998. B.
- 42 Existencia si est terminus productionis essentia, siue formalis, siue ad quem, est intrinseca in definitione illius. 1000.
- 43 Existencia, proprietates hypostaticas, & passiones simul producantur vi generationis, sed suis actionibus distinctis. 1001. A. V. Actio.
- 44 Existencia productio propria est simpliciter distincta à generatione substantia. 1001. B.
- 45 Existencia non oritur effectiue ab essentia producta. 1002. A. 1006. B.
- 46 Existencia, sicut & essentia est proprius effectus Dei, sed non solius Dei, nisi quando ab eo fit totum ens. 1003. 1006. A.
- 47 Existencia in generatione est ultimus ut terminus eius, & est primum comparatione aliarum perfectionum accidentalium, vel est primum in intellectu, scilicet commune huic, & illi existencie. Ibid. 1005. B. 1008. B.
- 48 Existencia determinatur à subiecto non physica determinatione, ut sit magis, vel minus perfecta, sed in solo conceptu explicito. 1004. 1006. B.
- 49 Existencia hominis geniti non producit à generante, nisi secundum quid, in quantum est existencia totius. 1006. B.
- 50 Existencia nunquam creatur proprie, sed con-creatur. 1008. B.
- 51 Existencia non educitur de potentia eductiue producta. 1009. V. Eductio.
- 52 Existencia in materialibus natura producta subiectum est non quod, sed quo; forma neutro modo est subiectum proprium, sed solum ut est pars, & causa formalis natura, & etiam ut praestat materiae capacitatem existencie. 1011. A. V. Forma.
- 53 Existencia sequitur essentiam, & formam. Ibid. Non sequitur materiam, sequitur dispositiones materiae remote. Ibid.
- 54 Existencia non habet causam formalem, neque essentiam, neque formam. 1010. A. 1011. B.
- 55 Existencia si comparetur cum vita, sapientia, &c. in concreto, perfectius est viuens, quam ens; si in abstracto, perfectius est esse, quam vita, &c. 1014. B. 1060. A. Viuens includit esse non essentialiter, sed praesuppositiue. Ibid. V. Perfectio.

Index Rerum

- 56 Existencia equi est simpliciter ignobilior sapientia hominis, nobilior vero secundum quid. 1015. A.
- 57 Existenciam si separemus ab essentia, neutra est perfecta. Ibid.
- 58 Existencie minus conuenit perfectum secundum aliquid, quam essentia. 1015. B.
- 59 Existencia nullo modo est perfecta, & hæc ipsa est eius præstantia, ut nihil illi addatur. Ibid. 1016. B.
- 60 Existencia supposito nobilior est omnibus accidentibus eiusdem hypostasis. Ibid.
- 61 Existencia est perfectio producta propter essentiam, vel suppositum, ut propter finem cui, qui est simpliciter prior, & perfectior. Ibid. & 1016. A. 1014. A.
- 62 Existencie essentia simpliciter nobilitate præcellit, & sic gratia animæ. 1016. A.
- 63 Existencie, & essentia productio finem in omni consideratione vltimum habet coniunctum ex utroque fine, scilicet essentiam existentem. Ibid.
- 64 Existencia ipsa non existit. 1016. B.
- 65 Existencia non est ens proprie, seu id, quod est, sed actus entis, quo scilicet aliud est; vel est ens latè, seu id, quod existit extra causas. Ibid. & 1017.
- 66 Existencia si esset sui ipsius, seu suum esse nullius esset subiecti, seu in nullo recepta, vnde esset infinita, & existeret prius natura, antequam esset in subiecto, atque ad eò subsisteret. 1017. A. 871.
V. Forma, Quantitas.
- 65 Existencia proprie non est forma. 1018. A.
- 66 Existencia non oritur ex principijs essentialibus, sicut rerum affectiones, vnde non coniungitur per se cum essentia secundum se. 1018.
- 67 Existencia, & essentia producta mutuo coniunguntur per se per seitate physica, seu causa. Ibidem.
Vide Essentia.
- 68 Existencia non est causa materialis, neque est conditio necessaria in hoc genere causæ. 1019. A.
- 69 Existencia non concurret cum forma in genere causæ formalis. Ibidem.
V. Causa.
- 70 Existencia simul cum forma est proprie principium actuum alterius existentie, & etiam aliorum effectuum. 1019. B. 1020. A.
- 71 Existencia non est conditio sine qua non agentis, sed est vltima ratio agendi. 1020. B.
- 72 Existencia; quæ est ratio agendi; & forma agentis in Deo idem est. 1020. B. 1032. B.
V. Distinctio. Genus.
- 73 Existenciam vnã absolutam in Deitate negare est error in fide. 1066. B. 1074.
- 74 Existencias tres absolutas in diuinis concedere est temerarium, & periculosum. 1068. B.
- 75 Existencias tres relatiuas esse in diuinis improbabile est. 1069. A. 1073.
- 76 Existencia, & Deitas distinctis conceptibus intelliguntur. 1066. B.
V. Attributum.

- 77 Existencia relatiua tres si darentur essent in diuinis tria increata; item tria æterna, & immensa, contra symbolum, & 6. synodum. 1071. B. 1074. B.
- 78 Existencie, & durationes tres immutabiles si dantur, tres dantur æternitates. V. Personæ.
- 79 Cum existentijs pluribus relatiuis plures relatiuas durationes; æternitates, aut immensitates admittere minus tutum est. 1078. B.
- 80 Existencia suppositi primò existit suppositum, cum forma, & per eam materia, cum vtriusque modis realibus, & cum ipsam generationibus, si est modus substantialis, vel post modum si est accidentis. 1078. A.
- 81 Existencia vnicuique rei aduenit, secundum quod debita est rei ipsi. Ibid.

EXTENSIO.

- 1 Extensio ad locum non est effectus formalis quantitatis etiam secundus. 1012. A;
V. Sonus.
- 2 Ad ly, Faciamus hominem ad imaginem, &c. Gen. 1. tres Iudæorum explanationes imprecabantur. 60. 61.

F.

FOECUNDA.

- 1 Fœcunda natura, seu fœcunditas est attributum essentia commune tribus personis; intellectus fœcundus non sic, sed est proprius Patris. 373. A. 376. A. 1167.
- 2 Fœcunditas nature, ut est prima potentia notionalis non est attributum vltimum. Ibid. V. Potentia.
Potest dici vltimum inuentione, seu potius illustratione diuina. Ibid.

FALLACIAE.

- 1 Fallacia in solis synonymis non contingit. 1369. A.
- 2 Fallaciae quatuor in nominibus diuinis declinandæ, scilicet æquiuocationis, sensus compositi, ac diuisi accidentis, & ignoracionis elenchæ. 1371. B & seq. V. Syllogismus.
- 3 Fallacia accidentis communissima quatuor modis accidit. 1372.
- 4 In fallacijs non solum attenditur modus significandi dialecticus, & grammaticus, sed & relatiue, & absolute. 1373. B.
- 5 Fallacia est in diuinis nominibus cum arguitur à non causa, ut causa. 1374.

FALSITAS.

- 1 Falsitas ut plurimum in solo intellectu, in alijs autem etiam in rebus. 612.
- 2 Falsum, est in rebus, & in intellectu, ut verum. 591.
- 3 Falsum fundatur in vero, sicut malum in bono. 593. B.

FIDELIS.

- 1 Fidelis, quæ ratione nona creatura dicatur. 6. B.

FIDES.

- 1 V. Cognitione. Angelus. Trinitas.
- 2 Fidei noticiam omni ex parte esse rationi consonam non est euidentis. 46. A.
- 3 Cum fide nullum principium scientiæ, aut doctrinæ scita pugnat; & oppositum est error in fide. 1261. B.

FILIA TIO.

- 1 Filiatio non est communis Patri, etiam ut effectus causæ, præexistendo, scilicet in virtute illius. 543. A.

2 Filia-

V. Trin
Sp. S.

V. Appe
Bonum.
lectio.